

Landschapsonwikkelingsplan

Neder-Betuwe

Deel 2: Landschapsonwikkelingsvisie

Colofon

Brons + partners landschapsarchitecten bv

Everwijnstraat 9
4101 CE Culemborg

T 0345 534 765
F 0345 534 736
E info@bronsenpartners.nl
W www.bronsenpartners.nl

SAB Arnhem

Postbus 479
6800 AL Arnhem

T 026 3576911
F 026 3576611
E info@sab.nl
I www.sab.nl

Opdrachtgever:
Gemeente Neder-Betuwe
Postbus 20
4043 ZG Opheusden

Projectnummer:
747 Landschapsontwikkelingsplan Neder-Betuwe

versie 6, september 2009

Inhoud

1. Inleiding	5	4. Visie per deelgebied	43
2. Visie op landschappelijke ontwikkeling	9	4.1 Boomteeltrijke oeverwallen	44
2.1 De identiteit van Neder-Betuwe als rivierenland versterken	10	4.2 Fruitteeltrijke, oude oeverwallen	52
2.2 Visie op hoofdlijnen	14	4.3 Uiterwaarden Rijn en Waal	58
3. Visie op enkele sectorale aspecten	23	4.4 Pittoresk wielengebied Eldik	66
3.1 Stimuleren van een vitale agrarische sector	24	4.5 Omgeving Oude Rijn	68
3.2 Recreatie en toerisme gericht op landschapsbeleving	28	4.6 Rationeel verkavelde komgebieden met een grote schaal	72
3.3 Natuur versterkt landschappelijke structuren	32	4.7 Het dynamisch middengebied	78
3.4 Duurzamer waterbeheer en landschapsontwikkeling gaan samen op	36	4.8 Medel en Biezenburg	84
3.5 Versterken identiteit en herkenbaarheid cultuurhistorische elementen	40	5. Aandacht voor beeldkwaliteit en inpassing	89
		5.1 Bepanting karakteristiek voor landschapstype	90
		5.2 Overgang stedelijk en landelijk gebied	92
		5.3 Stimuleren streekeigen erfbeplanting	96
		5.4 Kiezen van passende beplanting	102
		5.5 Inpassen geluidsscherm Betuweroute	106

Inleiding

In het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) Neder-Betuwe wordt inzichtelijk gemaakt hoe de gemeente de ontwikkeling van het landschap voor de komende 10 jaar wil begeleiden. Rekening houdend met de ontwikkeling van de verschillende functies in het landelijke gebied wordt beschreven hoe de landschappelijke waarden behouden en versterkt kunnen worden. Daarnaast gaat de visie in op de mogelijkheden om het landschap te beleven.

Landschapsontwikkelingsplan in 3 delen

Dit is het visierapport, deel II van het Landschapsontwikkelingsplan Neder-Betuwe (LOP). Hieraan voorafgaand is deel I verschenen, waarin de bevindingen uit de analysefase op beknopte wijze zijn weergegeven. Deze analyse heeft vanzelfsprekend de basis gevormd voor de landschapsontwikkelingsvisie. Het LOP omvat ook nog deel III, waarin het uitvoeringsprogramma aan bod komt. Daarmee wordt gewaarborgd dat de landschapsontwikkelingsvisie vertaald wordt naar concrete uitvoeringsprojecten en wordt aannemelijk dat er daadwerkelijk een start gemaakt wordt met een gerichte ontwikkeling van het landschap van Neder-Betuwe volgens deze visie.

Kwaliteiten benutten

De landschapsontwikkelingsvisie van Neder-Betuwe is gebaseerd op het benutten van de aanwezige landschapskwaliteiten en het versterken van de voor het rivierengebied zo karakteristieke opbouw van het landschap. Het landelijke karakter is een van de sterke punten van het buitengebied van Neder-Betuwe. Het accent in het LOP ligt niet zozeer op het creëren van nieuwe kwaliteiten, maar vooral op het versterken en het benutten van bestaande kwaliteiten. Via verschillende maatregelen wordt de beleefbaarheid van de reeds aanwezige waarden vergroot. De aanwezige waarden gaan hierdoor een grotere rol vervullen in de recreatie voor zowel de eigen inwoners als bezoekers van buiten. Met het zichtbaar maken van de aanwezige kwaliteiten wordt ook de leesbaarheid van het landschap met dit LOP versterkt. In een leesbaar landschap zijn verschillende tijdlagen, van het

ontstaan tot de nieuwste ontwikkelingen, in hun onderlinge relatie te zien en te begrijpen. Begrip van het landschap wordt gezien als een goede basis voor waardering. En brede waardering voor het landschap, dat is wat het LOP mede beoogt, omdat hiermee een duurzame instandhouding wordt veiliggesteld.

Proces

Bij de totstandkoming van dit LOP is een open planproces gehanteerd. Daarbij zijn binnen de gemeente diverse partijen betrokken, zoals ambtenaren van diverse afdelingen en de verantwoordelijk wethouder, die samen de projectgroep vormen. Ook belangenvertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij de toekomst van het landelijk gebied van Neder-Betuwe zijn betrokken bij de planvorming. De extern betrokkenen zijn individueel geïnterviewd en gezamenlijk vormen zij de klankbordgroep. De bevolking is middels een landschapsenquête gevraagd om haar mening over het landschap. Een discussie met raadsleden en klankbordgroep aan de hand van enkele dilemma's aan het begin van de visievorming heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de totstandkoming van de visie. De uitkomsten van die discussieavond zijn opgenomen in dit LOP. De excursie die vooraf ging aan deze discussie heeft bij vele aanwezigen de interesse gewekt voor de waarden van het Neder-Betuwse landschap en heeft het belang onderstreept van een zorgvuldige omgang met dat landschap voor de toekomst. Tot slot is de visie van het college in het LOP verwerkt. Zowel de klankbordgroep als de raad worden, evenals de bevolking, geïnformeerd over het LOP en daarin gemaakte keuzes.

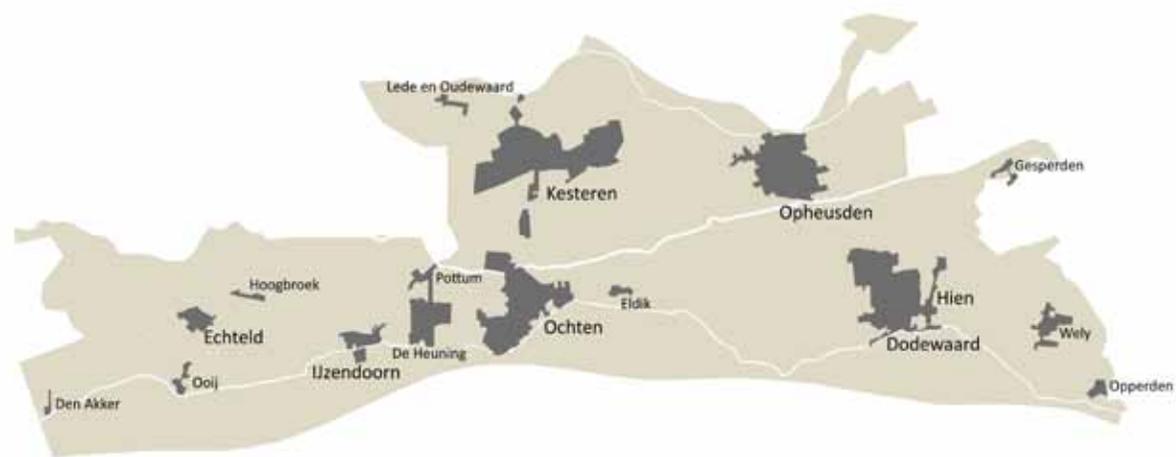
Status Landschapontwikkelingsplan

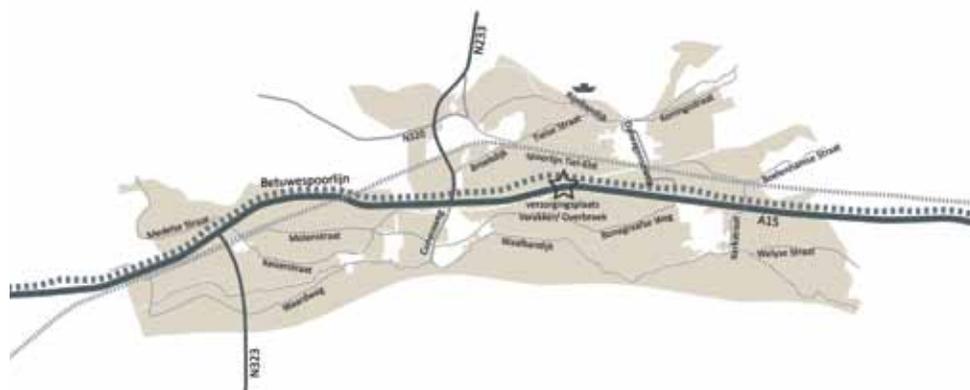
In het voorliggende LOP is de ontwikkelingsrichting bepaald voor het landelijk gebied van Neder-Betuwe met een accent op de landschappelijke kwaliteit rekening houdend met de aanwezige functies. Dat betekent dat de belangen van het landschap niet sectoraal, maar integraal zijn afgewogen en dat daarin keuzes zijn gemaakt. Het landschap is geen onbelangrijke resultante van alle functies in het buitengebied; met dit LOP wordt de intrinsieke waarde van het landschap en de betekenis van dat landschap voor de mensen onderkend. Het LOP dient als inspiratiebron en kwalitatief ruimtelijk toetsingskader voor ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied van Neder-Betuwe, of deze nu afkomstig zijn van hogere overheden, particuliere initiatiefnemers of van de gemeente zelf. De planhorizon van het LOP is circa 10 jaar.

Leeswijzer

Na deze inleiding wordt in hoofdstuk 2 op hoofdlijnen de landschapontwikkelingsvisie beschreven. Het vormt de samenvatting van het LOP waarbij voor de verschillende landschapstypen de gewenste ontwikkelingsrichting wordt beschreven en wordt ingegaan op enkele voor de gemeente bijzondere landschappelijke elementen, zoals de doorgaande Linge en de grote hoeveelheid waaien. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op de visie op enkele sectorale thema's die in belangrijke mate bijdragen aan de vorming en beleving van het landschap van nu en de toekomst. In hoofdstuk 4 wordt voor de deelgebieden zoals ze in de analysefase zijn onderscheiden het ruimtelijk kader geschetst voor (toekomstige) ontwikkelingen. Hiermee wordt het

gemakkelijker om het landschap in al zijn facetten te betrekken bij overwegingen en keuzes bij toekomstige initiatieven in het buitengebied. In hoofdstuk 5 wordt tenslotte ingegaan op de manier hoe binnen de landschapsvisie kan worden omgegaan met beeldkwaliteit en landschappelijke inpassing. Met behulp van het schema van passende beplanting wordt het kiezen van de juiste soorten en beplantingsvormen in de toekomst een stuk gemakkelijker.

Infrastructuur

Dijken

Water

Veldnamen

Visie op landschappelijke ontwikkeling

De landschapsontwikkelingsvisie is een visie van de gemeente op de ontwikkeling van het landschap, rekening houdend met de functies die zich hierbinnen ontwikkelen. Dat wil zeggen dat thema's zoals natuur, landbouw, recreatie, cultuurhistorie, water, in onderlinge samenhang worden beschouwd. In dit hoofdstuk worden de hoofdlijnen van de visie beschreven. Het kan gezien worden als een samenvatting van het LOP dat is uitgewerkt in een visie op enkele sectorale aspecten (hoofdstuk 3) en in een visie per deelgebied (hoofdstuk 4). De visie zet in op het verder ontwikkelen van bestaande kwaliteiten, waarbij verschillende sectorale belangen elkaar en het landschap kunnen versterken.

2.1

De identiteit van Neder-Betuwe als rivierenland versterken

De identiteit van Neder-Betuwe is opgebouwd uit verschillende tijdslagen. Tegenwoordig hangt de identiteit sterk samen met de laanboomteelt. De gemeente vormt een uniek productiegebied dat toonaangevend is in een wereldwijde afzetmarkt. Deze positie is erkend door de rijksoverheid met de aanduiding van Neder-Betuwe als één van de vijf Greenports in Nederland. Het belang van de laanboomteelt is duidelijk in het huidige landschapsbeeld waarneembaar.

Andere grondgebruiksvormen verwijzen naar andere tijdslagen en een andere identiteit. De fruitteelt kan genoemd worden als een type grondgebruik dat samenhangt met de identiteit van Neder-Betuwe als rivierengebied. Ook vele andere elementen binnen de gemeente verwijzen naar de invloed van de rivieren die tot vele eeuwen teruggaat en tot op heden nog altijd actueel is. Men is zo gewend aan deze elementen dat men zich er haast niet meer van bewust is hoezeer de identiteit van Neder-Betuwe door aanwezigheid van de rivieren wordt bepaald.

Derivierinvloeden bepalende identiteit van de cultuurhistorische waarden, van het huidige landschap, van het huidige grondgebruik en van de ligging van de verschillende dorpen en de ligging van de infrastructuur. Het rivierenlandschap kent een

karakteristieke opbouw van verschillende landschapstypen bestaande uit uiterwaarden, oeverwallen en kommen. Door de identiteit van de verschillende landschapstypen te versterken, worden de onderlinge verschillen aangezet en wordt de karakteristieke opbouw van het rivierenlandschap beter beleefbaar. De identiteit wordt bepaald door onder meer de ontstaansgeschiedenis en het huidige landgebruik, de beplanting en de structuren als waterlopen, wegen en dijken. De schaal van het landschap is daarbij van belang, net als de mate van openheid. In Deel I, Analyse zijn kwaliteiten van het gebied benoemd. Voor de toekomst wordt ingezet op het voortbouwen op en veiligstellen van bestaande kwaliteiten.

Nieuwe ontwikkelingen worden benut om de karakteristieke kenmerken van de landschapstypen binnen Neder-Betuwe te versterken. Het gaat bijvoorbeeld om de aanleg van een randweg of ontsluitingsweg, een laanboomcentrum, een nieuwe wijk, natuurontwikkeling en inpassen van extra waterberging, waarbij de ingreep zo wordt vormgegeven dat de karakteristieke verschillen tussen uiterwaarden, oeverwallen en komgebieden en dus de leesbaarheid van het landschap wordt vergroot.

Enkele begrippen toegelicht:

Wanneer in het Landschapsontwikkelingsplan wordt gesproken over landbouw, dan worden daaronder alle teelten verstaan, zoals laanboomteelt, fruitteelt en veeteelt. In paragraaf 3.1 wordt op deze sectoren en hun rol in het landschap afzonderlijk ingegaan. Wanneer wordt gesproken over een landelijk karakter, dan worden daarin alle vormen van landbouw, inclusief paardenweides e.d. en bijbehorende bebouwing en beplanting in een niet-stedelijke omgeving bedoeld.

De komgebieden worden, in onderscheid met de oeverwallen, gekenmerkt door openheid en grootschaligheid. Openheid en grootschaligheid zijn in verschillende gradaties aanwezig. Openheid hangt samen met vergezichten en het onbelemmerd ver kunnen kijken. In karakteristieke open gebieden is relatief weinig hoog opgaande beplanting (bossen, wegbeplanting) en bebouwing aanwezig. Agrarische teelten zoals maïs of laanboomteelt beperken de openheid. Het betreft echter een beperking van de openheid voor een bepaalde periode en geen definitieve en onomkeerbare beperking van de openheid. Met de openheid hangt grootschaligheid samen. In de komgebieden

is in vergelijking tot de oeverwallen sprake van een grootschalig landschap door lange doorgaande lijnen van aanwezige watergangen en wegen, een verkaveling bestaande uit grote regelmatig gevormde percelen, een relatief lage dichtheid aan bebouwing en een kleinere variatie in het grondgebruik. Zowel de openheid als de grootschaligheid bepalen het karakter van de komgebieden.

De gemeente Neder-Betuwe heeft ervoor gekozen om overal laanboomteelt toe te staan, behalve in die gebieden waar het expliciet verboden is door de provincie (Eldikse en Dodewaardse Veld en de uiterwaarden van Nederrijn en Waal). Ook wanneer de openheid echter (tijdelijk) beperkt wordt door het agrarische grondgebruik blijft er sprake van een zekere mate van grootschaligheid door de afwezigheid van hoogopgaande beplanting, een lage dichtheid aan bebouwing en een regelmatige verkaveling. Dit dient dan ook in stand te worden gehouden in de kom. Ongeacht het grondgebruik wordt in deze visie gesproken over relatief open of grootschalige komgebieden in onderscheid met kleinschalige halfopen oeverwallen.

Landschapontwikkelingsvisie

Boomteeltrijke oeverwallen

 Behouden mozaïek van laanboomteelt, dorpen en ander grondgebruik. Versterken half-open agrarisch landschap door het toevoegen van erf- en wegbeplanting.

Fruitteeltrijke oeverwallen

 Te handhaven half-open oude oeverwallenlandschap waarin cultuurhistorische waarden, landbouw, kleinschalige recreatie en (hoogstam)fruit langs wegen en op erven op kleinschalige wijze zijn vermengd.

Pittoresk wielengebied Eldik

 Behouden kleinschalig watererfgoed landschap door versterken ensemble van wielen en de dijk, gecombineerd met natuur, kleine landschapselementen en recreatieve ontsluiting.

Oude Rijnbedding

 Versterken half-open semi-agrarisch landschap door stimuleren van verbrede landbouw, kleinschalige recreatie, natte natuur en nieuwe landgoederen.

Uiterwaarden Rijn en Waal

 Buitendijks dynamisch ensemble van water, natuur, landbouw en recreatieve toegankelijkheid ontwikkelen, met oog voor cultuurhistorie en vergezichten.

Komgebieden

 Handhaven grootschalig agrarisch landschap met mogelijkheden voor schaalvergroting en natuurontwikkeling en zonder bebouwing.

Dynamisch middengebied

 Behouden grootschaligheid van het landschap waarin de functies, zoals melkveehouderij, landgoederen en boomteelt zich kunnen ontwikkelen

Medel

 Ontwikkelen robuust natuurlijk casco langs de Linge en zoekgebied Medel II

Biezenburg

 Handhaven diversiteit met landschapsopbouw van smalle oeverwallen en kleine kom.

Robuuste bandijken

 Te versterken samenhang moderne dijk en cultuurhistorie met aandacht voor waterveiligheid en beleving van vergezichten.

Gegraven Boven-Linge

 Versterken landschappelijke positie door ontwikkelen samenhangend lint van water, natuur, cultuurhistorie en recreatie.

Ruggengraat van Neder-Betuwe

 Benutten infrastructuur voor lokale economie en waar nodig barrière slechten.

Cultuurhistorische verdedigingslijnies

 Handhaven relicten linies en vergroten herkenbaarheid tracé in combinatie met ontwikkelen kleinschalige recreatie en waterberging.

 Versterken relatie landschappen weerszijden grote infrastructuur

 Ontwikkelen natte ecologische verbindingzone

 Behouden weidevogelgebied

 Open houden unieke beleving van opeenvolgende karakteristieke landschapstypen in rivierengebied

 Verbeteren beeldkwaliteit en herkenbaarheid dorpsentreegebieden en behouden beleving landelijk karakter bij aansluiting

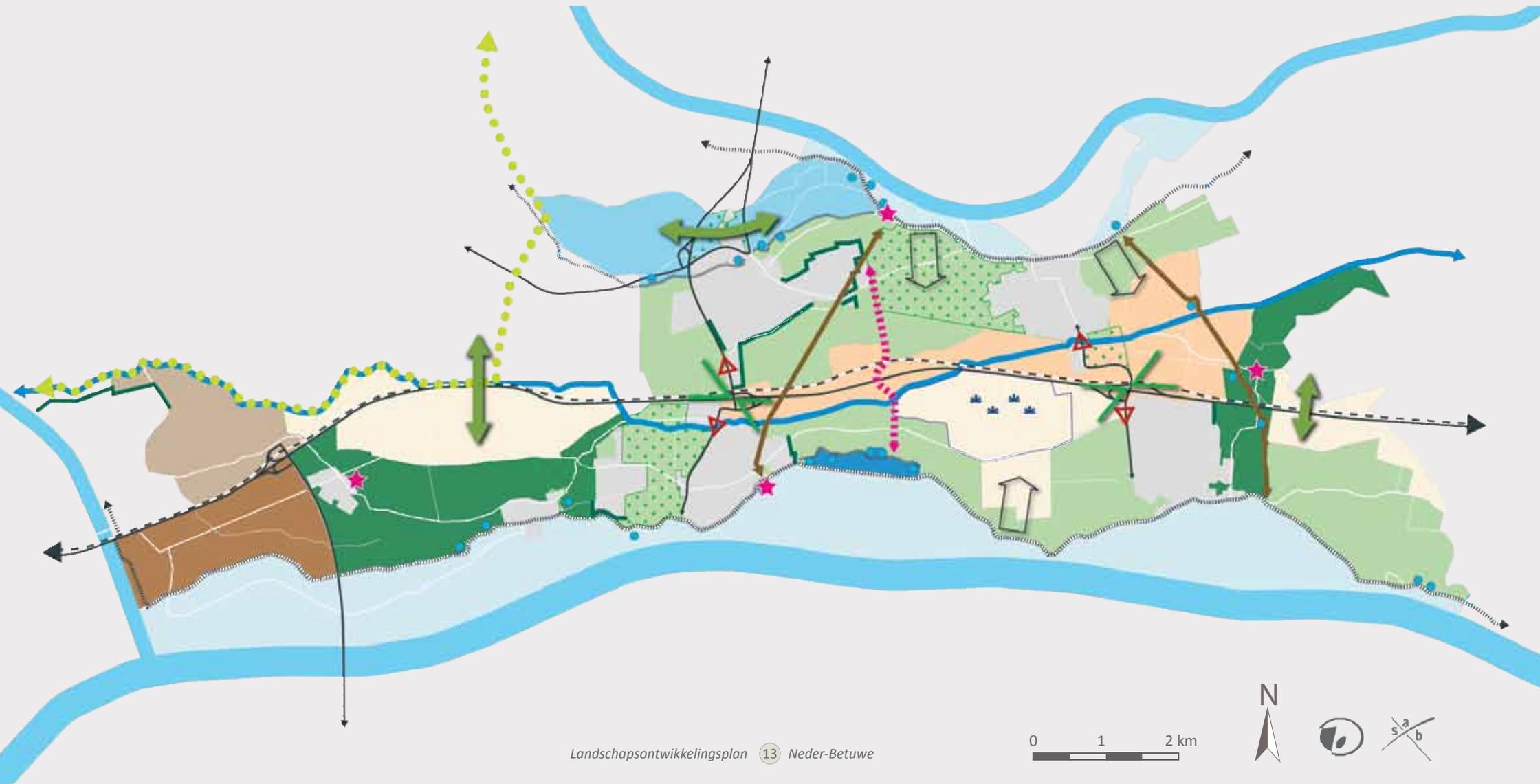
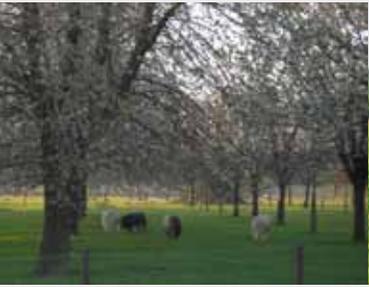
 Ontwikkelen aantrekkelijke en herkenbare recreatieve noord-zuid as

 Benutten (cultuurhistorische) recreatieve kansen

 Vergroten beleefbaarheid waaien

 Bewaken landelijk karakter en toevoeging van stadsrandfuncties tegenaan

 Landschappelijk inpassen bestaande en nieuwe dorpsranden gerelateerd aan landschapstypen

2.2 Landschappelijke visie op hoofdlijnen

In deze paragraaf wordt in gegaan op enkele hoofdpunten uit de landschappelijke visie, waarbij de elementen geordend zijn naar ontwikkelingsgerichtheid:

- De Linge als nieuwe landschappelijke structuurdrager
- De kernen en het landelijk gebied verknopen
- Nieuwe kwaliteiten toevoegen aan het dynamisch middengebied
- Heldere keuzes in de kommen
- Waaien (wielen) als dragers van de geschiedenis
- Kleinschalige diversiteit oeverwallen behouden
- Eigenheid van de uiterwaarden bewaren

Hierbij staat het beoogde ruimtelijke beeld centraal. In hoofdstuk 4 wordt deze visie per deelgebied uitgewerkt.

Linge als nieuwe landschappelijke structuurdrager

De Linge als nieuwe landschappelijke structuurdrager

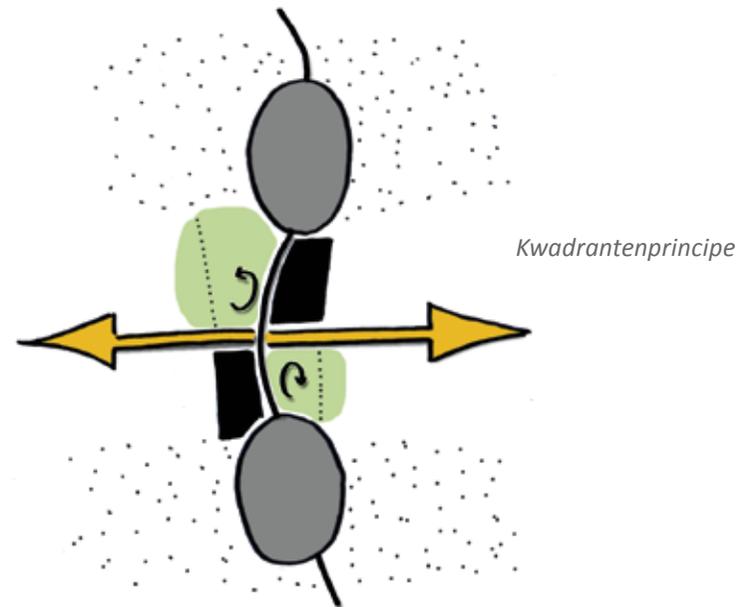
De Linge wordt ontwikkeld als ruimtelijke en recreatieve structuurdrager van het centrale deel van Neder-Betuwe. De functie, waterafvoer van de gehele gemeente, en de cultuurhistorische betekenis, onder meer de voormalige scheiding tussen gemeenten aan de Nederrijn en de Waal, legitimeren een duidelijker positie van de Linge in het landschap van Neder-Betuwe. Ingezet wordt op de aanleg van natuurvriendelijke oevers en kleine landschapselementen, waardoor de loop van het water beter zichtbaar wordt. Ook paden op de oever(s) en meer oversteekmogelijkheden zijn gewenst, omdat hierdoor de beleefbaarheid van de Linge verbetert. Tevens kan de toegankelijkheid van het water verbeterd worden voor waterrecreatie, waardoor op kleine schaal geprofiteerd kan worden van de bekendheid die de natuurlijke Linge stroomafwaarts geniet. Door een integrale aanpak van waterberging, waterhuishouding, natuurontwikkeling, cultuurhistorie en recreatie kan de gegraven Linge een wezenlijke bijdrage leveren aan het landschap van Neder-Betuwe. De gemeente wil daartoe inzetten op de uitvoering van het herinrichtingsplan Boven-Linge en samenwerken met partners, zoals grondeigenaren op de oevers en het waterschap, dat waterbergingsdoelen nastreeft en daartoe de Linge plaatselijk wil verbreden en herinrichten.

De kernen en het landelijk gebied verknopen

Dodewaard, Kesteren, Ochten, Opheusden vormen in toenemende mate een netwerk van kernen. Waar de kernen vroeger gescheiden waren door een moerassig komgebied en later door een A15, lijken ze nu naar elkaar te groeien tot twee noord-zuid georiënteerde dubbel-kernen (Kesteren-Ochten en Opheusden-Dodewaard). In afwachting van een integrale visie op de knopen tussen deze kernen behoudt een deel van deze knooppunten vooralsnog een landelijk karakter. Zo is het agrarische grondgebruik zichtbaar als vertegenwoordiger van de profilering van de gemeente als greenport en laanboomteeltcentrum. Er wordt gekozen voor het kwadrantenprincipe, waarbij twee diagonaal tegenover elkaar liggende delen rond de aansluiting met de A15 een landelijk karakter behouden. Dit betekent dat die kwadranten niet bebouwd worden en dat een uitgesproken landbouwkundig gebruik behouden wordt. Zo blijft de landelijkheid van de gemeente vooralsnog ook beleefbaar bij binnenkomst via de A15. Bij Kesteren-Ochten gaat het om het zuid-oost kwadrant grenzend aan de Linge, en om het noord-west kwadrant. Bij Dodewaard-Opheusden gaat het om het noord-oost en het zuid-west kwadrant. Ondanks de druk op deze kwadranten vanwege hun waarde als zichtlocatie, neemt de gemeente zich voor de ontwikkeling van bedrijvigheid en andere gebouwde voorzieningen op deze kwadranten te voorkomen in afwachting van een integrale visie.

Aanvullend is het van belang het landelijk gebied dat ligt ingeklemd tussen Kesteren en Opheusden te laten fungeren als een buffer. Vanuit twee richtingen nemen stadsrandfuncties toe waardoor het landelijke karakter langzaam kan worden verdrongen.

Ondanks de aanwezige lintbebouwing aan de Tielsestraat is het daarom wenselijk om het landelijke (en niet-stedelijke) karakter van dit hele gebied te benadrukken. Dit pleit ervoor om terughoudend te zijn met de toevoeging van woningen en bedrijfsgebouwen in dit gebied en ook stedelijke invloeden zoals reclame-uitingen of de vergroting van sportvelden, volkstuinen e.d. in dit gebied zoveel mogelijk te voorkomen. Dit beleid geldt ook voor het landelijk gebied ter weerszijden van De Heuning, dat door de kleinere omvang nog kwetsbaarder is voor karakterverandering door stedelijke invloeden. (Het beleid voor het verknopen van de kernen en het landelijk gebied is afgestemd op de Structuurvisie Kernen Neder-Betuwe 2003.)

Nieuwe kwaliteiten toevoegen aan het dynamisch middengebied

In het transformatielandschap wordt het beeld in belangrijke mate bepaald door de aanwezigheid van de A15 en de Betuwespoorlijn. Zij benadrukken de oost-west gerichtheid van het gebied, die van oorsprong samenhangt met de ligging van de Rijn en de Waal. De ligging van deze infrastructuurbundel in het midden van het gebied draagt bij aan de beleving van de heldere opbouw van het gebied. Het vormt de as door de kommen, met aan weerszijden oeverwallen en uiterwaarden.

De aanwezigheid van deze infrastructuur in het landschapsbeeld dient te worden geaccepteerd. De bundel van infrastructuur vormt een onderdeel van de opbouw van het gebied. Er wordt niet voor gekozen deze infrastructuur volledig te maskeren met beplanting. Plaatselijk zijn er wel mogelijkheden voor verzachting van het beeld (zie paragraaf 5.5).

De bundel van infrastructuur met de daarop aansluitende toevoerwegen en bedrijventerreinen is dominant in het

landschapsbeeld ter plekke dan de oorspronkelijke opbouw in kommen of oeverwallen. De visie richt zich daarom niet op het versterken van de oorspronkelijke opbouw. Wel dient in contrast met de kleinschaligheid van de oeverwallen de relatief grote maat en schaal van het landschap behouden te blijven. Binnen deze voorwaarde kan het landschapsbeeld meegroeien met de geleidelijke ontwikkeling in het grondgebruik. Dit kan bestaan uit voortzetting van melkveehouderij, de toename van boomteelt, maar ook de komst van nieuwe landgoederen. Met name bij de inpassing van nieuwe ontwikkelingen is het creëren en behouden van lange, doorgaande lijnen van belang om de structuur van het gebied te versterken. Een van de lange lijnen die nadrukkelijk versterkt wordt is de Linge. Als tegenhanger van de A15 en de Betuwespoorlijn wordt de Linge als een doorgaand oost-west gericht natuurlijk element ontwikkeld dat ook benut kan worden voor extensieve recreatie (wandelen, fietsen, kanoën).

Heldere keuzes in de kommen

De kommen in Neder-Betuwe zijn vanouds moeilijk te ervaren doordat zij in tegenstelling tot de kommen in andere gemeenten niet bestaan uit grootschalige aaneengesloten open ruimten, maar door de oeverwallen van oude rivierlopen zijn opgedeeld in verschillende kleinere delen. Bovendien kunnen de kommen vanwege de aanwezige laanboomteelt, de toegenomen aanwezigheid van bebouwing en vanwege de A15 en de Betuwespoorlijn met hun viaducten en geluidsschermen niet meer in hun geheel als karakteristieke open gebieden worden aangemerkt. Vanuit landschappelijk oogpunt zou het behoud van de openheid in de kommen, ook al is dit nog in geringe mate aanwezig, een logische keuze zijn om de herkenbaarheid van de landschappelijke opbouw te behouden. Het College van Burgemeester en Wethouders is echter van mening dat de economische ontwikkelingsmogelijkheden van met name de laanboomteelt voor de gemeente zo zwaar wegen dat niet kan worden gekozen voor het behoud van openheid in alle kommen.

De gemeente Neder-Betuwe kiest ervoor met betrekking tot het behoud van de openheid het accent te leggen op het door de provincie aangewezen weidevogelgebied het Eldikse en Dodewaardse Veld. Het weidevogelgebied in het Eldikse en Dodewaardse Veld vormt het hart van het komgebied langs de A15 in contrast met de beslotenheid en kleinschaligheid van de oeverwal bij Ochten en Eldik in het zuiden en de oeverwal van Kesteren - Opheusden in het noorden. De samenhang tussen de openheid, de relatief natte graslanden en de zeer beperkt aanwezige bebouwing maken de kom goed herkenbaar. Om de openheid te bewaren en het weidevogelgebied Eldikse- en Dodewaardseveld te behouden is binnen dit gebied een

uitbreiding van laanboomteelt, hoog opgaande beplanting of de realisatie van nieuwe erven met bebouwing vanuit een landschappelijke visie niet wenselijk.

In de overige komgebieden (Hoogbroek en het Hiense Veld) richt de gemeente zich op het behouden van een verschil in schaalgrootte ten opzichte van de oeverwallen langs de Rijn en de Waal en de oeverwal van Gesperden. Bij de vormgeving van (geleidelijke) ontwikkelingen in dit gebied is het van belang de schaalgrootte te behouden. Concreet betekent dit dat terughoudend wordt omgegaan met het toevoegen van nieuwe erven voor agrarische bedrijven of burgerwoningen. Ook wordt terughoudend omgegaan met de realisatie van hoogopgaande beplanting (zoals wegbeplanting of bossen) binnen de komgebieden. Hoogopgaande wegbeplanting dient vooral te worden toegepast langs de randen van de komgebieden op de overgang met de oeverwallen. Tevens worden waar mogelijk lange doorgaande lijnen in de komgebieden benadrukt door het rationele verkavelingspatroon en slotenpatroon te behouden.

Kleinschalige diversiteit oeverwallen behouden

Op de oeverwallen wordt het beeld nagestreefd van een informeel landschap met grillige bebouwings- en kavelpatronen. Dit informele beeld wordt bevorderd door de aanwezigheid van relatief veel beplanting langs de wegen en op de erven en in overhoekjes. Ook de grote afwisseling in grondgebruik draagt bij aan de kleinschaligheid.

Dit streven wordt concreet gemaakt door de aanleg van streekeigen erfbeplanting bijvoorbeeld met hoogstamfruit van harte te ondersteunen. Ook worden kansen benut om bij nieuwe ontwikkelingen zoals de aanleg van een weg de aanplant van erfbeplanting meteen mee te nemen. Ook in nieuwe dorpsranden zal het karakter van de oeverwal tot uiting worden gebracht door de randen op een informele wijze vorm te geven en opgaande beplanting een belangrijke rol te geven.

Laanboomteelt en fruitteelt creëren een zekere mate van beslotenheid en kleinschaligheid en dragen hierdoor in belangrijke mate bij aan het specifieke beeld van de oeverwallen. Het is van belang dat beide sectoren op de oeverwallen duurzame ontwikkelingsmogelijkheden behouden.

Met name op de oeverwallen nabij Dodewaard, Kesteren en Opheusden is een versterking van de landschappelijke kwaliteit gewenst, door meer opgaande beplanting aan te brengen. Deze versterking kan worden gerealiseerd door een toename

van erfbeplanting en laanbeplanting. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar het behouden van de aanwezigheid van fruitbomen op de oeverwallen. Als alternatief voor de bedrijfsmatige teelt wordt met name de toepassing van fruitbomen als erfbeplanting of laanbomen gestimuleerd.

De fruitteeltrijke oeverwallen (bij Echteld, IJzendoorn, Ochten en Lede en Oudewaard) kennen een eigen kwaliteit met ruimer opgezette kavels waarbij relatief veel (erf)beplanting aanwezig is. Het beleid is hier vooral gericht op behoud en beheer van de aanwezige waarden.

Waaien als dragers van de geschiedenis

De opbouw van Neder-Betuwe als rivierengebied met uiterwaarden, oeverwallen en komgebieden komt ook in gemeenten in de omgeving voor. Bijzonder in Neder-Betuwe is het grote aantal waaien (circa 23) die als restanten van dijkdoorbraken in het landschap zijn achtergebleven. Hierdoor is niet alleen de invloed van de rivier als zodanig in het landschap zichtbaar, maar ook de strijd van de mens met het water. Aan veel van deze waaien zijn mythen of sagen verbonden waardoor de waaien een onderdeel zijn geworden van de lokale culturele geschiedenis.

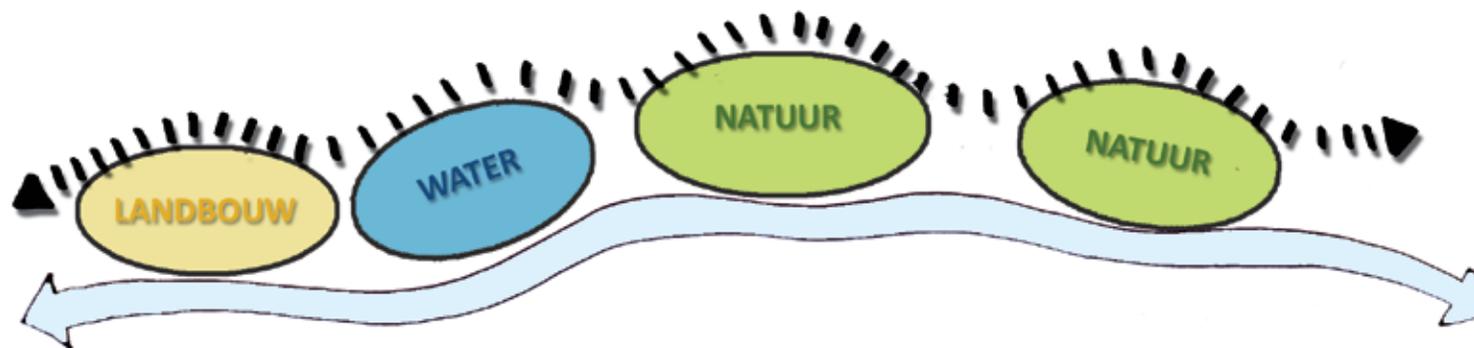
Tegenwoordig vormen veel waaien idyllische plekken in het landschap vanwege het kleinschalige samenspel van water, beplanting en de beslotenheid van een dijk. De waaien vormen icoontjes in het landschap die zich uitstekend lenen voor de ontwikkeling van natuurwaarden en als rustpunten in recreatieve routes en als aansprekende monumenten van een bewogen lokale geschiedenis. De waaien dienen daarom zorgvuldig beschermd te worden via bestemmingsplannen. Onderzocht zal worden in hoeverre de toegankelijkheid van en het zicht op de verschillende waaien kan worden verbeterd. Vanwege de grote hoeveelheid waaien in de gemeente, zal een keuze gemaakt moeten worden voor de aanpak van de belangrijkste exemplaren. Tevens zal gezocht worden naar financiële middelen om een aantal waaien te verbeteren door ze uit te baggeren. Zie hiertoe Deel III Uitvoeringsstrategie.

Eigenheid van de uiterwaarden bewaren

De uiterwaarden van de Waal en de Nederrijn verschillen vooral van elkaar door hun maat en door de scheepvaart intensiteit op de rivier; aspecten die beide bepalend zijn voor de beleving. De ontwikkelingsrichting is echter nagenoeg gelijk, namelijk waterveiligheid, natuur en landschapsbeleving staan in beide uiterwaardenreeksen voorop. De toegankelijkheid, met name ommetjes wandelen, is een belangrijk thema voor de uiterwaarden waarbij per locatie uitwerking in integraal perspectief nodig is. De grote eenheden van de Waaluiterswaarden behouden elk hun eigen sfeer. Bij alle ontwikkelingen in de uiterwaarden zijn vergezichten, ook over de rivier heen, mede bepalend voor de vormgeving, waarbij beleving vanaf de dijk als belangrijke factor moet worden meegewogen.

Voormalige delen van uiterwaarden zijn het pittoreske wielengebied bij Eldik en de veel grotere Oude Rijnbedding bij Leede en Oudewaard. Hier is het behoud van het aantrekkelijke landschap met specifieke kenmerken van het water-erfgoed het belangrijkste doel, waaraan alle functies, zoals natuur, landbouw en recreatief medegebruik een bijdrage moeten leveren.

Accenten op verschillende functies in de Waaluiterswaarden

Deelgebieden binnen landschapstypen

Binnen de landschapstypen zijn, op basis van de analyse (zie Deel I), deelgebieden benoemd, die op hun eigen specifieke wijze kunnen bijdragen aan de identiteit van het landschapstype binnen Neder-Betuwe. De visie op de deelgebieden, die een uitwerking is van deze algemene visie, is opgenomen in hoofdstuk 4 van dit Deel II. In hoofdstuk 3 wordt eerst ingegaan op enkele thematische aspecten die passen bij de hier geschetste visie op de landschappelijke ontwikkeling.

Visie op enkele sectorale aspecten

In dit hoofdstuk wordt de visie toegelicht voor enkele belangrijke sectorale thema's die een rol spelen in het landschap van Neder-Betuwe, nu en in de toekomst.

3.1 Stimuleren van een vitale agrarische sector

Het agrarisch grondgebruik is sterk bepalend voor het landschapsbeeld. Het grondgebruik op de oeverwal heeft zich ontwikkeld van hoogstamfruit via laagstamfruit naar steeds meer boomkwekerijgewassen. De fruitteelt neemt af, terwijl de oppervlakte boomteelt toeneemt. Het komgebied is vanouds in gebruik als weidegrond terwijl geleidelijk ook hier de boomteelt toeneemt.

Met name de schaal van de ruimte en de mate van openheid worden sterk door ontwikkelingen in de agrarische sector beïnvloed.

Een vitale agrarische sector is van belang voor behoud en versterking van landschappelijke waarden. Vooral bij vitale bedrijven is ruimte om te investeren in landschappelijke kwaliteit.

Verbreiding van agrarische bedrijvigheid

Voor de agrarische sector als geheel is het van belang om niet conjunctuur gevoelig te worden en risico's te spreiden. In Neder-Betuwe hebben veel agrarische bedrijven gekozen voor specialisatie en schaalvergroting. Hierdoor is de sector relatief kwetsbaar voor veranderingen in de markt. Het verdient aanbeveling dat bedrijven zich verbreden door verschillende

economische activiteiten op het bedrijf te combineren. Het kan gaan om een combinatie van verschillende agrarische activiteiten maar ook niet-agrarische activiteiten zoals allerhande kleinschalige bedrijvigheid al of niet in de recreatieve sfeer. Een combinatie van agrarische en recreatieve activiteiten heeft als voordeel dat de agrariër indirect inkomsten kan genereren uit een voor recreatie aantrekkelijk landschap. De motivatie om het landschap te onderhouden kan hierdoor worden versterkt.

Voor investeringen in een verbreding van het agrarisch bedrijf is subsidie mogelijk vanuit de Provincie Gelderland. De gemeente Neder-Betuwe neemt zich voor in de bestemmingsplannen de mogelijkheden voor verbreding van het agrarische bedrijf te verruimen (zie deel 3: Uitvoeringsstrategie). Hierin zal worden opgenomen welke voorwaarden hierbij gelden.

Laanboomteelt

De laanboomteelt is in Neder-Betuwe de belangrijkste grondgebruiker van het buitengebied. De rijen laanbomen in verschillende groeistadia, verschillende texturen en kleuren geven het landschap een bijzondere aanblik. Economisch is er voor de laanboomteelt in Neder-Betuwe een goed perspectief,

dus in de toekomst blijft dit grondgebruik zeer bepalend voor het landschap. Neder-Betuwe is in de wereld bekend als laanboomcentrum. Het landschap van Neder-Betuwe kan daarom voor een deel gezien worden als een soort visitekaartje van de laanboomtelers.

Daarom wil de gemeente de sector stimuleren om, onder meer gezien de toename van containerteelt en daarmee samenhangende toename van verharding, de aspecten landschap, beleving en beeldkwaliteit mee te nemen in de bedrijfsvoering. Het gaat erom dat de agrarische sector zich op de wereldmarkt kan blijven ontwikkelen en tegelijkertijd de belangen van de eigen dorpsgenoten en bezoekers van elders niet uit het oog verliest. Zo is bijvoorbeeld gras tussen de rijen bomen landschappelijk veel aantrekkelijker dan beton, met zijn stedelijke uitstraling. Vanzelfsprekend moet ook zoveel mogelijk voorkomen worden dat de aarde op de openbare weg terecht komt. Het gericht inzetten van een betonnen uitrijdpad blijft daarvoor wenselijk. Gras tussen de laanbomen hoeft dus niet altijd en overal, maar daar waar het binnen een goede bedrijfsvoering mogelijk is, is het zeer wenselijk. Ook het planten van hagen langs kavels en het toepassen van natuurlijke bermen in het kader van biologische ongediertebestrijding zijn zaken die goed passen binnen een vitaal en aantrekkelijk landschap.

Gras tussen de laanbomen geeft een natuurlijker beeld (bron: Combinatie Mauritz boomkwekerijen, Opheusden)

Fruitteelt

De fruitteelt is van grote waarde voor de herkenbaarheid van de landschappelijke opbouw omdat deze vanouds op de oeverwallen plaatsvindt. De oppervlakte fruitteelt neemt echter geleidelijk af, mede door de gronddruk vanuit de laanboomteelt. De gemeente zet zich er voor in om voor beide sectoren zoveel mogelijk ruimte op de oeverwallen te behouden. Daartoe wordt met name terughoudend omgegaan met nieuwe burgerwoningen die leiden tot beperkingen voor het bespuiten van gewassen.

Ook zal worden gezien of de regelgeving op het gebied van het stoken van (snoei)afval kan worden versoepeld, met het oog op de wenselijkheid van passende erfbeplanting.

Melkveehouderij

De melkveehouderij is voor het landschap van belang voor het behouden van de openheid in het landschap. Deze openheid is het meest herkenbaar in de komgebieden en de uiterwaarden. Ook leidt melkveehouderij tot een zekere open ruimte in het besloten landschap op de oeverwallen en tussen de kernen. Deze open ruimten dragen bij aan de variatie die het landschap kwaliteit geeft.

Het is van belang de melkveehouderij als vitale agrarische sector ontwikkelingsruimte te blijven bieden. In het Eldikse en Dodewaardse Veld kunnen voor de melkveehouderij de productieomstandigheden niet worden geoptimaliseerd omdat dit open en relatief natte gebied ook een belangrijke waarde heeft voor weidevogels. Vanwege deze productieomstandigheden en de kansen voor natuur zijn in dit gebied provinciale subsidies te verkrijgen voor agrarisch natuurbeheer.

Wandelpaden langs/over boerenland

De gemeente streeft naar een fijnmaziger netwerk van wandelpaden door het landschap. Deze wandelpaden vergroten de beleefbaarheid van het landschap en bieden kansen om de kennis bij de recreant over de agrarische sector te vergroten. Er wordt samenwerking gezocht met grondeigenaren en grondgebruikers, op nader te bepalen plaatsen, zodat op individuele basis met agrariërs afspraken gemaakt kan worden over wandelmogelijkheden. Dit vergt maatwerk en een goede onderlinge afstemming.

3.2

Recreatie en toerisme gericht op landschapsbeleving

Recreatie en toerisme neemt in landelijke gebieden van Nederland toe. Er is een duidelijke behoefte aan ontspanning en rust als tegenhanger voor een dynamisch sociaal en economisch leven. Het landelijk gebied vervult hierin een bijzondere rol. Ook in Neder-Betuwe blijkt mede uit de gehouden enquête grote behoefte te zijn aan ontspanning in het landelijk gebied. Het landelijk gebied is van grote invloed op de kwaliteit van de woonomgeving, ook voor mensen die in de kernen woonachtig zijn.

De behoefte aan recreatie in Neder-Betuwe bestaat vooral uit mogelijkheden om te fietsen en te wandelen waarbij de beleving van het landschap centraal staat. Concreet gaat het daarbij om de beleving van het samenspel aan functies in het landelijk gebied. De recreant is niet meer alleen geïnteresseerd in vermaak, maar steeds meer in het functioneren van het gebied zelf, in zowel het heden als het verleden (cultuurhistorie). Neder-Betuwe biedt vanwege haar landschap waar de historie van de rivieren duidelijk in aanwezig is en vanwege de bijzondere landbouwvormen (laanboom- en fruitteelt) uitgelezen mogelijkheden om op deze trend in te spelen. Tevens sluit deze vorm van recreatie aan bij het huidige beleid van de gemeente, dat gericht is op extensieve recreatie.

Om de kwaliteit van de recreatie te versterken is aandacht nodig voor verweving van de verschillende vormen van grondgebruik en het versterken van het aanbod aan recreatieve voorzieningen.

De kwaliteit van de recreatie zou toenemen als met name de beleving van de agrarische activiteiten zou worden geïntensiveerd. Het begrip voor de landbouw en de trots op het laanboomnetwerk zou toenemen als men meer contact met deze sector kon maken. Kleine inspanningen zoals het openstellen van een fiets- of wandelpad door de landerijen, het bieden van de mogelijkheid van bedrijfsexcursies, het aanbieden van picknickplaatsen op het agrarisch bedrijf en de verkoop van plaatselijk geproduceerde artikelen kan van grote waarde zijn voor de kwaliteit van de recreatie en de relatie met de agrarische sector.

De beleving van de historie biedt in Neder-Betuwe vele eenvoudig te verzilveren kansen. De uiterwaarden met haar dijken en de talrijke waaien hoeven alleen maar onder de aandacht van de recreant te worden gebracht. Spannende verhalen liggen met name in de nabijheid van de waaien voor het oprapen. Ook minder bekende cultuurhistorische relicten zoals zij- en achterwendes kunnen in deze geschiedenis van het rivierenland worden ingepast. De verschillende elementen zijn in een grote variatie binnen de gemeente aanwezig. Het is van belang de recreant langs deze elementen te leiden en het verhaal er achter toe te lichten. Wandel- en fietsroutes bieden hiervoor uitgelezen kansen, zeker in combinatie met moderne communicatiemiddelen zoals gps, i-pods e.d. waarmee het verhaal kan worden verteld. Slechts enkele plaatsen verdienen een betere ontsluiting om de beleving mogelijk te maken. Het gaat om een deel van de uiterwaarden en om verschillende waaien binnen de gemeente.

De recreatieve structuur dient op verschillende doelgroepen te worden afgestemd. Het gaat om toeristen die speciaal naar dit gebied toekomen, of die als passanten via de Rijn of de verschillende langeafstandsroutes het gebied doorkruisen, maar het gaat zeker ook om de eigen inwoners. Naast een regionale recreatieve structuur is er daarom ook aandacht nodig voor een lokale recreatieve structuur in de directe omgeving van de verschillende dorpen, zoals bijvoorbeeld dorpsommetjes.

Ontwikkeling van struinroutes door uiterwaarden

Verbeteringen in de recreatieve infrastructuur

Het bestaande fiets- en wandelnetwerk is sterk oost-west (via de dijken en de uiterwaarden) georiënteerd. Om een netwerk te versterken zullen enkele aantrekkelijke noord-zuid verbindingen moeten worden ontwikkeld.

- 1 Te denken valt aan een centraal gelegen noord-zuid verbinding vanaf fort De Spees, via de Marktstraat en de Verlengde Lagencampseweg naar de waaien bij Eldik. Vanwege het huidige rustige verkeersbeeld en de landschappelijke kwaliteiten biedt deze verbinding goede mogelijkheden. Het is van belang de herkenbaarheid van deze recreatieve route te verbeteren bijvoorbeeld met behulp van wegbeplanting en eenduidige wegingdeling. Zo ontstaat er een veilige en prettige verbinding voor fietsers en wandelaars tussen de dorpen in het noorden en het zuiden van de gemeente, waarmee ook het wiel lint bij Eldik en het wiel en park bij De Mars met elkaar worden verbonden. Deze route kan gezien worden als de centrale noord-zuid verbinding. Het is daarom van belang de kwaliteiten van deze recreatieve verbinding veilig te stellen en te beschermen tegen aantasting door mogelijke nieuwe ontwikkelingen.

- 2 Een andere noord-zuid verbinding is wellicht te realiseren ter hoogte van station Dodewaard langs verschillende restanten van de Spanjaardsdijk. Het station kan mogelijk gaan functioneren als een recreatief knooppunt.
- 3 Een derde noord-zuid verbinding zou wenselijk zijn tussen IJzendoorn en de Oude Rijndijk bij Aalst. De A15 en de Betuwespoorlijn vormen hier echter grote obstakels. Nadere verkenningen moeten uitwijzen wat hier de mogelijkheden zijn.

In samenwerking met het Regionaal Bureau voor Toerisme wordt Neder-Betuwe aangesloten op een regionaal knooppuntensysteem voor fietsers. Via dit knooppuntensysteem wordt de fietser langs plekken met cultuurhistorische of andere waarden geleid, waarbij ook informatievoorziening plaatsvindt.

Daarnaast is het streven om het netwerk van struinpaden in de uiterwaarden nog verder uit te breiden. Hiervoor zullen vooral bestaande wegen en zomerkades worden benut.

Om kortdurende recreatie in de eigen omgeving te stimuleren wil de gemeente in samenspraak met haar burgers dorpsommetjes ontwikkelen. De toenemende landschapsbeleving die dorpsommetjes tot gevolg hebben, zullen zorgen voor meer waardering voor de eigen leefomgeving en de gebruikers van het buitengebied.

- Ontwikkelen recreatieve noord-zuid verbinding
 - 1 robuuste centrale verbinding Eldik-De Spees
 - 2 nader te onderzoeken oostelijke recreatieve verbinding Spanjaardslinie
 - 3 nader te onderzoeken westelijke recreatieve verbinding IJzendoorn-Oude Rijn (aanduiding indicatief)
- Behouden aantrekkelijke recreatieve verbindingen (bestaande wegen/paden)
- Onderzoeken ontwikkeling missende schakel (nieuw pad in aanvulling op noord-zuid verbindingen) in recreatieve route
- Oplossen knelpunt in recreatief netwerk
- Ontwikkelen recreatieve dorpsommetjes (indicatief)
- Ontwikkelen struinroutes (indicatief)
- Ontwikkelen kanoroute en verbeteren toegankelijkheid oevers Linge
- Behouden en ontwikkelen rust en informatiepunten
- Versterken herkenbaarheid en ontwikkelen informatievoorziening acces Linge en voormalig fort Ochten
- Herkenbaar maken historische kades en relictien linedijken
- Informatievoorziening kasteel of landhuis (voormalig)
- Verbeteren informatievoorziening en toegankelijkheid waaien

3.3

Natuur versterkt landschappelijke structuren

De meest in het oogspringende natuurwaarden in Neder-Betuwe bevinden zich in de uiterwaarden van de Rijn en de Waal. Delen van de uiterwaarden zijn van agrarisch gebied omgevormd tot natuurgebied. Bovendien vindt in de uiterwaarden veel agrarisch natuurbeheer plaats.

De uiterwaarden binnen de gemeente zijn primair bedoeld voor de waterafvoer van de rivieren. De gemeente Neder-Betuwe wil met het oog op hoge piekafvoeren in de toekomst de ruimte voor de waterafvoer nadrukkelijk vrij houden.

De dynamiek die met de verschillende waterstanden in de rivieren samenhangt, biedt uitstekende kansen voor de ontwikkeling van natuur. De gemeente Neder-Betuwe kiest er voor ruimte te bieden aan natuurontwikkeling, onder de voorwaarde dat ook agrarisch grondgebruik aanwezig blijft. Deze afwisseling van natuur en landbouw leidt tot een waardevol landschapsbeeld in de uiterwaarden.

Hiernaast zijn de uiterwaarden onderdeel van het Nederlandse deel van een Europees netwerk van natuurgebieden, Natura 2000. Voor de natuurvisie op de uiterwaarden is het daarom van belang dat er strikte Europese richtlijnen gelden voor alle initiatieven binnen dit gebied (met uitzondering van enkele hoogwatervrije terreinen). Dat wil zeggen dat voor elk project of plan dat niet direct verband houdt of nodig is voor het beheer van de uiterwaarden, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor het gebied, een 'passende' beoordeling moet worden

- Behouden bestaande natuur
- Ontwikkelen natuur in het kader van de EHS
- Zoekgebied realisatie EHS (indicatief)
- Behouden en ontwikkelen natuurwaarden rondom waaien in het kader van de EHS
- Behouden en versterken natuurwaarden rondom waaien
- Behouden en versterken condities weidevogelgebied
- Ontwikkelen EVZ Linge-Oude Rijn in combinatie met locatiegebonden ontwikkeling nieuwe natuur
- Versterken landschapsstructuren
- Gebieden waar landgoedontwikkeling in het kader van landschapsbouw en versterking natuurwaarden onder voorwaarden mogelijk is
- Behouden fijnmazig netwerk van kleine landschapselementen met natuurwaarden door de gehele gemeente

gemaakt. Daarbij moet rekening worden gehouden met de instandhoudingsdoelstelling van het hele gebied. Als er geen schade optreedt, kan vergunning worden verleend. Is dit wel het geval, dan kan vergunning alleen worden verleend als aan verschillende eisen wordt voldaan. Het is de gewoonte om voorafgaand aan deze uitgebreide beoordeling te onderzoeken of er met betrekking tot het initiatief überhaupt habitattypen, vogels en andere soorten, waarvoor deze speciale beschermingszone (SBZ) is bedoeld, in het geding zijn. Ook activiteiten buiten het eigenlijke gebied met mogelijk negatieve effecten moeten vanwege hun 'externe werking' beoordeeld worden. Gebiedsbescherming vereist dat bij het beoordelen van activiteiten ook de opeenstapeling (cumulatie) van effecten van verschillende activiteiten moet worden bekeken.

Binnendijks hangen ecologische waardevolle gebieden samen met de Linge, de natte komgebieden en de vele waaien.

De natuurwaarde van de Linge wordt vergroot door de aanleg van plas-drasbermen, begroeide oevers en rietmoeras volgens het Herinrichtingsplan voor de Linge. De gemeente pleit voor een snelle realisatie van dit plan. De natuurontwikkeling draagt tevens bij aan de ruimtelijke versterking van de Linge als doorgaande structuur in het landschap.

De Linge wordt verbonden met de natuurparels bij de Oude Rijn. Deze ecologische verbindingzone wordt door de provincie Gelderland gerealiseerd. Na realisatie van de plannen vormt

de Linge de ruggengraat van het binnendijkse ecologische netwerk in de gemeente.

Ook in het Eldikse en Dodewaardse Veld komen belangrijke natuurwaarden voor, bestaande uit weidevogel- en ganzenpopulaties, die dit gebied waarderen vanwege de openheid en de relatief hoge grondwaterstand. De gemeente Neder-Betuwe streeft ernaar deze natuurwaarden te behouden. De openheid zal daarom nadrukkelijk bewaard worden.

De waaien binnen de gemeente vormen vaak geïsoleerd gelegen kleine pareltjes van natuur. Het vormen eilandjes van rust, opgaande beplanting, plas-dras situaties en natuurlijke oevers. Plaatselijk kunnen de natuurwaarden worden vergroot door het uitvoeren van achterstallig onderhoud.

Verder is natuur aanwezig in de vorm van een fijnmazig netwerk van kleine elementen. Het gaat daarbij om de verzameling van hoogstamfruitboomgaarden op oude erven, heggen en hagen als erfbeplanting of omzoming van percelen, natuurvriendelijke akkerranden of oevers langs landbouwpercelen, weidevogelvriendelijk maaien enzovoorts. De aanleg en het onderhoud van deze elementen wordt gestimuleerd via provinciale subsidies.

Particulieren en organisaties als de Agrarische Natuurvereniging Lingestreek en Stichting Landschapsbeheer Gelderland spelen een belangrijke rol bij het realiseren en beheren van natuur en landschapselementen binnen de gemeente.

Landgoederen

Nieuwe natuurwaarden kunnen worden ontwikkeld door de realisatie van nieuwe landgoederen op geschikte plekken in de gemeente. Bestaande initiatieven zijn bijvoorbeeld het landgoed Lingedael, tussen het Lingemeer en de A15 het landgoed Schoutenburg in de omgeving van Lede en Oudewaard. Naast de bijdrage aan natuur dragen nieuwe landgoederen bij aan een versterking van landschappelijke waarden en recreatieve mogelijkheden. Bijvoorbeeld in de omgeving van de A15 en de Betuwespoorlijn kunnen landgoederen worden ingezet ter verbetering van kwaliteit.

Met de realisatie van landgoederen worden nieuwe natuurwaarden tot ontwikkeling gebracht zoals natuurbos, hagen en boomgroepen, lanen, hoogstamboomgaard, waterpartijen, en natuurlijk grasland. Wanneer de landgoederen volgroeid zijn, vormen het eilanden van rust verspreid over de gemeente. Voor veel diersoorten kunnen zij een leefomgeving vormen of een onderdeel in een grotere verbinding. De groene stipjes in de kaart geven het gebied aan waar de ontwikkeling van een nieuw landgoed, binnen de provinciale randvoorwaarden, in principe mogelijk is (zie verder bij de deelgebieden in hoofdstuk 4). In totaal worden binnen de gemeente conform het reeds geldende beleid maximaal 10 nieuwe landgoederen toegestaan, waarbij iedere aanvraag afzonderlijk wordt beoordeeld op de wenselijkheid.

Inpassing bedrijventerrein Medel

Binnen Neder-Betuwe wordt gezocht naar de mogelijkheid voor uitbreiding van het bedrijventerrein Medel. Indien het bedrijventerrein Medel II tot ontwikkeling wordt gebracht zal dit moeten worden ingepast en natuurwaarden moeten worden gecompenseerd. Dit kan een drijvende kracht zijn achter de gewenste ontwikkeling van de Linge-zone. In aanvulling op natuurvriendelijke oevers kunnen hier plas-dras situaties tot ontwikkeling worden gebracht, gecombineerd met natte bospartijen. Deze groepen hoogopgaande beplanting kan het zicht op een eventuele grootschalige bedrijvenontwikkeling breken en het beeld verzachten. Een integrale ruimtelijke versterking van de Lingezone is wenselijk, ook wanneer Medel II niet wordt ontwikkeld.

Deze natuurlijke zone langs de Linge sluit aan op het in voorbereiding zijnde landgoed Lingedael.

Rondom waaien worden de natuurwaarden behouden en versterkt.

3.4

Duurzamer waterbeheer en landschapontwikkeling gaan samen op

Neder-Betuwe behoort tot de top van Nederlandse gemeenten als het gaat om het aantal waaien (of wielen) dat hier, op het smalle deel van het rivierengebied is ontstaan. Tot nu toe is een groot aantal waaien ook relatief gaaf gebleven. De opgave voor de toekomst is om dit bijzondere dijklandschap met de daarin besloten historische gebeurtenissen te behouden. Dit water-erfgoed landschap kan ontwikkeld worden tot toeristisch-recreatief visitekaartje van de gemeente. Welke maatregelen noodzakelijk zijn om de kwaliteit van ieder wiel afzonderlijk te behouden zal nader bepaald moeten worden.

Het Waterschap Rivierenland geeft invulling aan de behoefte aan een groter bergend vermogen door het aanleggen van natuurvriendelijke oevers langs de Linge. Dit wordt door de gemeente Neder-Betuwe van harte ondersteund omdat de Linge hierdoor tevens als landschappelijke structuur beter zichtbaar en beleefbaar wordt.

Daarnaast oriënteert het waterschap zich op nieuwe wateropgaven voor de 21e eeuw. Daarbij wordt gestreefd naar een verdere vergroting van de bergingscapaciteit in combinatie met natuurontwikkeling en versterking van cultuurhistorische waarden. Op dit moment worden de concrete mogelijkheden verkend om de Middeleeuwse waterstructuur te accentueren door de realisatie van begeleidende beplanting en natuurvriendelijke oevers die bijdragen aan een grotere bergingscapaciteit. De gemeente Neder-Betuwe acht deze benadering waarbij waterbeheer, natuur- en landschapsbouw en herstel van cultuurhistorie samengaan van bijzondere waarde voor het gebied.

Onderzoeken lokale waterberging, al dan niet gekoppeld aan andere functies (indicatief)

Verbreden watergang t.b.v. waterberging

Onderzoeken aanleg meestromende nevengeulen t.b.v. waterafvoerende functies Waal en Nederrijn

Behoud en herstel van waaien (wielen) en waar mogelijk en wenselijk creëren extra bergingscapaciteit door uitgraven verlande waaien.

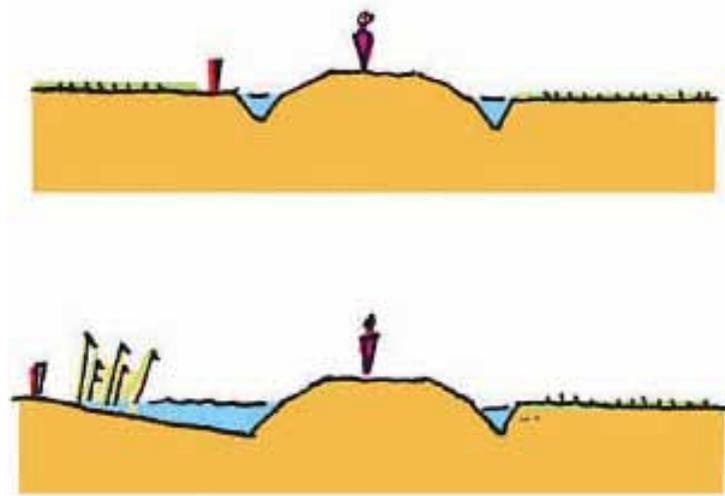

Op een vergelijkbare manier kan vormgegeven worden aan de waterberging die de gemeente nabij de verschillende kernen moet realiseren. De realisatie van extra bergingscapaciteit zal zoveel mogelijk samengaan met een versterking van lokale landschappelijke kenmerken van het gebied. Te denken valt aan het uitgraven van verlandde waaien, het aanbrengen van streekeigen beplanting rondom nieuwe waterpartijen, het openhouden van bepaalde zichtlijnen door de realisatie van waterpartijen enzovoorts. De locaties zijn indicatief op kaart aangegeven en komen voort uit het Waterplan. Uitzondering hierop vormt de locatie Kievitsheuvel tussen de A15 en de Betuwespoorlijn, waar tussen de aansluiting Ochten-Kesteren en de verzorgingsplaats Varakker 12 ha. natuurontwikkeling i.c.m. waterberging wordt gerealiseerd.

De grote hoeveelheid waaien (wielen) is karakteristiek voor Neder-Betuwe.

Ook kan bij nieuwe projecten, zoals de aanleg van een weg of stedelijke uitbreiding, werk met werk gemaakt worden door waterberging integraal mee te nemen. De locaties voor waterberging die in het Waterplan zijn benoemd, hebben indicatief een plek gekregen. Bij nadere uitwerking hiervan geldt als uitgangspunt dat met waterberging landschappelijke versterking wordt nagestreefd, bijvoorbeeld bij de linedijken of de Linge.

Principe doorsnede van een historische kade zonder (boven) en met (onder) accentuering van de kade door aanleg van flankerend water (Gidsmodellen voor waterberging, Waterschap Rivierenland).

In de uiterwaarden bieden oude strangen aanleiding tot ontwikkeling van meestromende nevengeulen.

3.5

Versterken identiteit en herkenbaarheid cultuurhistorische elementen

Cultuurhistorische objecten, zoals oude dijken, waaien, kastelen, (relicten van) oude steenfabrieken e.d. geven het landschap een extra dimensie vanwege hun verwijzing naar het verleden. De objecten zijn vanuit hun intrinsieke waarde vaak het behouden waard, maar ook vanwege hun attractieve waarde voor recreatie in het gebied.

Het is van belang niet alleen de objecten zelf te behouden en te beschermen, maar ook de directe omgeving ervan, omdat het object en de omgeving vaak nauw met elkaar verbonden zijn.

Naast het object zelf, is het evenzeer van belang de geschiedenis van het object te behouden. De gemeente wil stimuleren dat de verhalen die verbonden zijn met de cultuurhistorische objecten bekend blijven of opnieuw bekend worden. Door het behouden van de objecten in hun landschappelijke context en het bekend maken van de verhalen die eraan verbonden zijn wordt de geschiedenis meer een onderdeel van de landschapsbeleving. Zo herinnert een waai met de eromheen gelegde dijk aan woelige tijden in de strijd tegen het water en zijn de steenfabrieken onlosmakelijk verbonden met de kleirijke uiterwaarden. Herkenbare en toegelichte cultuurhistorische objecten versterken de identiteit en herkenbaarheid van het Neder-Betuwse landschap en zorgen ervoor dat mensen zich verbonden voelen met het landschap.

In Neder-Betuwe zijn de volgende objecten het behouden waard:

- waaien (als gevolg van doorgebroken banddijken en linedijken)
- kastelen en landhuizen
- (relicten van) cultuurhistorisch waardevolle steenfabrieken
- achter- en zijwendes

Bijzondere cultuurhistorische elementen vormen de restanten van de Betuwelinie en de Spanjaardsdijk. Van beide zijn slechts restanten overgebleven, zoals bijvoorbeeld fort De Spees, het inundatiesluisje in de Linge, diverse kazematten en een enkel dijklichaam. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt zou een reconstructie van de Betuwelinie of de Spanjaardsdijk wenselijk zijn. Deze herstelde linie zou een nieuwe functie kunnen krijgen als dwarsdijk haaks op de rivieren die fungeert als extra beveiliging bij overstromingen. Vooralsnog lijkt een dergelijk initiatief niet uitvoerbaar vanwege de aanwezigheid van de A15, de Betuwespoorlijn, het spoor Arnhem-Tiel en de vele andere functies die op beide tracés tot ontwikkeling zijn gekomen. Het beleid is er daarom primair op gericht de nog aanwezige restanten te beschermen, zichtbaar te maken en op te nemen in een recreatieve structuur om ze bekendheid te geven.

Fort de Spees vormt, mede doordat ter plekke het verband met de Grebbelinie zichtbaar is, het meest tot de verbeelding sprekende element van de Betuwelinie. Als vertegenwoordiging van de hele linie dient deze omgeving zorgvuldig behouden en onderhouden te worden. Onderzoek moet uitwijzen of een deel van de linedijk aansluitend op de Spees beter beleefbaar kan worden gemaakt door hier een fiets- of wandelpad overheen of langs te leggen. Tevens dient het andere eind van de Betuwelinie het voormalige fort bij Ochten zichtbaar gemaakt te worden in het landschap.

Van de Spanjaardsdijk zijn nog enkele restanten zichtbaar, zoals de dijk zelf, ten oosten van Opheusden ter hoogte van de Tolsestraat en de waaien aan weerszijden van de A15 langs de Kerkstraat. De restanten van de Spanjaardsdijk kunnen goed worden opgenomen in een fiets- en wandelroute. Door de afzonderlijke restanten via een route als een reeks te laten beleven, kunnen mensen zich de lijn inbeelden. De grootste kans ligt bij het realiseren van een wandelroute die zoveel mogelijk de lijn van de linies volgt. Dit vergt een zorgvuldige verkenning van de bereidheid van grondeigenaren om hieraan medewerking te verlenen. Tevens wordt gezocht naar mogelijkheden om in overleg met individuele grondeigenaren tot overeenstemming te komen over de wijze waarop de loop van de vroegere linie kan worden geaccentueerd.

Kasteel Wijenburg biedt goede mogelijkheden als rust- en informatiepunt

4 Visie per deelgebied

Binnen de gemeente is een aantal deelgebieden gedefinieerd (zie deel 1, analyse), met elk een eigen karakteristieke landschapsontwikkeling die past binnen de landschapsontwikkelingsvisie uit hoofdstuk 2. In elk deelgebied wordt gezocht naar versterking van de eigenheid, waardoor tevens het contrast tussen de verschillende deelgebieden wordt vergroot. De visie per deelgebied biedt een ruimtelijk kader voor (toekomstige) ontwikkelingen, waarmee het landschap in al zijn facetten betrokken kan worden bij overwegingen en keuzes voor de toekomst.

4.1 Boomteeltrijke oeverwallen

In paragraaf 2.2 is de hoofdlijn van de visie op de oeverwallen beschreven, waarbij het accent ligt op behoud van de veelvormigheid en kleinschaligheid. Structurerende elementen vormen de wegen en de daar aan verbonden laanbeplanting en erfbeplanting. Om de landschappelijke kwaliteit te versterken is in de boomteeltrijke oeverwallen een toevoeging van beplanting wenselijk, zoals erf- en laanbeplanting en hagen op kavelgrenzen.

Uitbreiding en schaalvergroting van de bedrijfsvoering van met name laanboomteelt is mogelijk binnen de bestaande verkaveling. De variatie in planrichting van de rijen draagt bij aan het kleinschalige karakter van de oeverwal.

Vanouds liggen de verschillende kernen op de oeverwallen. Alle kernen, met uitzondering van Echteld zijn gelegen op de boomteeltrijke oeverwallen. Om het veelvormige en kleinschalige karakter van de oeverwal te behouden is het van belang dat de uitbreiding bij de dorpen compact van opzet blijven en informeel worden vormgegeven zodat harde randen worden voorkomen. Een geleidelijke overgang door gebruik te maken van streekeigen groene elementen in de dorpsrand versterkt de karakteristiek van de oeverwal.

Vergezichten en oriëntatiepunten

Bijzonder voor Neder-Betuwe is het op enkele plaatsen te beleven doorzicht door de gehele gemeente. Het smalle rivierengebied kan hier, met helder weer, in één blik gevangen worden. Bestaande zichtlijnen vanaf de dijk over de oeverwal naar het komgebied worden beschermd. Het betreft met name de plekken waar de oeverwal smal is zoals tussen Eldik en Dodewaard en ten oosten van Opheusden, maar ook het gebied tussen Kesteren en Opheusden. Dat betekent dat hier geen hoog opgaande beplanting of bebouwing wenselijk is. Het houdt geen beperking voor landbouwkundig gebruik in.

In de oeverwallen vormen de dijken vanzelfsprekend belangrijke oriëntatiepunten. Het doorgaande karakter van de dijken dient in het ruimtelijke beeld behouden te blijven. De dijken vormen een scherpe grens met het buitendijks gebied. Het is van belang de dijk als een zelfstandig element te kunnen waarnemen. Dit pleit ervoor, niet alleen vanuit het oogpunt van waterbeheersing, maar ook vanuit landschap terughoudend te zijn met de realisatie van bebouwing in de dijk of in de directe omgeving van de dijk.

Cultuurhistorie en archeologie betrekken bij ontwikkelingen

Met name in Kesteren is het van belang de doorlopende structuur van de Rijnbanddijk te benadrukken. Van west naar oost kan deze dijk gezien worden als een groene dooradering van de kern die te gebruiken is als een aantrekkelijke doorgaande fietsroute. Daartoe is het van belang de barrières op te heffen ter hoogte van de Cuneraweg en ter hoogte van het kruispunt met Spoorstraat-Hoofdstraat-Betuwestraatweg. Juist in het stedelijk gebied verdient het doorgaande karakter van de dijk bijzondere aandacht.

De restanten van de Betuwelinie en de Spanjaardsdijk worden beschermd en, daar waar mogelijk, weer zichtbaar gemaakt in het landschap.

Het fort De Spees vormt een belangrijk element in de beleving van de Betuwelinie. Het markeert het begin van de linie richting het zuiden en vanaf De Spees is er zicht op de Grebbelinie aan de overzijde van de Rijn. Het behoud van de zichtbaarheid van fort De Spees en het onderhoud van de aanwezige of juist afwezige beplanting vormt een belangrijk aandachtspunt. Bovendien is het van belang de relatie met de aanwezige liniedijk beter in beeld te brengen. Het zuidelijke einde van de Betuwelinie binnen de gemeente zou gemarkeerd kunnen worden door de plek van het voormalige fort bij Ochten te accentueren in het landschapsbeeld en bereikbaar te maken. In opdracht van de gemeente Neder-Betuwe is een inventarisatie uitgevoerd van

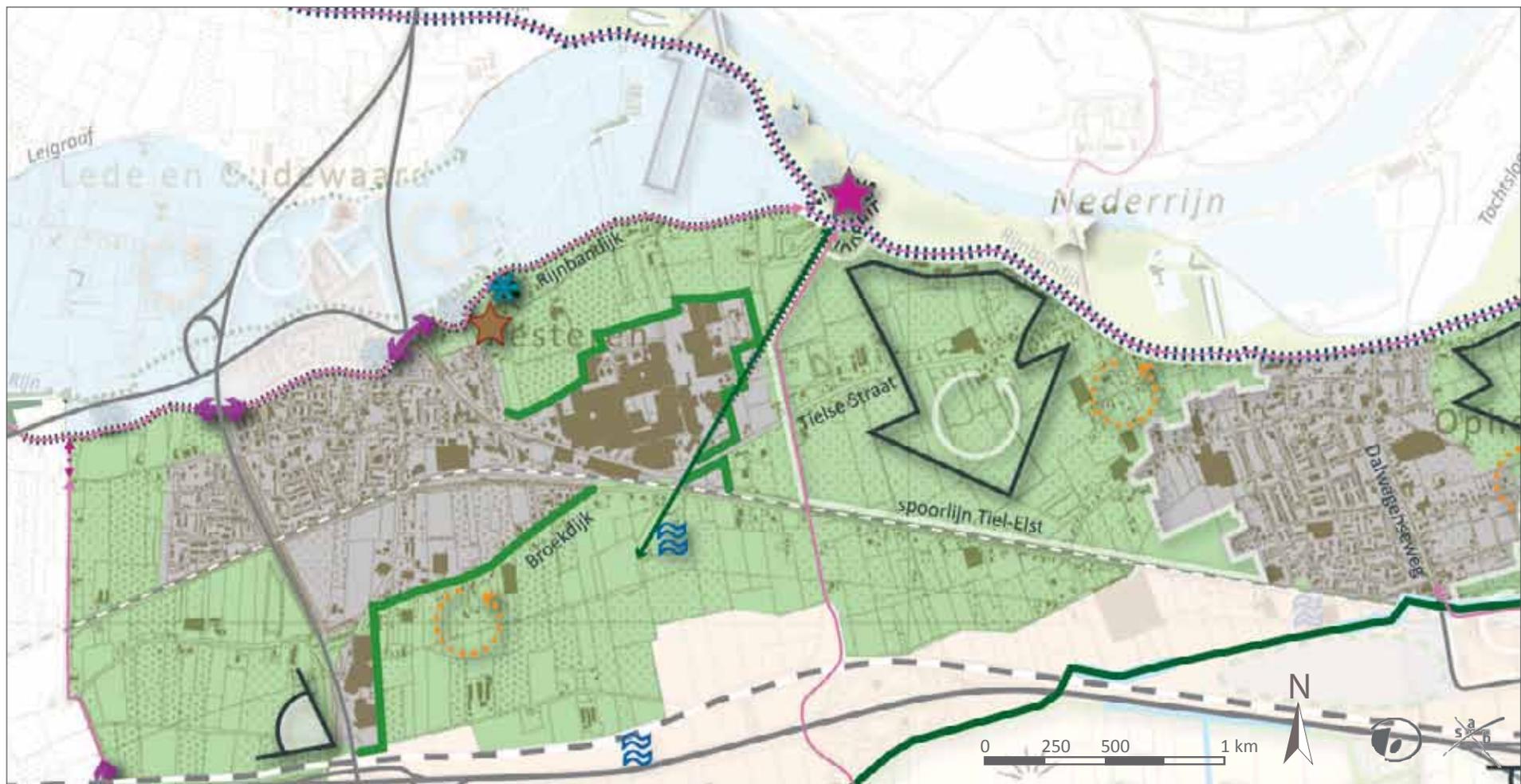
alle nog aanwezige restanten. Het verdient aanbeveling deze restanten in het bestemmingsplan te beschermen en in het veld te behouden. Waar zich kansen voordoen kunnen onderdelen hersteld en ontsloten worden. Onderzocht wordt in hoeverre de restanten via een fiets- of wandelroute met elkaar kunnen worden verbonden.

Ook van de Spanjaardsdijk zijn nog slechts een aantal relicten aanwezig. Het betreft in het deelgebied boomteeltrijke oeverwallen een enkele zichtlijn of een enkel dijklichaam. Ook hier wordt onderzocht of de relicten via wandel- of fietsroutes zijn te verbinden en in het veld zichtbaar kunnen worden gemaakt.

Behouden van overige cultuurhistorisch waardevolle plekken:

- Kromakkers Oud-Dodewaard
- Waardevol cultuurhistorisch landschap met waaien en kwelkaden bij Opperden achter de dijk (omgeving van kolk van de Geer, bij verdrinken dorpen)
- alle waaien, waarbij de beleefbaarheid kan worden versterkt door de toegankelijkheid en/of de zichtbaarheid te verbeteren, vooral van de op de kaart aangeduide waaien.

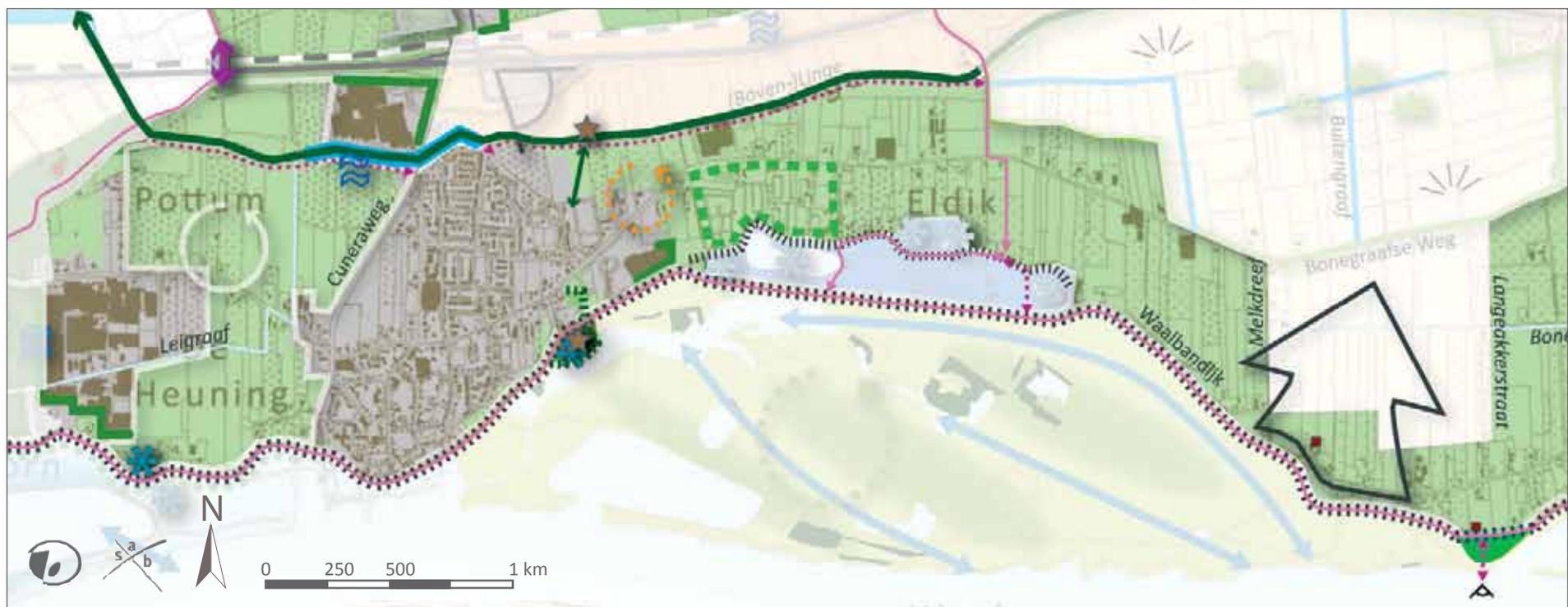
Vanwege hoge archeologische verwachtingswaarde op de oeverwallen (Romeinse bewoning), is archeologie een aspect dat onderzocht dient te worden bij alle diepere grondwerkzaamheden. Zie hiertoe de archeologische beleidskaart.

Visie boomteeltrijke oeverwallen

- Behouden en versterken kleinschalig landschapsmozaïek van veel laanboomteelt, ander agrarisch gebruik en ijle bebouwing
- Bewaken landelijk karakter
- Behouden aantrekkelijke recreatieve verbindingen
- Oplossen knelpunt in Rijnbandijk en recreatieve netwerk (oversteekmogelijkheid, brug, tunnel)
- Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid recreatieve ommetjes vanuit kern
- Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid missende schakel in recreatieve route (nieuw pad)
- Behouden waaien en waar mogelijk verbeteren beheer en onderhoud t.b.v. versterking herkenbaarheid en toegankelijkheid
- Open houden uniek zicht over karakteristieke riviereengebied; zicht vrij houden van hoog opgaande elementen
- Ruimtelijk inpassen dorpsranden en bedrijventerreinen met gebiedseigen beplanting
- Rijnoeverwal**
 Versterken herkenbaarheid en samenhang relictten Betuwelinie en Spanjaardslinie d.m.v. informatievoorziening en waar mogelijk fysieke toegankelijkheid
- Behouden rust- en informatiepunt voormalige fort De Spees
- Onderzoeken integrale aanpak lokale waterberging i.c.m. Betuwelinie

 Behouden en versterken kleinschalig landschapsmozaïek van veel laanboomteelt, ander agrarisch gebruik en ijle bebouwing

 Bewaken landelijk karakter

 Behouden aantrekkelijke recreatieve verbindingen

 Oplossen knelpunt recreatieve netwerk (oversteekmogelijkheid infrabundel)

 Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid recreatieve ommetjes vanuit kern

 Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid missende schakel in recreatieve route (nieuw pad, o.a. langs Linge)

 Behouden waaien en waar mogelijk verbeteren beheer en onderhoud t.b.v. versterking herkenbaarheid en toegankelijkheid

 Open houden uniek zicht over karakteristieke riviereengebied; zicht vrij houden van hoog opgaande elementen

 Ruimtelijk inpassen dorpsranden en bedrijventerreinen met gebiedseigen beplanting

Waaloeverwal

 Ruimtelijk accentueren Linge als drager van het landschap

 Plaatselijk verbreden Linge in combinatie met natuurontwikkeling oevers

 Onderzoeken integrale aanpak lokale waterberging

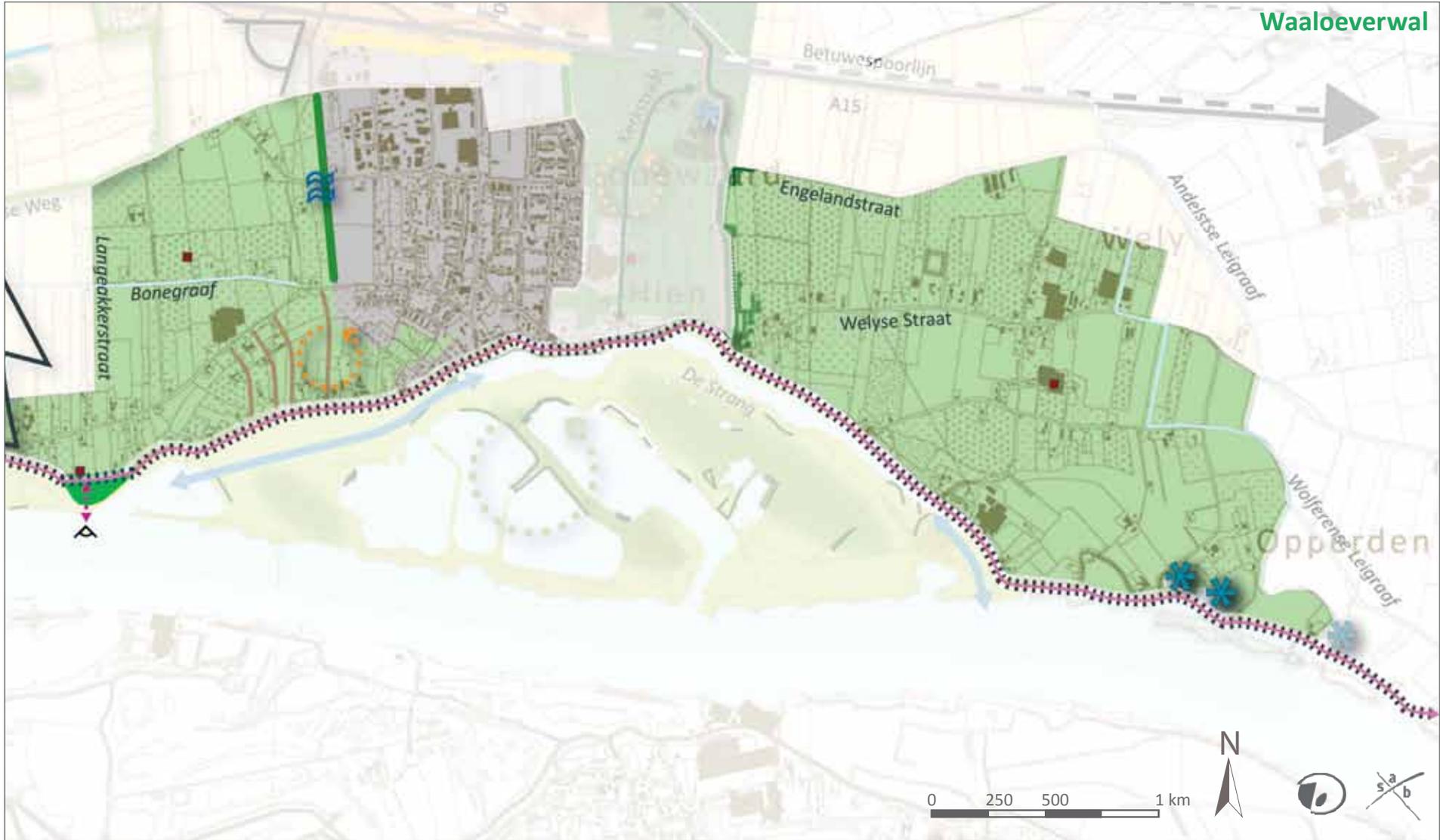
 Versterken landschapsstructuur Betuwelinie in combinatie met herkenbaarheid acces Linge en voormalig fort Ochten

 Versterken herkenbaarheid krommakers door aanplant hagen (indicatief)

 Behouden voormalig Huis en ontwikkelen informatievoorziening

 Ruimtelijk inpassen bungalowpark/ camping met gebiedseigen beplanting

 Onderzoeken mogelijkheden dijkverlegging De Snor t.b.v. Ruimte voor de Rivier

Natuurbehoud en ontwikkeling

De natuurwaarden op de boomteeltrijke oeverwallen zijn nauw verbonden met de afwisseling in het grondgebruik en de aanwezige opgaande beplanting. Deze kleinschalige dooradering met natuurwaarden kan aanzienlijk worden versterkt door de aanleg van kleine landschapelementen zoals laanbeplanting, hagen, hoogstamboomgaarden, enzovoorts. Ook de toepassing van bijvoorbeeld kruidenrijke randen in de boomteeltpercelen kan tot een belangrijke versterking van natuurwaarden leiden, waarbij er sprake is van een win-win situatie, namelijk voor de boomteelt en voor natuur en landschap.

De vele waaienvormenpareltjes vanwege het samenspel van water, beplanting en de beslotenheid door een dijk. De waaien vormen icoontjes in het landschap met vaak belangrijke natuurwaarden. Bij een groot aantal waaien kunnen de natuurwaarden worden vergroot door het uitvoeren van achterstallig onderhoud (verwijderen van dood hout, uitbaggeren).

Ontwikkelen recreatieve mogelijkheden

De omgeving van De Spees met de Liniedijk biedt potentie als aantrekkelijk beginpunt voor een centrale noord-zuid gerichte recreatieve verbinding door de gemeente via de Markstraat en de Verlengde Lagecampseweg richting Eldik. Op deze route is een dwarsdoorsnede van het rivierenlandschap te beleven. De mogelijkheden van een recreatieve verbinding langs de Liniedijk dienen nader te worden onderzocht.

De ligging van Opheusden direct grenzend aan de uiterwaarden heeft een grote potentie om de recreatieve mogelijkheden te

vergroten. Onderzocht zou moeten worden op welke wijze de zandwinplas ten noorden van Opheusden, welke deels binnen de gemeente Wageningen is gelegen, recreatief kan worden benut (zie verder deelgebied Rijn- en Waaluitwaarden).

Ook op de gemeentegrens met Buren is een doorgaande noord-zuid fiets/wandelverbinding gewenst. Daartoe moet een missende schakel worden aangebracht en moeten A15 en Betuweroute gekruist worden.

Nabij iedere kern wordt gestreefd naar de realisatie van dorpsommetjes bestaande uit korte wandelroutes rondom het dorp die erop zijn gericht de beleving van het landschap te vergroten.

Landgoederen

Landgoederen zijn vanwege de toevoeging van beplanting in principe inpasbaar op de oeverwallen. Ze kunnen bijdragen aan het behoud van de kleinschaligheid, de veelvormigheid en de diversiteit in het landschap. Om de kleinschaligheid te behouden is het echter noodzakelijk de verplichte oppervlakte natuur zo te realiseren dat de afwisseling in het landschapsbeeld behouden blijft. Vanwege de hoge gronddruk zal het aantal initiatieven om op de boomteeltrijke oeverwallen een landgoed te realiseren naar verwachting bijzonder klein zijn.

Inpassing infrastructuur

Op de oeverwallen is het wenselijk dat er meer wegen worden voorzien van laanbeplanting, waarmee het gebied als 'toonzaal' voor de laanboomsector kan worden gezien. Met name in het landelijk gebied is het hierbij van belang soorten

toe te passen die kenmerkend zijn voor de oeverwallen (zie lijst van passende beplantingen) en de kleinschaligheid van het gebied benadrukken. Kabels en leidingen zullen vaak een belemmering vormen. Kansen dienen vooral benut te worden bij de reconstructie van bestaande wegen of de aanleg van nieuwe wegen.

Bij eventuele ontwikkeling van nieuwe wegen op de oeverwallen moet ook het kleinschalige karakter van het gebied worden behouden. Het is daarom van belang bij de bepaling van het tracé aan te sluiten bij de plaatselijke verkaveling.

Er worden studies verricht naar een nieuwe ontsluitingsweg lanboomcentrum, tussen Opheusden en Kesteren, langs het spoor Kesteren - Opheusden - Elst. Vanuit landschappelijk oogpunt is het van belang dat langs deze weg het agrarische gebied als een buffer tussen Opheusden en Kesteren zichtbaar blijft. De ontwikkeling van bedrijvigheid of woningen langs deze nieuwe weg moet daarom worden tegengegaan (met uitzondering van het AgroBusinessCentre -ABC- zelf).

Culturele vernieuwing

De oeverwallen zijn bij uitstek de plek waar culturele vernieuwing mogelijk is, voortbouwend op de rijke geschiedenis van bewoning in dit gebied. Het toevoegen van nieuwe waarden kan op de oeverwallen gebeuren met behoud van het kleinschalige, groene en afwisselende karakter. Er is dus veel mogelijk, als het maar niet te groot is of anderszins sterk afwijkt van het aanwezige landschap. Er liggen kansen voor verbetering van de beeldkwaliteit en toevoegen van nieuwe functies ter plaatse van de voormalige conservenfabriek (zie kader), ten oosten van Dodewaard en bij andere bedrijventerreinen zoals De Heuning,

't Panhuis, de Veiling en Bonegraaf. Schaalverkleining en groene aankleding zijn belangrijke aspecten van de vormgeving van nieuwe ontwikkelingen op de oeverwallen. Zie voor een algemene handreiking beeldkwaliteit en voor het beleid voor de dorpsranden per kern hoofdstuk 5, 'Aandacht voor beeldkwaliteit en inpassing'.

Verbeteren beeldkwaliteit

Speciale aandacht is nodig voor verbetering van de beeldkwaliteit van recreatiepark 'Resort Rivierendaal' naast het pittoreske wielentint bij Eldik, onder meer door het stimuleren van het gebruik van streekeigen beplanting (zie ook paragraaf 4.4, 'Visie Pittoresk wielengebied Eldik').

In de linten op de oeverwallen worden doorzichten op het achterland behouden. Eventuele nieuwe bebouwing zoveel mogelijk achter de bestaande bebouwing plaatsen. Zie ook hoofdstuk 5, 'Aandacht voor beeldkwaliteit en inpassing'.

Op de locatie Vink (voormalige conservenfabriek) ten oosten van Dodewaard is een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit gewenst. Bij transformatie van het terrein kan voor de nieuwe inrichting en inpassing inspiratie worden ontleend aan de kleinschalige opbouw en het groene karakter van de oeverwallen.

4.2 Fruitteeltrijke, oude oeverwallen

De fruitteeltrijke oeverwallen worden gekenmerkt door een rijke, groene en idyllische uitstraling die voortkomt uit de combinatie van grillige wegen-, kavel- en bebouwingspatronen en de afwisseling in het grondgebruik zoals weilanden, boomgaarden en teeltgronden. De hoogstamboomgaarden spelen hierbij een bijzondere rol, mede doordat het opgaande karakter van de bomen sterk bijdraagt aan de kleinschaligheid van het gebied.

Het areaal fruitteelt neemt geleidelijk af vanwege de hoge gronddruk op de grofzandige teeltgronden op oeverwallen en de goede perspectieven in de laanboomteelt. Om het beeld van de fruitteelt, en met name de hoogstamboomgaarden in het landschap te behouden, stimuleert de gemeente Neder-Betuwe met name op de oeverwallen de oprichting en de instandhouding van hoogstamboomgaarden. In de praktijk betreft het vooral hoogstamboomgaarden die als erfbeplanting bij (voormalige) agrarische erven worden toegepast. Er is aandacht nodig voor de gehele keten, van nieuwe aanplant, deskundig onderhoud tot verwerking en het vermarkten van het fruit.

Waar zich kansen voordoen wordt de landschappelijke beplanting op de oeverwallen met hagen en lanen uitgebreid. Het behoud van de verzorgde erfbeplanting wordt gestimuleerd. De kleinschaligheid en de grilligheid van het gebied, die samenhangt met de relatief beperkte omvang en de ouderdom van deze oeverwallen, worden behouden. Dit vormt een randvoorwaarde voor nieuwe ontwikkelingen.

De oude oeverwal Boelenham – Hemmen vormt een bijzondere structuur in het landschap omdat hij de oost-west georiënteerde opbouw van het gebied doorsnijdt. Het is wenselijk het karakter van deze oeverwal te versterken om het onderscheid met de omgeving (komgebieden) te verduidelijken. Te denken valt aan de toevoeging van hoogstamboomgaarden en kleine bospartijen, de realisatie van kleine landschapselementen zoals hagen en singels en het beter beleefbaar maken van het gebied door fiets- en wandelpaden te realiseren. Hiervoor zijn subsidies vanuit het Nationaal Landschap Rivierenland beschikbaar. Met deze ontwikkeling sluit het gebied goed aan op het waardevolle landgoed Hemmen. De keuze van beplantingen kan de verschillen tussen de oeverwal en de het komgebied accentueren (zie lijst van passende beplantingen).

Groene geleiding tussen IJzendoorn en De Heuning bestaat uit het karakteristieke mozaïek van landelijke functies, een oude zijdwende (lage kade), historische kromakkers en lintbebouwing met doorzichten. Het beleid is erop gericht tussen IJzendoorn en De Heuning geen nieuwe bebouwing toe te staan, en evenmin nieuwe stadsrandfuncties zoals volkstuinten, begraafplaatsen, sportvelden e.d.

Visie fruiteelrijke oeverwallen

Stroomrug van Echteld en IJzendoorn

- Handhaven kleinschalig half-open oude oeverwallenlandschap met cultuurhistorische waarden
- Behouden aantrekkelijke recreatieve verbindingen
- Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid recreatief ommetje vanuit kern
- Behouden waaien en waar mogelijk verbeteren beheer en onderhoud t.b.v versterking herkenbaarheid en toegankelijkheid

- Ontwikkelen informatievoorziening voormalig Huis en behouden aanwezige waarden
- Ruimtelijke inpassing werf en bedrijventerrein met gebiedseigen beplanting
- Stroomrug van Echteld en IJzendoorn**
- Bewaken landelijk karakter; toevoeging van stadsrandfuncties tegengaan (geleding)
- Lokale waterberging integraal opnemen in dorpsuitbreiding (Echteld) en ruimtelijke inpassing bedrijventerrein (De Heuning)

- Behouden landgoed Wijenburg in combinatie met rust- en informatiepunt
- Versterken herkenbaarheid en toegankelijkheid kwelkade
- Versterken herkenbaarheid kromakkers door aanplant hagen (indicatief)

Vergezichten en oriëntatiepunten

Op de oeverwallen vormen de dijken vanzelfsprekend belangrijke oriëntatiepunten. Het doorgaande karakter van de dijken dient in het ruimtelijke beeld behouden te blijven. De dijken vormen een scherpe grens met het buitendijks gebied. Het is van belang de dijk als een zelfstandig element te kunnen waarnemen. Dit pleit ervoor, niet alleen vanuit het oogpunt van waterbeheersing, maar ook vanuit landschap terughoudend te zijn met de realisatie van bebouwing aan de dijk of in de directe omgeving van de dijk.

Voor een goede oriëntatie in het gebied is het van belang de oude oeverwal Boelenham – Hemmen in het landschapsbeeld te markeren. De oeverwal wordt begrensd door de Linge en de Wüstegraaf. Gezocht wordt naar mogelijkheden om beide waterlopen duidelijk in het landschap te markeren om zichtbaar te maken dat hiertussen een oeverwal is gelegen. De Linge wordt hiertoe op deze plek voorzien van natuurvriendelijke oevers, waarbij ook hoger opgaande beplanting kan worden toegepast. Ook de Wüstegraaf die op de overgang tussen oeverwal en komgebied (gelegen in Overbetuwe) ligt, kan door de aanplant van begeleidende beplanting in combinatie met natuurvriendelijke oevers in het landschap worden gemarkeerd.

Ook de waaien vormen oriëntatiepunten, omdat zij verwijzen naar de nabijheid van de rivieren of specifiek in de omgeving Het Zand verwijzen naar de ligging van de vroegere

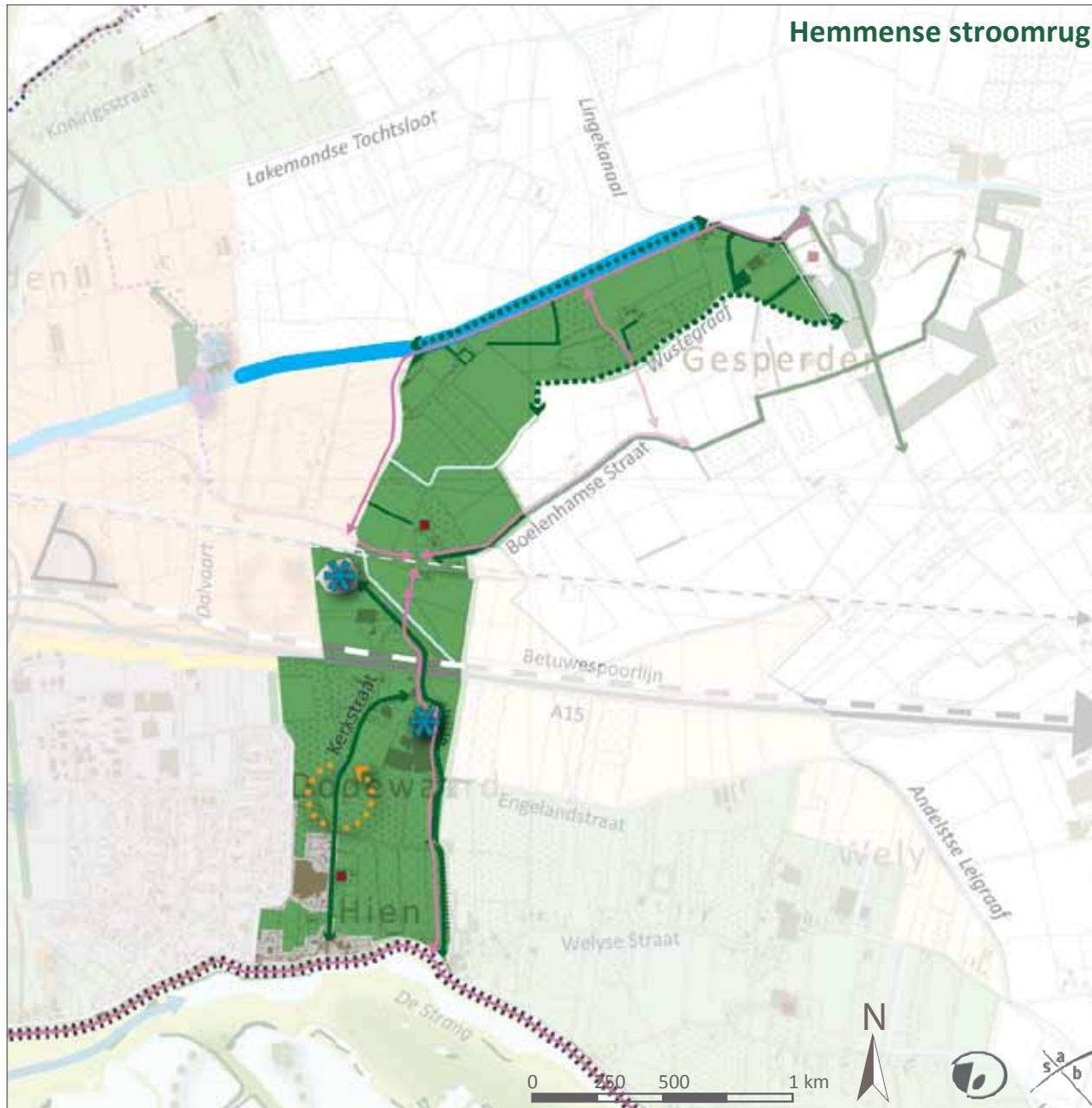
Spanjaardsdijk. Ook vormen de waaien een oriëntatiepunt in de tijd door de verwijzing naar een ingrijpende gebeurtenis in het verleden. Andere oriëntatiepunten op de fruitrijke oeverwallen vormen de dorpen en buurtschappen zoals Echteld met Kasteel Wijenburg, IJzendoorn en Hien.

Cultuurhistorie en archeologie betrekken bij ontwikkelingen

Relicten van de Spanjaardsdijk, met bijbehorende waaien bij Het Zand, worden zo mogelijk beter zichtbaar gemaakt in het landschap en toegankelijk gemaakt.

Gezocht wordt naar mogelijkheden om nog bestaande zijdwendes en achterkaden bij IJzendoorn door het aanbrengen van beplanting beter zichtbaar te maken. Ze kunnen benut worden voor wandelrondjes vanuit de kernen en zullen functioneren als een ecologische dooradering van het gebied. Ook de mogelijkheden voor het versterken van de herkenbaarheid van de historische kromakkers bij IJzendoorn met bijvoorbeeld hagen kunnen onderzocht worden. De verbetering van het landschap van landgoed Wijenburg heeft geleid tot een verbeterde positie van het kasteel in Echteld.

- Handhaven kleinschalig half-open oude oeverwallenlandschap met cultuurhistorische waarden
 - Behouden aantrekkelijke recreatieve verbindingen
 - Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid recreatief ommetje vanuit Opheusden
 - Behouden waaien en waar mogelijk verbeteren beheer en onderhoud t.b.v versterking herkenbaarheid en toegankelijkheid
 - Behouden voormalig Huis en ontwikkelen informatievoorziening
 - Ruimtelijke inpassing werf en bedrijventerrein met gebiedseigen beplanting
- Hemmense stroomrug**
- Versterken oeverwal door middel van versterken laanbeplanting Kerkstraat en Boelenhamse Straat
 - Versterken herkenbaarheid, toegankelijkheid en samenhang waaien met Spanjaardslinie
 - Accentueren Linge en Wustegraaf in het landschap
 - Verbreden Linge in combinatie met natuurontwikkeling oevers

Natuurbehoud en ontwikkeling

De natuurwaarden op de fruitrijke oeverwallen zijn nauw verbonden met de afwisseling in het grondgebruik en de aanwezige opgaande beplanting. Deze kleinschalige dooradering met natuurwaarden kan worden versterkt door de aanleg van kleine landschapelementen zoals laanbeplanting, hagen, hoogstamboomgaarden, natuurvriendelijk akkerrandenbeheer enzovoorts.

De aanwezige waaien vormen bijzondere plekken in het landschap vanwege het samenspel van rust, water, beplanting en de beslotenheid door een dijk. De waaien vormen icoontjes in het landschap met vaak belangrijke natuurwaarden. Bij een groot aantal waaien kunnen de natuurwaarden worden vergroot door het uitvoeren van achterstallig onderhoud (verwijderen van dood hout, uitbaggeren).

Ontwikkelen recreatieve mogelijkheden

De oude oeverwallen zijn de parels van Neder-Betuwe als het gaat om binnendijkse recreatie in het cultuurlandschap. De gemeente is zuinig op deze gebieden en streeft een verbeterde ontsluiting voor extensieve recreatie na. Van de drie wenselijke herkenbare noord-zuid verbindingen binnen de gemeente liggen er twee op de oude oeverwallen. Daarnaast worden

dorpsommetjes ontwikkeld, waarbij landschappelijke waarden en vooral ook de cultuurhistorische structuren van Heerlijkheid IJzendoorn worden benut. Verschillende cultuurhistorische elementen (zijdwendes, achterwendes, restanten van voormalige kastelen, waaien) kunnen door het ontwikkelen van recreatieve routes voor de recreatie worden ontsloten.

Kasteel Wijenburg bij Echteld kan verder worden ontwikkeld tot rust- en informatiepunt in het recreatieve netwerk van Neder-Betuwe.

Landgoederen

De ontwikkeling van nieuwe landgoederen is op de oude oeverwallen een geschikt middel voor het duurzaam veiligstellen en versterken van landschappelijke waarden, zoals grote hoogstamboomgaarden, hagen op kavelgrenzen en laanbeplanting. Ook de recreatieve toegankelijkheid kan door de realisatie van landgoederen verbeterd worden. De bij nieuwe landgoederen behorende bebouwing past in het gebied, bijvoorbeeld in een open lint, en kan de traditie van landhuizen voortzetten met het karakter van nu. Er kan ook gedacht worden aan een thematische variant: een fruitgoed, waarin het fruit-erfgoed van de Betuwe in stand wordt gehouden.

Om de kleinschaligheid te behouden is het echter noodzakelijk de verplichte oppervlakte natuur zo te realiseren dat de afwisseling in het landschapsbeeld behouden blijft.

Vanwege de hoge gronddruk zal het aantal initiatieven om op de fruitteeltrijke oeverwallen een landgoed te realiseren naar verwachting klein zijn.

Inpassing infrastructuur

Hoewel op de fruitteeltrijke oeverwallen relatief veel laanbeplanting aanwezig is, is het wenselijk dat er meer wegen worden voorzien van laanbeplanting. Het is van belang soorten toe te passen die kenmerkend zijn voor de oeverwallen (zie lijst van passende beplantingen) en de kleinschaligheid van het gebied benadrukken. Kabels en leidingen zullen vaak een belemmering vormen. Kansen dienen vooral benut te worden bij de reconstructie van bestaande wegen of de aanleg van nieuwe wegen.

Bij eventuele ontwikkeling van nieuwe wegen op de oeverwallen moet ook het kleinschalige karakter van het gebied worden behouden. Het is daarom van belang bij de bepaling van het tracé aan te sluiten bij de plaatselijke verkaveling.

Culturele vernieuwing

De oeverwallen zijn bij uitstek de plek waar culturele vernieuwing mogelijk is, voortbouwend op de rijke geschiedenis van bewoning in dit gebied. Het toevoegen van nieuwe landschapselementen of nieuwe bebouwing van deze tijd, kan op de oeverwallen plaatsvinden met behoud van het kleinschalige, groene en afwisselende karakter. Er is dus veel mogelijk, als het maar niet te groot is of anderszins sterk afwijkt van het aanwezige landschap.

Verbeteren beeldkwaliteit

De beeldkwaliteit van de fruitteeltrijke oeverwallen is over het algemeen goed, vooral door de aanwezigheid van laanbomen en de goed verzorgde erven bij landhuizen.

Er wordt gezocht naar mogelijkheden om de west-, oost- en zuidzijde van bedrijventerrein De Heuning beter landschappelijk in te passen door de realisatie van streekeigen beplanting. Zie voor een handreiking beeldkwaliteit hoofdstuk 5, 'Aandacht voor beeldkwaliteit en inpassing'.

4.3 Uiterwaarden Rijn en Waal

De uiterwaarden en de rivieren vormen de bron van de identiteit van Neder-Betuwe. De uiterwaarden van de Nederrijn zijn smal en bestaan nu en in de toekomst vooral uit natuurlijk grasland. De Nederrijn en haar uiterwaarden stralen een zekere rust uit en zijn aantrekkelijk voor (water- en oever)recreatie.

De omgeving van de Waal straalt dynamiek uit, door de breedte van de rivier, de zichtbare werking van de rivier door de standjes en zandduintjes, de breedte van de uiterwaarden en niet in het minst door de drukke beroepsscheepvaart. In het landschapsbeeld wordt de afwisseling van grote eenheden natuur met eenheden agrarisch gebied bijzonder gewaardeerd. Dit wordt behouden en versterkt, waarbij elke waard zijn eigen karakter behoudt. Vooral de Willemspolder onderscheidt zich van de andere Waarden doordat hier wordt ingezet op het behoud van landbouwkundig gebruik, met name weide en de daarbij behorende open uitgestrektheid en natuurwaarden. Wanneer de aanleg van nevengeulen in de Willemspolder vanuit waterstaatkundig oogpunt wenselijk is, kan dit gecombineerd worden met (behoud van) landbouwkundig gebruik. Natuurontwikkeling met een verdichtend karakter vindt hier alleen plaats buiten de zomerkade. De andere waaluiterswaarden hebben een accent op de scheepvaart (rivier en overnachtingshaven) of juist op de ontwikkeling van robuuste natuur met nevengeulen en ooibossen.

De waterafvoer staat centraal in de uiterwaarden, nu en zeker ook in de toekomst. Er worden daarom geen ontwikkelingen toegestaan die de waterafvoer per saldo kunnen belemmeren.

Zelfs het toevoegen van functies aan bestaande hoogwatervrije gebieden wordt in principe niet toegepast om eventuele vergrotingen van de afvoercapaciteit in de toekomst niet in de weg te staan.

Veranderingen in de uiterwaarden kunnen ook gevolgen hebben binnen de dijken, met name op het gebied van de waterhuishouding. Deze gevolgen moeten bij ontwikkelingen in de uiterwaarden worden onderzocht en waar nodig moeten ook binnendijks maatregelen getroffen worden, bijvoorbeeld om binnendijkse kwel tegen te gaan of deze juist te benutten voor natuur. Bij eventuele veranderingen in de uiterwaarden als gevolg van ruimte voor de rivier of als gevolg van andere initiatieven van derden in het buitendijks gelegen gebied, zal dit in samenhang worden bekeken met het binnendijks gelegen gebied. In de omgeving van IJzendoorn doen zich kansen voor om aanwezige cultuurhistorische relictten (binnen- en buitendijks) beter beleefbaar te maken. Dit kan als voorwaarde aan nieuwe ontwikkelingen worden gesteld, zodat deze ontwikkelingen een bijdrage leveren aan de gewenste ontwikkeling van het landschap. Zo zal een eventuele uitbreiding van de overnachtingshaven in samenhang moeten gebeuren met versterking van de landschappelijke en natuurlijke elementen, ook binnendijks in aansluiting op de cultuurhistorische waarden van IJzendoorn. Vanzelfsprekend dienen bij ontwikkelingen in de uiterwaarden ook de daar aanwezige cultuurhistorische waarden betrokken te worden.

Dynamische uiterwaarden

Rijnuiterwaarden

Rijnuiterwaarden: Buitendijks dynamisch ensemble van water, natuur en recreatieve toegankelijkheid ontwikkelen met oog voor cultuurhistorie en vergezichten

Accent op ontwikkeling waterberging en natuurwaarden in het kader van Ruimte voor de Rivier

Meewerken aan onderzoek ontwikkeling meestromende nevengeul in het kader van Ruimte voor de Rivier

Behouden aantrekkelijke recreatieve verbindingen

Behouden rust- en informatiepunt fort De Spees

Behouden waaien en waar mogelijk verbeteren beheer en onderhoud t.b.v versterking herkenbaarheid en toegankelijkheid

Behouden en verbeteren veilige en beleefbare Rijnbandijk/ Marsdijk

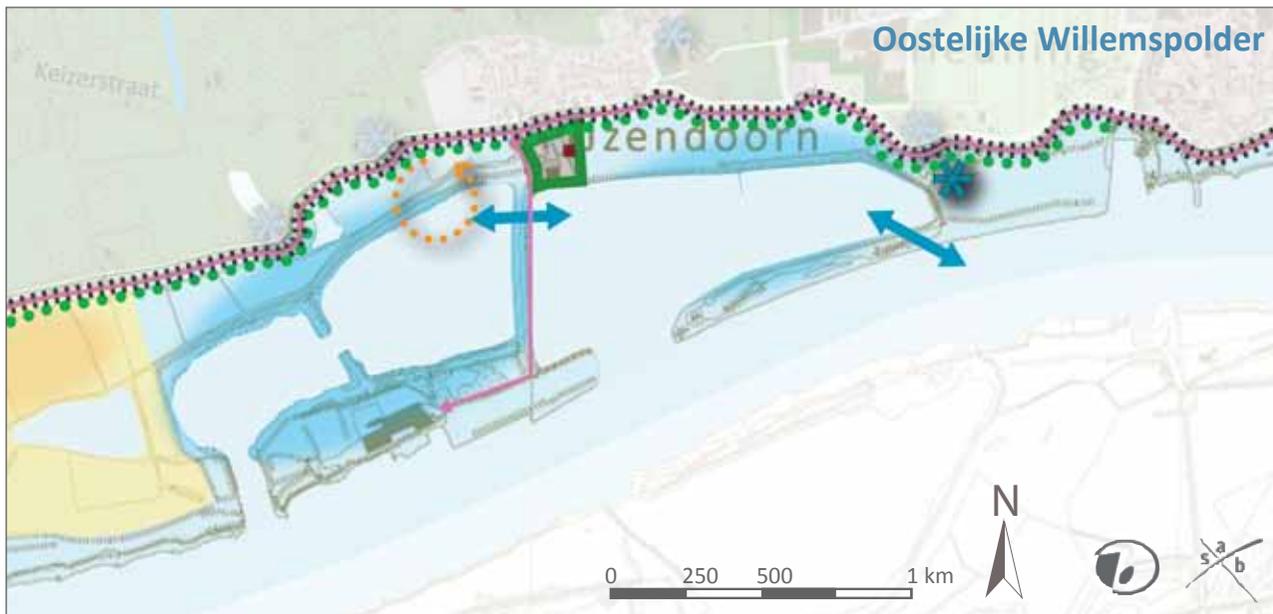
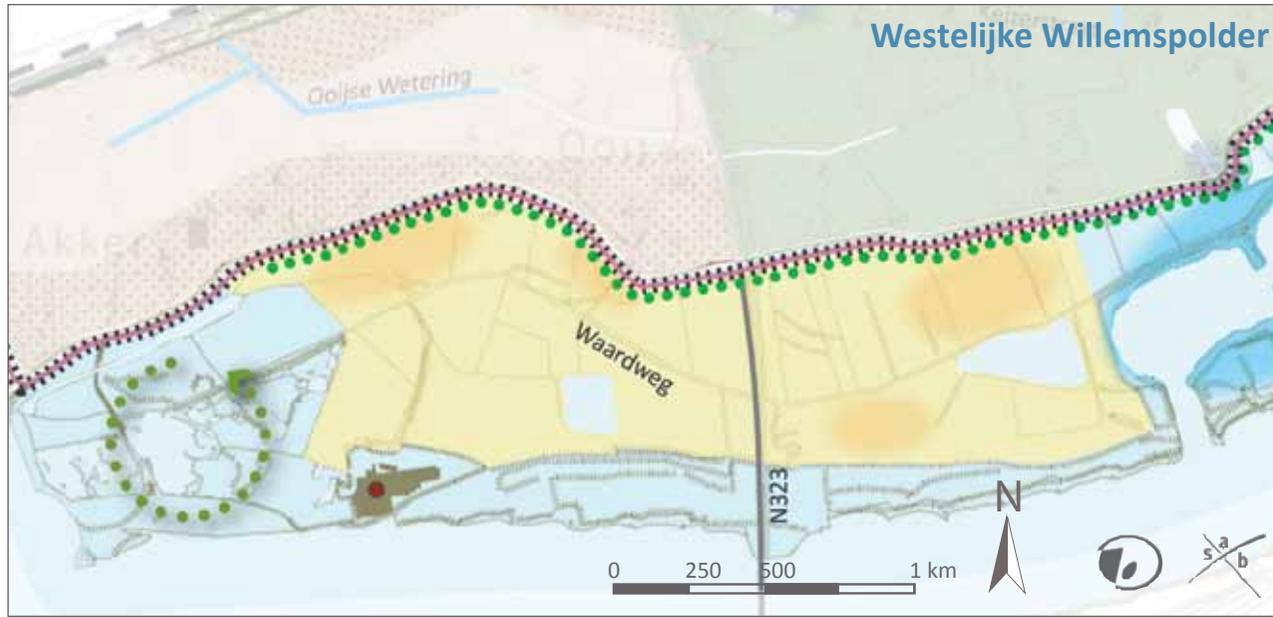
Ruimtelijke inpassing steenfabriek met gebiedseigen beplanting

Ochtense Buitenpolder

Hiense Uiterwaarden

Waalwaterwaarden: Buitendijks dynamisch ensemble van water, natuur, landbouw en recreatieve toegankelijkheid ontwikkelen met oog voor cultuurhistorie en vergezichten

- Accent op ontwikkeling waterberging en natuurwaarden in het kader van Ruimte voor de Rivier (Ochtense Buitenpolder, Hiense Uiterwaarden)
- Accent op behouden agrarisch gebruik en openheid (Westelijke Willemspolder)
- Accent op water en scheepvaart en openheid (Oostelijke Willemspolder)
- Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid meestromende nevengeul in het kader van Ruimte voor de Rivier
- Behouden aantrekkelijke recreatieve verbindingen
- Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid recreatief ommetje vanuit IJzendoorn
- Uitbreiden netwerk van struinpaden
- Handhaven (relicten van) cultuurhistorisch waardevolle steenfabriek
- Landschappelijke versterking betrekken bij herinrichting werf
- Versterken herkenbaarheid voormalig fort Ochten en ontwikkelen informatievoorziening
- Behouden waaien en waar mogelijk verbeteren beheer en onderhoud t.b.v versterking herkenbaarheid en toegankelijkheid
- Behouden en verbeteren veilige en beleefbare Waalbandijk
- Herstellen knotwilgenrij in dijkteen
- Onderzoeken mogelijkheden dijkverlegging De Snor t.b.v. Ruimte voor de Rivier

Vergezichten en oriëntatiepunten

Bij alle uiterwaarden spelen vergezichten, al dan niet naar de overkant van de rivier, een belangrijke rol. Als speciaal waardevol kan het zicht op de Grebbeberg worden genoemd. Bij de Rijn, maar zeker ook bij de Waal, is er op meerdere plekken zicht op steenfabrieken en andere bedrijvigheid. Bij het ontwikkelen van natuur of de aanplant van opgaand groen zullen de waardevolle, aantrekkelijke vergezichten behouden moeten blijven, terwijl ontsierende bedrijvigheid juist met beplanting verzacht kan worden (zie onder het kopje 'verbeteren beeldkwaliteit'). Het is van belang dat de rivier zelf ook zo veel mogelijk zichtbaar is, voor een goede oriëntatie in het gebied en begrip van de landschappelijke opbouw.

De bandijken zijn, zowel langs de Nederrijn als langs de Waal, doorgaande autonome lijnen in het landschap. Ook zij zijn belangrijk voor de oriëntatie in het gebied en de herkenbaarheid van het rivierengebied. Doordat de dijken hoog zijn gelegen, bieden zij bijzondere mogelijkheden om het omringende landschap en het contrast tussen beide zijden te ervaren.

Cultuurhistorie en archeologie betrekken bij ontwikkelingen

De dijken en de bijbehorende waaien vormen linten van hoge cultuurhistorische waarde. Met name de beleving van de waaien kan worden verbeterd door ze beter zichtbaar te maken (snoeien beplanting) en ze zo mogelijk toegankelijk te maken. Langs de buitenteen van de dijken werden ten behoeve van de kleiwinning in het verleden knotbomen geplant. Met name bij IJzendoorn doen zich kansen voor om deze waarden te herstellen, in samenhang met binnendijs gelegen cultuurhistorische waarden.

De cultuurhistorisch waardevolle steenfabriek bij Ooij wordt, op haar hoogwatervrije terreinen, in stand gehouden, waarbij eventueel nieuwe functies in de bestaande gebouwen mogelijk zijn.

Bij alle ontwikkelingen in de uiterwaarden moeten archeologische en cultuurhistorische waarden in ogenschouw genomen worden.

Natuurbehoud en ontwikkeling

De uiterwaarden vervullen reeds belangrijke waarden voor trek- en weidevogels. Met name langs de Waal wordt onderzocht of, met het oog op vergroting van de afvoercapaciteit, nog nieuwe natuur moet worden aangelegd. De gemeente Neder-Betuwe acht het daarbij van belang dat in de uiterwaarden een afwisseling van agrarische percelen en natuurgebieden behouden blijft.

Ontwikkelen recreatieve mogelijkheden

Een deel van de uiterwaarden is via struinpaden voor wandelaars toegankelijk gemaakt. Het netwerk aan paden zal verder worden uitgebreid waarbij vaak ook bestaande wegen of zomerkades worden benut. Op enkele plekken kan de rivieroever toegankelijk worden gemaakt, bijvoorbeeld bij (relicten van) een oude steenfabriek of een mooi uitzichtpunt. Door de verbeterde openstelling van de uiterwaarden worden ook de strandjes beter toegankelijk voor oeverrecreatie.

De ligging van Opheusden direct grenzend aan de uiterwaarden heeft een grote potentie om de recreatieve mogelijkheden te vergroten. Onderzocht wordt op welke wijze de zandwinplas ten noorden van Opheusden, welke deels binnen de gemeente Wageningen is gelegen, recreatief kan worden benut.

Landgoederen

Het realiseren van nieuwe landgoederen is in de uiterwaarden niet mogelijk, omdat in de uiterwaarden geen nieuwe landhuizen worden toegestaan in verband met het behoud van de afvoercapaciteit.

Inpassing infrastructuur

Om in de toekomst grote piekafvoeren in de rivieren op te kunnen vangen zijn aanpassingen aan de rivier en de uiterwaarden noodzakelijk. In regionaal verband is een integraal onderzoek naar rivierversuimende maatregelen gestart, waarbij tevens wordt gezocht naar mogelijkheden om natuur-, recreatie- en cultuurhistorische waarden te versterken. Hierbij wordt verkend welke alternatieven er zijn voor de in de PKB - Ruimte voor de Rivier geplande maatregelen.

Ook in de verdere toekomst kiest de gemeente Neder-Betuwe voor de inzet van meerdere kleine ingrepen boven enkele grootschalige. Samen sorteren de kleinschalige ingrepen een positief effect op de afvoercapaciteit van de rivieren, terwijl ze qua schaal passen bij het landschap dat door de eeuwen heen is opgebouwd. Te denken valt bijvoorbeeld aan de realisatie van al dan niet mee stromende nevengeulen in de uiterwaarden, die ook een natuurwaarde vertegenwoordigen en daarnaast ruimte laten voor agrarisch gebruik en recreatief medegebruik (oversteekbaarheid).

Culturele vernieuwing

Het teruggeven van ruimte aan de afvoer van pieken in de rivieren vraagt om een evenwichtige benadering waarbij nieuwe (natuur)waarden worden gerealiseerd en bestaande landschappelijke (en agrarische) waarden behouden blijven.

Verbeteren beeldkwaliteit

Kansen voor verbetering van de beeldkwaliteit doen zich vooral voor nabij de kerncentrale Dodewaard. Deze centrale spreekt bij mensen van buiten tot de verbeelding, maar de ruimtelijke kwaliteit van de inrichting van de omgeving van de centrale laat te wensen over.

Door het plaatselijk toevoegen van beplanting ten noorden van de Waal kunnen grootschalige bedrijven die aan de zuidzijde gelegen zijn deels aan het zicht onttrokken worden, wanneer er ter plekke van inpassing geen sprake is. Het is niet de bedoeling dat bedrijven helemaal verstopt worden achter beplanting, maar enige verzachting van het beeld is op sommige plaatsen wel wenselijk. Beplanting dichtbij

de rivier sorteert hierbij het beste effect. Het is echter onwenselijk om de rivier volledig aan het zicht te onttrekken, dus een uitgekiend ontwerp van dergelijke beplanting is noodzakelijk. Dergelijke beplanting moet uiteraard passen bij de uiterwaarden (zie hoofdstuk 5, lijst van passende beplantingen). Nieuwe beplanting in de uiterwaarden moet opgenomen zijn in een groter geheel van plannen, zodat per saldo de stromingsweerstand van de rivier niet toeneemt. Een integrale aanpak, bijvoorbeeld meeliften met de ontwikkelingen in het kader van Ruimte voor de Rivier, is daarbij het meest geschikt.

In de uiterwaarden van de Nederrijn ligt een moderne steenfabriek, Wienerberger, geheel kaal in het landschap. Ook hier is enige verzachtende beplanting wenselijk.

4.4 Pittoresk wielengebied Eldik

In het kleinschalig wielenlint bij Eldik wordt het ensemble van waaien ofwel wielen en de oude kronkelige dijk behouden en aangegrepen voor verbetering van de beleving van het watererfgoed, dat in de gemeente Neder-Betuwe uitermate van belang is.

Ingezet wordt op de verbetering van de toegankelijkheid door het realiseren van verbindingen voor wandelaars en fietsers vanuit de omgeving naar de oude dijk. Dit kan gebeuren in samenhang met het ontwikkelen van een dorpsommetje aan de oostzijde van Ochten.

Daarnaast wordt de natuurwaarde van de waaien vergroot door achterstallig onderhoud te plegen zoals het verwijderen van dood hout en bladafval uit de waai. De zichtbaarheid kan eenvoudig verbeteren door het uitvoeren van snoeiwerkzaamheden. In goed overleg met de eigenaren zal worden onderzocht of de waaien beter toegankelijk kunnen worden gemaakt en of het mogelijk is rustbankjes te plaatsen

Er is een sterke kwaliteitsverbetering te realiseren het recreatiepark 'Resort Rivierendal' te voorzien van randbeplanting die bestaat uit inheemse soorten die kenmerkend zijn voor de oeverwallen en/of de uiterwaarden.

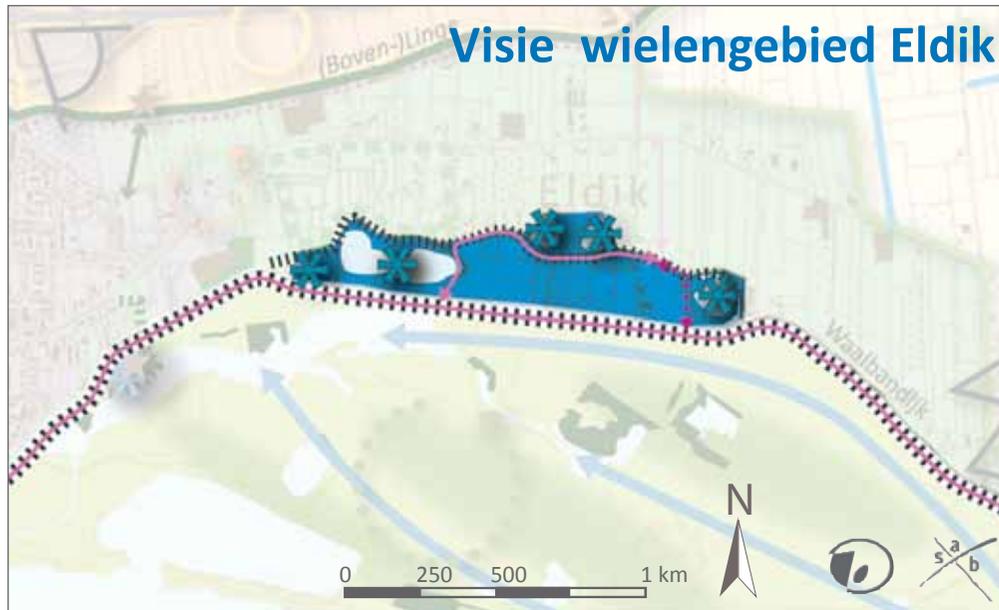
De aanwezige hoogteverschillen in het landschap, die samenhangen met de oude oeverwal en de zandwaai uit de waaien, dienen zorgvuldig te worden beschermd.

Tevens is het van belang het zicht op het wielenlint vanaf de Waalbandijk te behouden door hoog opgaande beplanting tussen de Waalbandijk en de oude dijk tegen te gaan, met uitzondering van hoogstamfruit en solitairen of kleine groepen bomen.

Behouden van het pittoreske kronkelige dijkje.

Visie wielengebied Eldik

- Behouden kleinschalig watererfgoed landschap door versterken ensemble van natuur-, cultuurhistorische en recreatieve waarden
- Behouden waai en waar mogelijk verbeteren beheer en onderhoud t.b.v versterking herkenbaarheid en toegankelijkheid
- Behouden aantrekkelijke recreatieve verbinding
- Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid missende schakel in recreatieve route (nieuw pad)

4.5 Omgeving Oude Rijn

Het bijzondere van de omgeving Lede en Oudewaard is dat het in het verleden aan de overzijde van de Rijn was gelegen. Tegenwoordig ligt de hoofdstroom noordelijker en is de Oude Rijn niet meer dan een brede watergang. De doorgaande oude structuur van de Oude Rijn en de Rijnbandijk is onderbroken door de noordelijke uitbreidingen van Kesteren. Het is van belang deze structuren weer waarneembaar te maken.

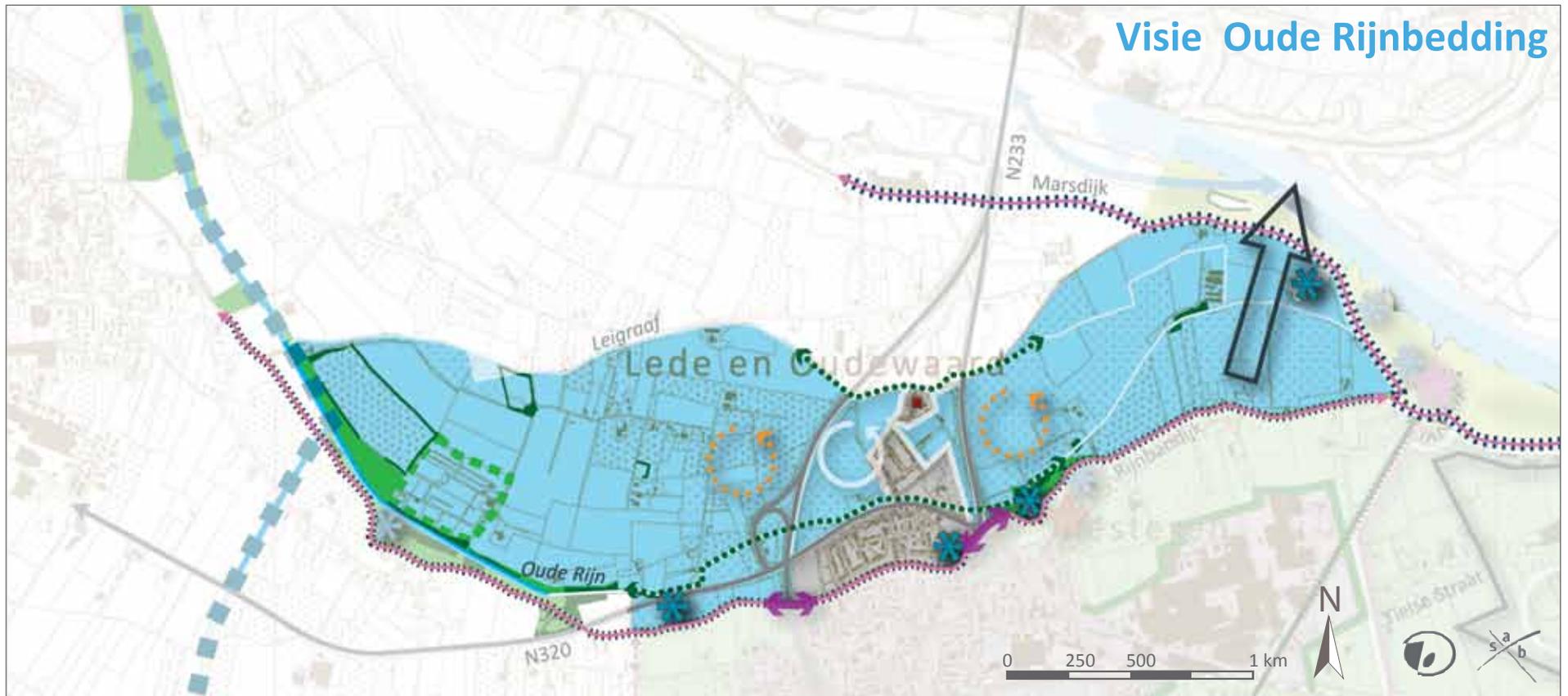
Het bijzondere verhaal achter het ontstaan van Lede en Oudewaard wordt inzichtelijk gemaakt door de structuurlijnen in het landschap sterker aan te zetten, waarbij de Oude Rijn en de Rijnbandijk een cruciale rol spelen. Ook de Leigraaf kan met beplanting beter zichtbaar worden gemaakt als structuurlijn in het landschap.

Het landschap van Lede en Oudewaard heeft alle eigenschappen van een oeverwal, waarbij kleinschaligheid en fruitteelt een belangrijke rol spelen. De intimiteit die dit deelgebied uitstraalt wordt gehandhaafd door het behoud van een divers agrarisch gebruik waarbij ruimte is voor verbrede landbouw.

In het oostelijk deel wordt het zicht op de Grebbeberg beschermd tegen teveel verdichtende ontwikkelingen.

Dit deelgebied wordt meer het visitekaartje van Kesteren door de landelijke kwaliteiten bij de noordelijke en westelijk dorpsentrees ruimtelijk belangrijker te maken dan de infrastructuur zelf. De landschappelijke versterking is vooral nodig bij de kruisingen met de Cuneraweg, met zijn overgedimensioneerde afrittencomplex. De Rijnbandijk kan als slaperdijk beter zichtbaar gemaakt worden door een open zone er omheen, waarin los van elkaar pareltjes liggen, zoals boerderijen, een waai en natuurgebiedjes. De doorgaande lijn van de slaperdijk moet, vooral ook in het stedelijk gebied, teruggebracht worden door reconstructie van kruispunten en het aanbrengen van structuurversterkende beplanting. Omdat maar een deel van het bijzondere gebied langs de Oude Rijn in Neder-Betuwe ligt, moet hiervoor samenwerking worden gezocht met gemeente Buren. Onderzocht kan worden of er vanuit het Nationaal Landschap Rivierenland kansen liggen voor de realisatie van deze visie.

Visie Oude Rijnbedding

- Versterken half-open semi-agrarisch landschap door stimuleren van verbrede landbouw, kleinschalige recreatie, natte natuur en nieuwe landgoederen
- Bewaken landelijk karakter; toevoeging van stadsrandfuncties tegenaan
- Ruimtelijk versterken landschapsstructuren Leigraaf en Oude Rijn
- Behouden bestaande natuurwaarden (parels langs Oude Rijn)

- Ontwikkelen provinciale ecologische verbindingzone Linge-Oude Rijn
- Plaatselijk verbreden Oude Rijn en zijwetering in combinatie met natuurontwikkeling
- Behouden aantrekkelijke recreatieve verbindingen
- Oplossen knelpunt in landschapsstructuur en recreatief netwerk
- Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid recreatieve ommetjes vanuit Kesteren

- Behouden waai en waar mogelijk verbeteren beheer en onderhoud t.b.v versterking herkenbaarheid en toegankelijkheid
- Versterken herkenbaarheid relicten voormalig kasteel
- Ruimtelijk inpassen bungalowpark/ camping met gebiedseigen beplanting
- Open houden zicht op Grebbeberg

Vergezichten en oriëntatiepunten

De Oude Rijn en de Rijnbandijk dienen als structuurdragers verder versterkt te worden. Voorts is het behoud van het zicht vanuit Lede en Oudewaard op Rhenen en het zicht op de Grebbeberg van belang. Het splitsingspunt tussen Rijnbandijk (slaperdijk) en de Marsdijk (waterkering) is een plek waar oriëntatie in het gebied en in de tijd van belang is. Informatieve bewegwijzering kan hierbij behulpzaam zijn.

Cultuurhistorie en archeologie betrekken bij ontwikkelingen

Leede en Oudewaard maakt deel uit van een gebied met aardkundige waarden van provinciaal belang, dus bij alle ontwikkelingen in dit deelgebied die van invloed zijn op de bodem moet daarmee rekening worden gehouden. Dat geldt ook voor archeologische en cultuurhistorische waarden.

Natuurbehoud en ontwikkeling

De bestaande natuurwaarden, die voornamelijk gelegen zijn langs de Oude Rijn en de oude dijk, worden behouden en door gericht beheer verbeterd om de aanwezige (kwel)potenties ten volle te benutten. Het versnipperde eigendom vraagt om een betere afstemming en uitvoering van het beheer. Recent zijn de natuurwaarden langs de Oude Rijn versterkt door het door het aanbrengen van natuurvriendelijke oevers en opgaande beplanting. Op deze wijze wordt gewerkt aan de realisatie van de ecologische verbinding tussen de Oude Rijn en de Linge.

Ontwikkelen recreatieve mogelijkheden

Het gebied Lede en Oudewaard biedt kansen om als aantrekkelijk uitloopegebied van Kesteren te functioneren. Speciale aandacht vraagt met name de recreatieve verbinding van oost naar west. De verbindingen onder de Cuneraweg en de N320 dienen zoveel mogelijk een landelijk karakter te houden. De aanwezigheid van de camping kan zowel synergie als een mogelijke afzetmarkt betekenen voor verbreding van nog aanwezige agrarische bedrijven of het ontplooiën van recreatieve activiteiten aan huis.

De aanwezigheid van verschillende rijndijken uit verschillende tijden kan beleefbaar worden gemaakt door tussen de dijken het netwerk aan wandelpaden te versterken. Het voormalige Huis ter Leede kan vanwege haar attractieve waarde in een cultuurhistorische route worden opgenomen.

Met name in Kesteren is het van belang de doorlopende structuur van de Rijnbandijk te benadrukken. Van west naar oost kan deze dijk gezien worden als een groene dooradering van de kern die te gebruiken is als een aantrekkelijke doorgaande fietsroute.

Landgoederen

Het gebied Lede en Oudewaard leent zich bij uitstek voor de ontwikkeling van nieuwe landgoederen, die de kleinschaligheid en veelvormigheid van het gebied kunnen versterken. Ook de recreatieve toegankelijkheid zal door de ontwikkeling van landgoederen aanzienlijk kunnen verbeteren. Landgoederen moeten bijdragen aan de versterking van de landschappelijke structuurlijnen, het behoud van het karakteristieke kavelpatroon dat gevormd is naar oude rivierlopen en het verbeteren van de toegankelijkheid. De zichtlijnen op de Grebbeberg moeten gerespecteerd. Ook het thema fruit kan het gebied met zijn karakteristiek versterken. Het gebied kan

diverse nieuwe landhuizen opnemen zonder dat dit storend is voor het algemene beeld. Hiermee kan tevens invulling worden gegeven aan culturele vernieuwing van het gebied. De locaties moeten echter zodanig gekozen worden dat zij met hun verdichte erven de landschappelijke / historische wegen en waterlopen versterken.

Inpassing infrastructuur

Om de Rijnbandijk als recreatie route door Kesteren te kunnen benutten is het van belang de barrières op te heffen ter hoogte van Cuneraweg en ter hoogte van kruispunt met Spoorstraat-Hoofdstraat-Betuwestraatweg. Juist in het stedelijk gebied verdient het doorgaande karakter van de dijk bijzondere aandacht, om ook de structuur van het landschap er omheen mede te verduidelijken.

Waar landschappelijke lijnen als de Oude Rijn en de Leigraaf de regionale infrastructuur kruisen, is aandacht nodig voor het doorgaande karakter van die lijnen.

De flessenhals in de afvoercapaciteit van de Nederrijn, bij de brug bij Rheden, raakt het gebied net. Wanneer dijkverlegging bijdraagt aan oplossing van dit probleem, dan is dat landschappelijk goed in te passen in dit gebied, dat immers al eerder tot de uiterwaard heeft behoord.

4.6

Rationeel verkavelde komgebieden met een grote schaal

De komgebieden in Neder-Betuwe zijn vanouds reeds moeilijk te ervaren doordat zij door oeverwallen van oude rivierlopen zijn doorsneden. De openheid van de komgebieden staat bovendien onder druk door de A15 en de Betuwespoorlijn, met hun viaducten en geluidsschermen, en door een geleidelijke toename van bebouwing en boomteelt. Heldere keuzes per deelgebied moeten ervoor zorgdragen dat een deel van de karakteristieke openheid behouden blijft of hersteld wordt, terwijl elders ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen met behoud van de karakteristieke schaal en het rationele karakter van de kommen.

Het behoud van de openheid staat centraal in het door de provincie aangewezen weidevogelgebied het Eldikse en Dodewaardse Veld. Ingezet wordt op weidebouw met agrarisch natuurbeheer gericht op behoud van het weidevogelgebied. Voor het behoud van de openheid is in het vigerende bestemmingsplan bepaald dat voor uitbreiding van boomteelt een aanlegvergunning dient te worden aangevraagd. Watergangen kunnen worden verbreed om te voldoen aan toenemende waterbergingsbehoefte. Wanneer de kans zich voordoet, kunnen bomen uit de kom worden verwijderd om de openheid te vergroten. Hoewel de kom historisch gezien doorloopt, wordt de bundel aan infrastructuur (A15/Betuwespoorlijn) nu geaccepteerd als de noordelijke begrenzing van het Eldikse en Dodewaardse Veld. In de overige komgebieden wordt de openheid opgevat als de afwezigheid van hoogopgaande beplanting zoals wegbeplanting of bosgebieden en de beperkte aanwezigheid van bebouwing. Daarnaast wordt de relatief grotere schaal (in vergelijking met

de oeverwallen) gezien als een kenmerk voor de komgebieden. Het beleid is gericht op het voorkomen van extra hoogopgaande beplantingselementen (wegbeplanting en bosgebieden). Hoog opgaande beplanting zal vooral worden toegepast om de overgang met de oeverwallen te benadrukken. Als uitzondering op de regel wordt geaccepteerd dat enkele doorgaande lijnen loodrecht op oeverwallen van hoogopgaande beplanting zijn voorzien. Ook bij de realisatie van eventuele landgoederen wordt dit beleid toegepast door het accent niet te leggen op de realisatie van bos, maar op relatief laagblijvende vormen van natuur.

De schaal van het gebied heeft geen bijzondere bescherming. In het landelijk gebied geldt reeds als uitgangspunt dat met grote terughoudendheid nieuwe erven met bebouwing worden toegestaan, zodat de schaal niet door een toename van erven wordt verkleind. Daarnaast is het vanwege de relatief grote schaal van belang dat lange lijnen in infrastructuur, watergangen en verkavelingspatronen behouden blijven. Ook dit vergt geen bijzondere inspanningen. De spuitzones die langs watergangen worden vrijgehouden dragen bij aan de beleving van de lange lijnen in het landschap.

Bijzonder waardevol is dat de kom vrijwel raakt aan de Waaldijk, bij De Snor, doordat de oeverwal hier zeer smal is. De zichtlijnen vanaf de Waaldijk richting het Eldikse en Dodewaardse Veld dienen zorgvuldig open gehouden te worden. Dat betekent vrij van hoge bomen en van bebouwing dwars op de kijkrichting.

Visie open komgebieden

kom Hoogbroek

- Handhaven grootschalig open agrarisch landschap met mogelijkheden voor schaalvergroting in de laanboomteelt/melkveehouderij en voor natuur- en landschapontwikkeling
- Verbreden watergang in het kader van regionale waterberging
- Ruimtelijk accentueren Linge als drager van het landschap

- Hoogbroek**
 - Ontwikkelen provinciale ecologische verbidingszone Linge-Oude Rijn
 - Plaatselijk te verbreden Linge t.b.v. waterberging, in combinatie met laag blijvende beplanting langs oevers t.b.v. natuur en recreatie

Het Hoogbroek wordt door het spoor Kesteren-Tiel, de A15/Betuweroute en de Linge doorsneden. Met name in het gedeelte van de kom ten noorden van het spoor Tiel-Kesteren is de schaal relatief groot, in aansluiting op het komgebied binnen de gemeente Buren. Beleving vindt vooral plaats vanaf de infrastructuurlijnen en in het gebied langs de Linge, wanneer de recreatieve toegankelijkheid daar is verbeterd. Vanuit landschappelijk oogpunt is het wenselijk om een toename van hoogopgaande beplantingselementen (wegbeplanting/bossen) en het toevoegen van nieuwe erven hier te voorkomen.

In het Hiense Veld is het van belang dat er ten noorden van de bundel Betuweroute/A15 het contrast zichtbaar blijft tussen de relatief grote schaal van dit komgebied en de veel kleinere schaal van de oeverwal van Gesperden, die op een ongebruikelijke manier in het landschap ligt. De ontmoeting van twee landschapstypen biedt in het Hiense Veld een landschappelijk contrast, waardoor deze bijzondere kwaliteit van Neder-Betuwe zichtbaar is. Vanuit een landschappelijke visie is het daarom gewenst dat er geen toename van hoogopgaande beplantingselementen (wegbeplanting/bossen) of het toevoegen van nieuwe erven plaatsvindt.

De Linge wordt als landschappelijke structuurdrager herkenbaar gemaakt in het landschap, door de integrale aanpak van waterberging, natuurvriendelijke oevers en recreatief medegebruik. Tevens wordt de aanwezigheid van de Andelstse Leigraaf in het Hiense Veld benadrukt. Rietoevers en plaatselijk ijle, lage beplanting zoals knotwilgen maken deze waterlopen van verre herkenbaar.

Vergezichten en oriëntatiepunten

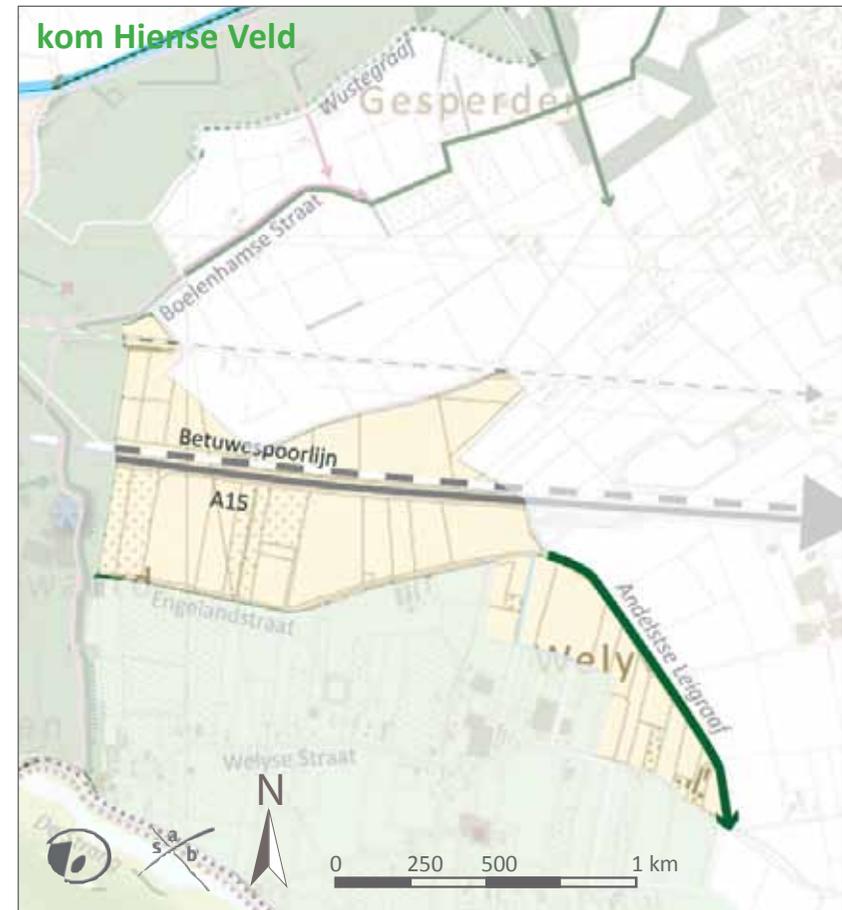
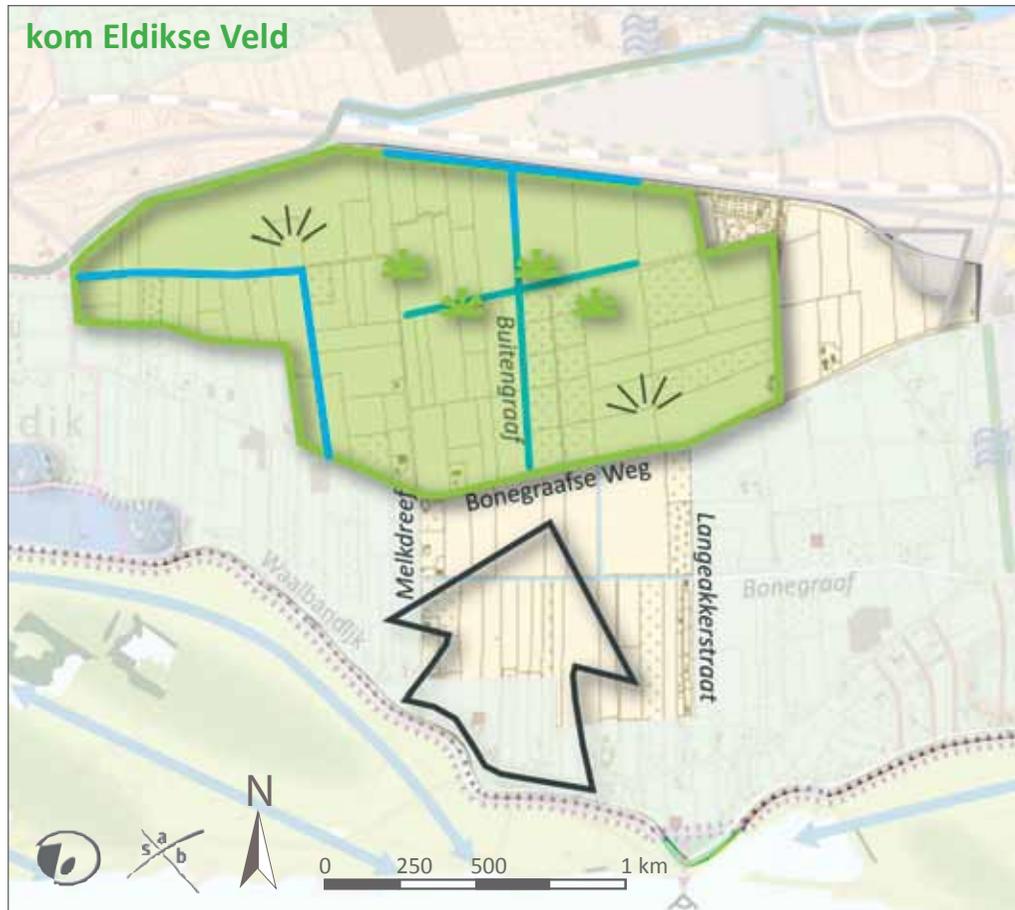
Als belangrijke vergezichten zijn reeds genoemd de openheid in het Eldikse en Dodewaardse Veld, met de uitloper hiervan richting de Waal.

Daarnaast vormt de openheid van het deel van het Hoogbroek dat ligt ingeklemd tussen de spoorlijn Tiel – Kesteren en de A15 een bijzonder open gebied dat bij een veel groter geheel hoort. De in dit gebied aanwezige windturbines zijn markante oriëntatiepunten in het landschap. De aanwezigheid van de grote infrastructuur in de kommen biedt daarnaast houvast in de oriëntatie in het middengebied van Neder-Betuwe, of men deze nu goed ingepast vindt of niet. Wanneer de Linge als structuurlijn beter in het landschap waarneembaar wordt, dan kan deze waterloop als meer landschappelijk waardevolle drager een rol spelen bij de oriëntatie in het gebied.

Cultuurhistorie en archeologie betrekken bij ontwikkelingen

De Linge en de Andelstse Leigraaf bieden potentie om als historische structuurlijnen in het landschap versterkt te worden. Zie ook paragraaf 3.4 voor een voorbeeld van de aanpak van historische waterlopen.

- Handhaven grootschalig open agrarisch landschap met mogelijkheden voor schaalvergroting in de laanboomteelt/melkveehouderijen en voor natuur- en landschapontwikkeling
- Verbreden watergang in het kader van regionale waterberging

- #### Eldikse Veld
- Voortzetten weidebouw en agrarisch natuurbeheer gericht op weidevogels
 - Open houden uniek zicht over verschillende landschappen rivierengebied
 - Openheid behouden

- #### Hiense Veld
- Ruimtelijk accentueren Andelstse Leigraaf

Natuurbehoud en ontwikkeling

Nieuwe natuur wordt gerealiseerd langs de Linge (uitvoering Herinrichtingsplan Boven-Linge) en de Andelstse Leigraaf. Daarnaast wordt ingezet op de voortzetting van het agrarisch natuurbeheer in het Eldikse en Dodewaardse Veld.

Ontwikkelen recreatieve mogelijkheden

Beleving van de kommen vindt vooral plaats vanaf de randen van het gebied. De Linge zal hierin een belangrijke rol gaan vervullen door de aanleg van wandelpaden.

Landgoederen

Landgoederen kunnen tot ontwikkeling komen in het Hiense Veld of in het Hoogbroek. Een landgoed dient bij te dragen aan het open en waterrijke karakter van de komgebieden, waarbij het hiervoor beschreven onderscheid gemaakt moet worden tussen geheel open en gedeeltelijk open delen van de kom. Het bijbehorende landhuis mag niet diep in de kom worden gerealiseerd maar zal in het geval van Hoogbroek aan de Molenstraat en in het geval van het Hiense Veld ten zuiden van de Engelandstraat kunnen worden gerealiseerd.

Inpassing infrastructuur

De infrastructuurlijnen liggen, geflankeerd door de windmolens open en bloot in het landschap, waarmee de visuele schade in het open komgebied is geminimaliseerd. Het verdient aanbeveling de A15 en de Betuwespoorlijn als autonome lijnen in het landschap te accepteren en ze niet achter beplanting te verstoppen, omdat dit de karakteristieke openheid van de kom verder zou aantasten en de bijzondere zichtlijnen van noord naar zuid over de smalle Neder-Betuwe zou teniet doen. De infrastructuur draagt inmiddels in belangrijke mate bij aan de oriëntatie in het gebied.

Indien er op bijzondere plekken sterke behoefte bestaat aan het wegplanten van (het scherm van) de Betuweroute, is een zeer locale aanplant van opgaande begroeiing denkbaar. Hierbij moet terdege rekening gehouden worden met de bijzondere noord-zuid zichtlijnen door de gemeente. Ruimtelijke versterking van de Linge kan, daar waar deze parallel loopt aan de Betuweroute, tevens een verzachting van het scherm tot gevolg hebben. Vanuit landschappelijk oogpunt wordt een integrale beplanting langs de Betuweroute niet wenselijk geacht. (zie paragraaf 5.5)

Culturele vernieuwing

De Linge wordt nadrukkelijk als een structurerend element in het landschap ontwikkeld, wat een eeuwenoude lijn weer een nieuwe impuls geeft.

4.7

Het dynamisch middengebied

Het karakter van dynamisch middengebied wordt in belangrijke mate bepaald door de aanwezigheid van de bundel aan infrastructuur (A15, Betuwespoorlijn) en de entrees naar Dodewaard, Kesteren, Ochten en Opheusden en de aanwezige bedrijventerreinen. Deze stedelijke dynamiek is veel dominanter in het landschapsbeeld ter plekke dan de oorspronkelijke opbouw in kommen of oeverwallen. De visie richt zich daarom niet op het versterken van de oorspronkelijke opbouw. Wel dient in contrast met de kleinschaligheid van de oeverwallen de relatief grote maat en schaal van het landschap behouden te blijven. Binnen deze voorwaarde kan het landschapsbeeld meegroeien met de geleidelijke ontwikkeling in het grondgebruik. Dit kan bestaan uit voortzetting van melkveehouderij, de toename van boomteelt, maar ook de komst van nieuwe landgoederen. Met name bij de inpassing van nieuwe ontwikkelingen is het creëren en behouden van lange doorgaande lijnen van belang.

Een van de lange lijnen die ruimtelijk versterkt dient te worden is de Linge. Als tegenhanger van de A15 en de Betuwespoorlijn dient de Linge als een doorgaand oost-west gericht natuurlijk element ontwikkeld te worden dat ook benut kan worden voor extensieve recreatie (wandelen, fietsen, kanoën).

Ook is het van belang dat vanaf de knooppunten tussen Kesteren en Ochten en tussen Opheusden en Dodewaard niet alleen de infrastructuur en bedrijvigheid is te ervaren, maar dat ook agrarisch grondgebruik zichtbaar is als vertegenwoordiger van de profilering van de gemeente als greenport en laanboomteeltcentrum.

Vergezichten en oriëntatiepunten

Het knooppunt tussen Kesteren en Ochten dient in het noordwestkwadrant en het zuidoostkwadrant nadrukkelijk een landelijke uitstraling te behouden. Hetzelfde geldt bij het knooppunt tussen Opheusden en Dodewaard voor de noordoostkwadrant en de zuidwestkwadrant. Het zicht op het agrarisch grondgebruik in deze kwadranten speelt een waardevolle rol in de profilering van de gemeente als greenport en laanboomcentrum.

Door de openheid van het Overbroek wordt het midden van de gemeente vanaf de snelweg nog altijd als komgebied beleefd, wat bijdraagt aan de oriëntatie in het rivierengebied.

Cultuurhistorie en archeologie betrekken bij ontwikkelingen

In aansluiting op bovenstaande paragraaf geldt dat het bij de verdere ontwikkeling van de knooppunten van belang is een verbinding te leggen met het landelijke karakter van de gemeente.

Ook relictten van de Betuwelinie, zoals de vroegere sluis in de Linge bij Ochten, kunnen opgenomen worden in recreatieve routes.

Natuurbehoud en ontwikkeling

De Linge wordt ontwikkeld als ruimtelijke structuurdrager van het centrale deel van Neder-Betuwe. Ingezet wordt op de aanleg van natuurvriendelijke oevers en kleine landschapselementen, waardoor de loop van het water beter zichtbaar wordt. De gemeente wil daartoe inzetten op de uitvoering van het herinrichtingsplan Boven-Linge.

Ontwikkelen recreatieve mogelijkheden

De Linge zal meer als recreatieve structuur moeten gaan functioneren door de aanleg van paden op de oever(s) en wellicht meer oversteekmogelijkheden.

De relicten van de Spanjaardsdijk met de waai worden ingezet om als attractiepunten in recreatieve routes te functioneren.

Verbreden van de agrarische bedrijfsvoering in dit diverse gebied met ruime ontwikkelingskansen biedt mogelijkheden voor het versterken van de recreatief-toeristische positie.

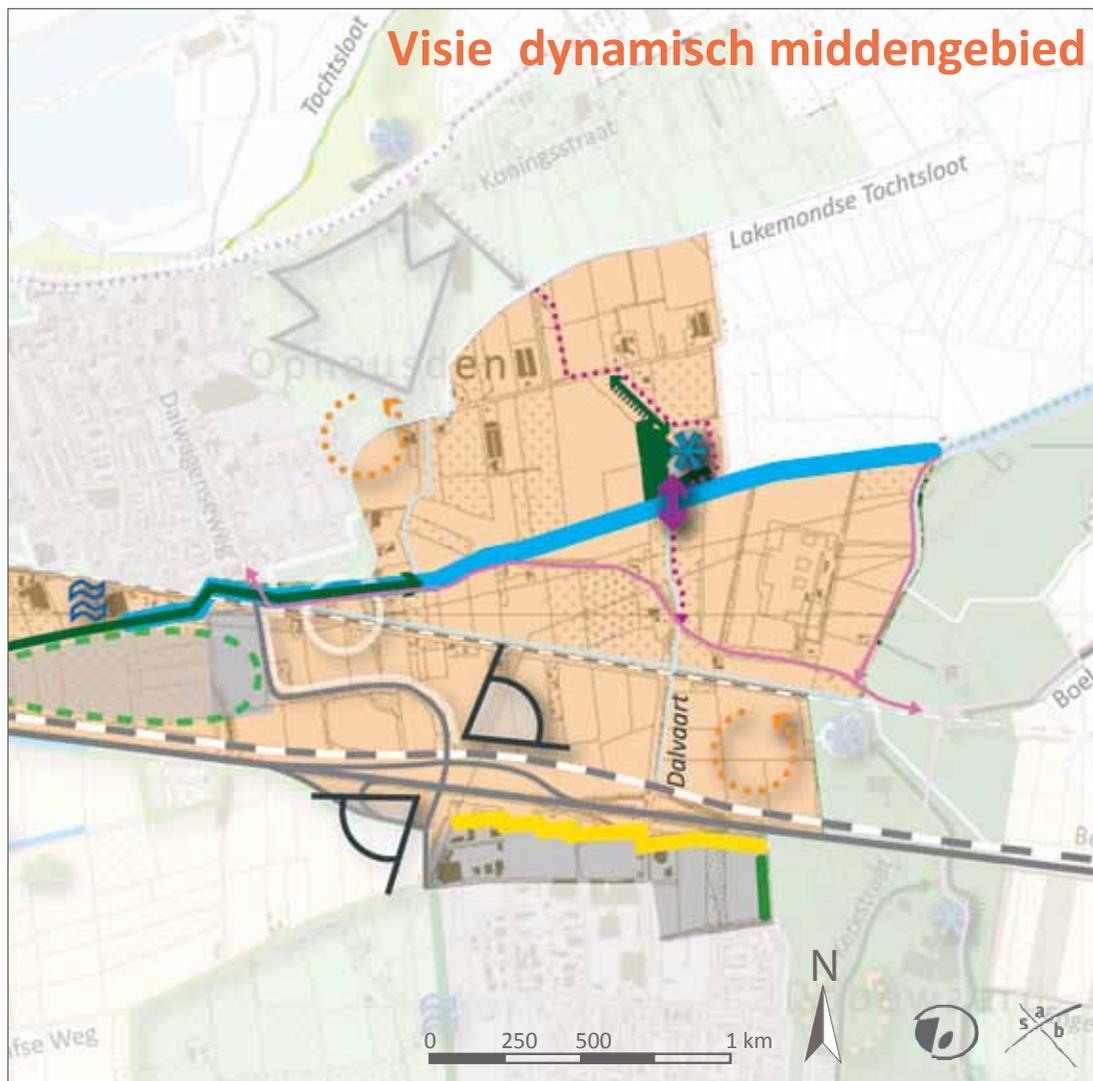

- Behouden grootschaligheid van het landschap waarin de functies, zoals melkveehouderij, landgoederen en boomteelt zich kunnen ontwikkelen
- Ruimtelijk accentueren Linge ter vergroting van de herkenbaarheid van de landschapsstructuur en met toevoegen van natuur, recreatie en waterbergend vermogen
- Bewaken landelijk karakter; toevoeging van stadsrandfuncties tegengaan
- Handhaven landelijk karakter buitengebied en zicht op landelijkheid vanaf aansluiting
- Plaatselijk verbreden Linge in combinatie met natuurontwikkeling oevers
- Onderzoeken integrale aanpak ontwikkeling waterberging
- Behouden aantrekkelijke recreatieve verbindingen
- Oplossen knelpunt in recreatieve netwerk (brug over Linge)
- Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid missende schakel in recreatieve route (nieuw pad)
- Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid recreatieve ommetjes vanuit Opheusden en Dodewaard
- Versterken herkenbaarheid en samenhang relicten Spanjaardslinie d.m.v. informatievoorziening en waar mogelijk fysieke toegankelijkheid
- Behouden waaien en waar mogelijk verbeteren beheer en onderhoud t.b.v. versterking herkenbaarheid en toegankelijkheid
- Behouden en ontsluiten acces Linge (inundatiesluisje) als onderdeel van Betuwelinie
- Aandacht voor ruimtelijke inpassing Agro Business Centre Opheusden met gebiedseigen beplanting (indicatief)
- Zorgvuldig inpassen bedrijfsrand Dodewaard richting infrastructuurbundel

Visie dynamisch middengebied

Landgoederen

Landgoederen kunnen in dit deelgebied ten noorden van de Betuwespoorlijn tot een belangrijke versterking van de landschappelijke waarden leiden. In het Overbroek zijn alleen bij een landgoed horende landerijen mogelijk, omdat bebouwing in dit open gebied is uitgesloten. Om het contrast met het kleinschalige landschap op de Oeverwallen te behouden, dienen relatief grote lijnen worden toegepast in het ontwerp en dient het type beplanting aan te sluiten bij soorten die karakteristiek zijn voor de komgebieden (zie schema beplantingen in hoofdstuk 5). Ook moerasgebieden en hooilanden passen bij dit gebied.

Inpassing infrastructuur

Voor de inpassing van de Betuweroute is gekozen voor een 'kale' ligging in het open kommenlandschap. Dit is een afweging geweest op het niveau van het gehele route-ontwerp van de Betuweroute, waarbij de landschappelijke inpassing op een hoog schaalniveau is bepaald. Deze keuze past dan ook goed bij de landschapsopbouw in Neder-Betuwe en past ook binnen de in dit landschapsontwikkelingsplan gestelde kaders. Het verdient daarom aanbeveling de A15 en de Betuwespoorlijn als autonome lijnen in het landschap te accepteren en ze niet achter beplanting te verstoppen, omdat dit de karakteristieke openheid van de kom verder zou aantasten en de bijzondere zichtlijnen van noord naar zuid over de smalle Neder-Betuwe teniet zou doen. Vanuit landschappelijk oogpunt wordt een integrale beplanting langs de Betuweroute niet wenselijk geacht.

Indien er op bijzondere plekken echter sterke behoefte bestaat aan het wegplanten van (het scherm van) de Betuweroute, bijvoorbeeld waar deze storend is nabij het stedelijk gebied, is een zeer locale aanplant van opgaande begroeiing denkbaar. Hierbij moet terdege rekening gehouden worden met de bijzondere noord-zuid zichtlijnen door de gemeente. Dit kan alleen met zorgvuldige maatwerkoplossingen, waarbij de plek en het probleem op een gedetailleerd niveau in beeld wordt gebracht.

Culturele vernieuwing

De Linge wordt nadrukkelijk als een structurerend element in het landschap ontwikkeld, wat een eeuwenoude lijn weer een nieuwe impuls geeft.

Hoewel grootschalige elementen passen binnen het landschap van het dynamisch middengebied, is van belang om bebouwing goed in te passen met beplanting.

4.8

Medel en Biezenburg

Het karakter van Medel verschilt dusdanig van Biezenburg dat het, anders dan de indeling in deelgebieden uit de analyse (deel 1), afzonderlijk besproken wordt.

Medel

Op de grens van de gemeente Neder-Betuwe en de gemeente Tiel is het regionale bedrijventerrein Medel in ontwikkeling. Er is, aansluitend op het terrein dat reeds wordt ingericht, een zoekgebied voor Medel II. Het totale gebied wordt aan de westzijde begrensd door het Amsterdam-Rijn kanaal, aan de noordzijde door de Linge, aan de oostzijde door de Parklaan/knooppunt A15-Prins Willem-Alexanderweg, en aan de zuidzijde door de A15/Betuwespoorlijn.

De ontwikkeling van het bedrijventerrein zal het gebied van karakter doen veranderen en een verlies aan landschapswaarden betekenen. Het is daarom van belang om speciale aandacht te besteden aan het landschap, als tegenhanger. De belangrijkste structuur die wordt aangepakt in dit gebied is de Linge(zone). Diverse ontwikkelingen tezamen, zoals natuurontwikkeling, waterberging en recreatieve toegankelijkheid, dienen in onderlinge samenhang te worden opgepakt zodat een krachtige landschapsstructuur ontstaat die een nieuwe drager in dit gebied kan worden.

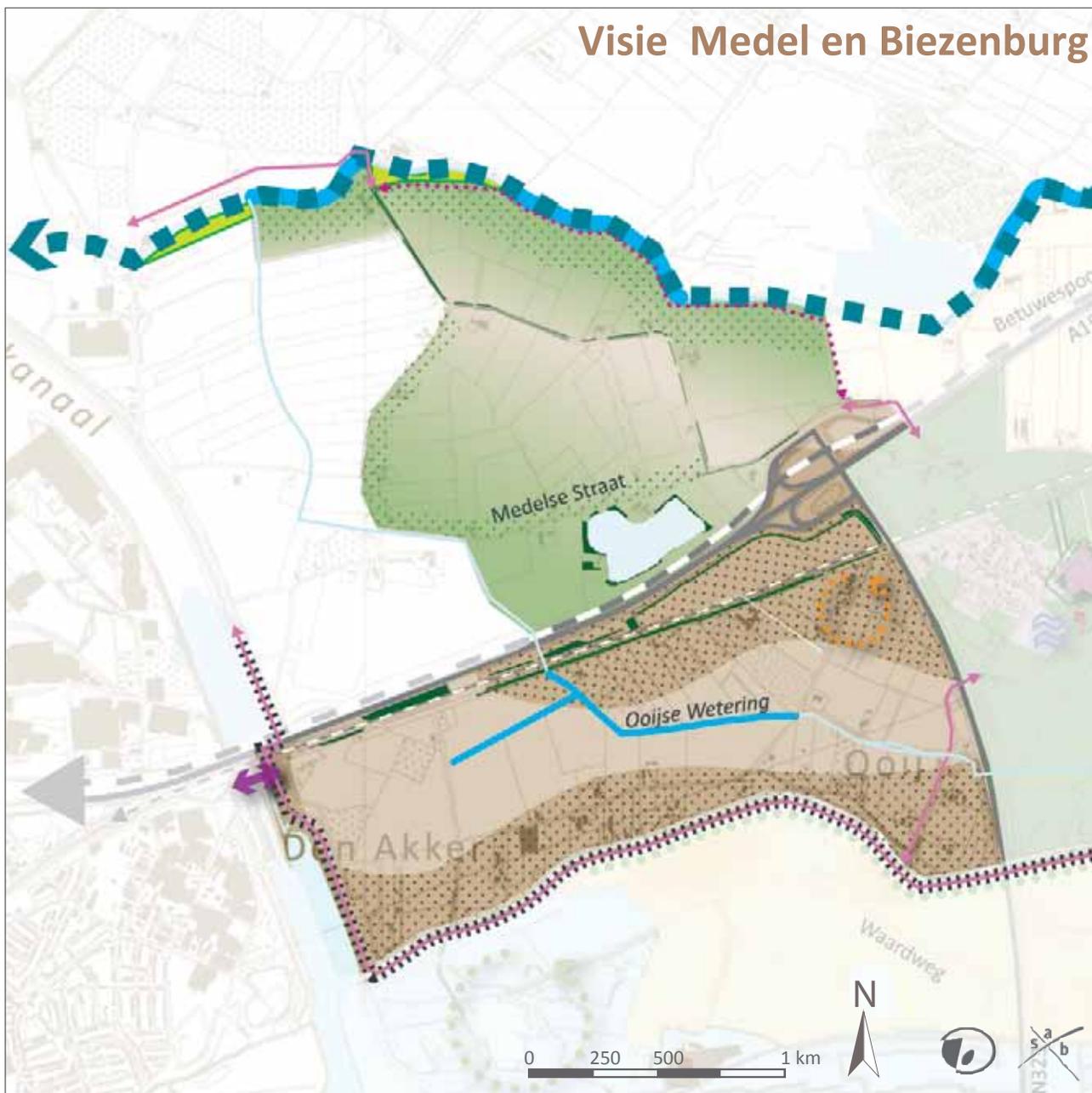
Aan de noord- en oostzijde grenst het bedrijventerrein aan een relatief open landschap langs de Linge. Om te voorkomen dat de grootschalige bedrijvigheid dominant in het omringende landschap aanwezig is, is een zorgvuldige landschappelijke inpassing noodzakelijk. Vanuit een landschappelijke visie is het gewenst het bedrijventerrein Medel landschappelijk in te passen door ten zuiden van de Linge een zone van 100 - 150 meter breed in te richten als een natte natuurlijke zone bestaande uit plas-dras situaties (bijvoorbeeld rabattenweide) direct grenzend aan de Linge, overgaand in nat bosgebied grenzend aan het bedrijventerrein. Ook open agrarische percelen kunnen op afwisselende wijze deel uitmaken van deze landschappelijke inpassingszone en het is wenselijk dat het gebied ook goed toegankelijk wordt gemaakt.

Door de Linge ruimtelijk te versterken wordt de structuur van het gebied, en daarmee de oriëntatie, verbeterd. De natuurlijke zone langs (het zoekgebied voor) bedrijventerrein Medel sluit in het oosten aan op het in voorbereiding zijnde landgoed Lingedael. Door beide initiatieven krijgt de versterking van de Linge tot een robuuste ecologische structuur een belangrijke impuls.

Aanvullend op de plannen voor natuur is het van belang langs de Linge ook mogelijkheden voor wandelaars en fietsers te ontwikkelen, zodat er een aantrekkelijke recreatieve verbinding ontstaat met Tiel.

Visie Medel en Biezenburg

Integraal ontwikkelen Linge(zone) als robuuste landschappelijke, ecologische en recreatieve structuur door:

- Plaatselijk ontwikkelen nieuwe natuur
- Ontwikkelen provinciale ecologische verbidingszone Linge-Oude Rijn
- Plaatselijk verbreden Linge t.b.v. waterberging in combinatie met natuurontwikkeling
- Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid missende schakel in recreatieve routestructuur (nieuw pad langs Linge)
- Ontwikkelen robuuste groene zone langs de Linge ter ruimtelijke inpassing Medel met gebiedseigen beplanting en zoekgebied Medel II

 Handhaven diversiteit Biezenburg met landschapsopbouw van smalle oeverwallen en kleine kom; versterken kleinschaligheid op de oeverwallen door aanbrengen laanbeplanting, stimuleren kavelgrens- en erfbeplanting en mogelijk ontwikkelen van nieuwe landgoederen

 Plaatselijk verbreden Ooijse Wetering

 Behouden aantrekkelijke recreatieve verbindingen

 In samenwerking met gemeente Tiel onderzoeken verbetering toegankelijkheid en oversteekbaarheid sluiscomplex voor fiets- en wandelverkeer

 Onderzoeken ontwikkelingsmogelijkheid recreatief ommetje vanuit Echteld

Behouden en versterken van het landschapsbeeld van Biezenburg met haar kleinschalige smalle oeverwal in contrast met de kleine open kom.

Biezenburg

Het deelgebied Biezenburg vormt een geheel eigen omgeving. De infrastructuurbundel en de N323 isoleren dit gebied, dat door zijn perifere ligging authentieke landschapskwaliteiten heeft gehouden. Het beleid is gericht op behoud van het aanwezige landschapsbeeld, met de opeenvolging van smalle oeverwal, kleine kom, smalle oude oeverwal, grote kom. Enerzijds is het open houden van het kleine komgebied in het midden tussen Remkettlingweg en het spoor Tiel – Kesteren een landschappelijk doel. Anderzijds wordt ingezet op het versterken van het beeld van de oeverwallen, waarbij sprake is van een afwisseling van beplanting, teeltwijzen en bebouwing. Door het behoud van dit contrast blijft het landschap met zijn dynamische ontstaansgeschiedenis afleesbaar. Ter versterking

van de kleinschaligheid van deze zeer smalle oeverwal wordt het aanbrengen van kavelgrensbepanting gestimuleerd, bijvoorbeeld hagen. Waar mogelijk kunnen ook laanbepanting en beplanting op en rond erven worden versterkt of toegevoegd. Ook de oeverwal die van Echteld naar het westen loopt, dus niet langs de dijk, zou landschappelijk versterkt kunnen worden door toevoegen van diverse beplantingen, met behoud van de kleinschaligheid en veelvormigheid. Hierdoor kan een (recreatieve) verbinding gelegd worden met Echteld en omgeving. Het contrast met de kleine kom wordt versterkt doordat deze omringd wordt met verdichte delen.

Vergezichten en oriëntatiepunten

De Prins Willem-Alexanderbrug vormt een belangrijk oriëntatiepunt in het gebied, evenals de sluis in het Amsterdam-Rijn kanaal.

Ontwikkelen recreatieve mogelijkheden

De recreatieve mogelijkheden in het gebied kunnen worden afgestemd op aanwezige cultuurhistorische waarden.

Verbreding van het agrarisch bedrijf of kleinschalige initiatieven ten behoeve van recreatie en toerisme aan huis kunnen een bijdrage leveren aan versterking van de recreatieve sector en aan Biezenburg als aantrekkelijke plek.

Door het gebied ten zuiden van het spoor Tiel-Elst en ten westen van de N323 voor wandelaars te ontsluiten, kan een ommetje vanuit Echteld ontstaan.

Landgoederen

Landgoedontwikkeling is niet wenselijk in het open gebied. Initiatieven op de smalle oeverwallen zouden de landschappelijke kwaliteit in deze omgeving kunnen versterken, langs de Waal, maar vooral ook op de geïsoleerde oeverwal ten zuiden van de afrit Medel. Een landgoed dient hier de kleine schaal en het verdichte karakter te (her)introduceren. Dit zal ook waardevol kunnen zijn als ommetje vanuit Echteld.

Aandacht voor beeldkwaliteit en inpassing

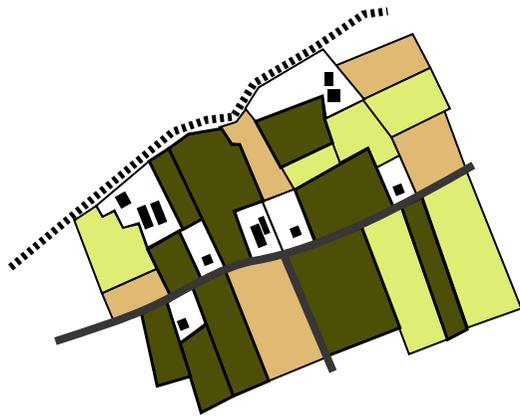
Beeldkwaliteit is een thema dat belangrijk is voor de uitstraling van het buitengebied. In dit hoofdstuk worden daarom handreikingen gedaan hoe bewust omgegaan kan worden met dit thema, bijvoorbeeld door het toepassen van streekeigen beplanting en het landschappelijk begeleiden van de overgang tussen landelijk en stedelijk gebied, passend binnen het in het LOP gedefiniëerde landschapstype.

5.1 Beplanting karakteristiek voor landschapstype

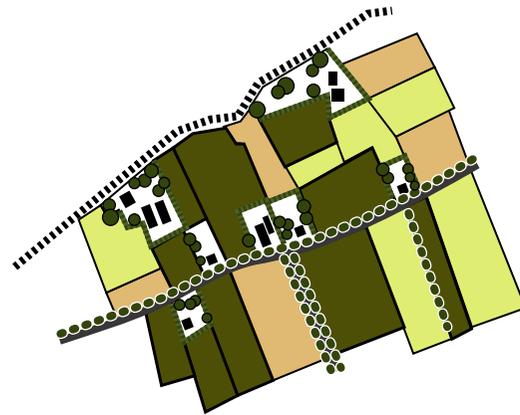

Aan de visie op de deelgebieden, die in hoofdstuk 4 is besproken, kan nadere invulling worden gegeven door het gericht toevoegen van passende beplanting. Zo is het wenselijk om op de oeverwallen, in het kader van versterking van het kleinschalige, groene en diverse karakter, nieuwe aanplant van bomenlanen langs openbare wegen te bewerkstelligen. Ook een grotere verdichting van de randen van erven op de oeverwallen kan een bijdrage leveren aan het versterken van de landschappelijke karakteristiek. Voor de oeverwallen en het deelgebied Oude Rijn zijn solitaire, boomgroepen, hagen, lanen en boomgaarden passende beplantingsvormen.

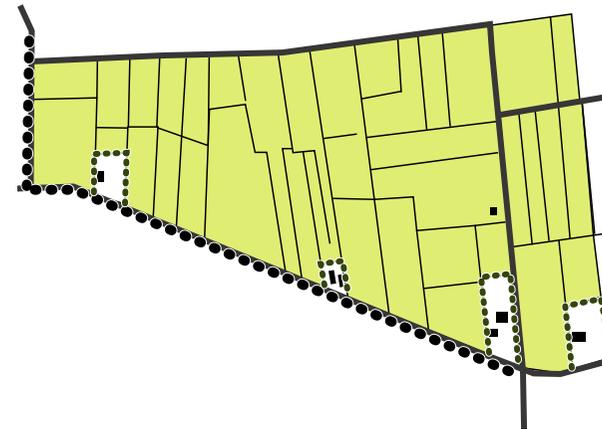
In de open komgebieden en het dynamisch middengebied geeft het dichter beplanten van de erven uitwerking aan de visie. De erven komen dan meer als groene eilanden in of langs het open gebied te liggen. Geschikte beplantingsvormen zijn lanen, hagen en windsingels. (Zie ook de lijst van passende beplantingen in paragraaf 5.4)

Oeverwallen

Huidige situatie

Streefbeeld

Komgebieden

Het kiezen van de juiste beplanting, zowel wat betreft sortiment als wat betreft beplantingsvorm, is cruciaal voor de wenselijke versterking van de landschappelijke karakteristiek van de verschillende landschapstypen. In de volgende

paragrafen wordt toegelicht hoe en waar dit aan de orde is op het raakvlak van stedelijk en landelijk gebied en op welke manier de beplanting op individuele (woon- en bedrijfs) erven kan bijdragen aan de gewenste beeldkwaliteit.

5.2

Overgang stedelijk en landelijk gebied

De overgang van stedelijk naar landelijk gebied verdient continu aandacht. Harde overgangen, waarbij de rand van het stedelijk gebied vanaf grote afstand nadrukkelijk in het landschap aanwezig is dienen te worden voorkomen. Bij ontwerpen voor de uitbreiding van verschillende kernen zal de landschappelijke inpassing daarom direct worden meegenomen. Stedelijke uitbreidingen kunnen op deze manier ook kansen bieden om het landschap te versterken. Ook bij een aantal bestaande woonwijken of bedrijventerreinen is een betere landschappelijke inpassing gewenst. In de praktijk is dit kostbaar en moeilijk te realiseren doordat er op of nabij deze terreinen geen ruimte beschikbaar is. De beste kansen doen zich voor op het moment dat een herstructurering van een wijk of een bedrijventerrein plaatsvindt. Op het moment dat er een verandering wordt voorbereid kan een verbetering van de landschappelijke kwaliteit meeliften. Het is van belang wel in beeld te houden waar zich problemen met de landschappelijke inpassing voordoen.

Het beleid voor de verschillende dorpsranden wordt hiernaast per kern toegelicht.

Dorpsranden Opheusden

Opheusden kent een bijzondere kwaliteit doordat de kern direct grenst aan de uiterwaarden en er een prachtig zicht is op de Blauwe Kamer en de Grebbeberg. De relatie tussen de kern en de uiterwaarden dient versterkt te worden. Dit krijgt onder andere vorm door de locatie Van Dam aan de Dorpsstraat om te vormen tot een bruggenhoofd (vooruitgeschoven post van het dorp), en door het beter benutten van de uiterwaard voor extensieve recreatie.

Aan de zuidzijde van Opheusden tussen het spoor Opheusden - Elst en de snelweg wordt een agrobusinesscentrum voor de laanboomteelt ontwikkeld. Het is van belang het voorterrein van het agrobusinesscentrum een groene invulling te geven, bijvoorbeeld als openluchtetalage voor de boomteelt. Het beeld van een bedrijventerrein moet worden voorkomen. Tussen de Linge en het Agro Business Centre wordt ruimte vrij gehouden voor de ontwikkeling van natuur- en landschapselementen. Het gebied tussen de nieuwe ontsluitingsweg naar Opheusden (de Dodewaardsestraat) en het spoor Opheusden - Elst behoud haar agrarische karakter. Hierdoor behoud Opheusden een groene entree van een relatief hoge landschappelijke kwaliteit. Door de kern duidelijk ten noorden van het spoor te begrenzen wordt het beeld benadrukt dat de kern op de oeverwal is gelegen.

Er doen zich rondom Opheusden geen situaties voor die nadrukkelijk om een betere landschappelijke inpassing vragen.

Dorpsranden Kesteren

De omgeving van de Rijnbandijk - Boveneindsestraat is aangewezen als een beschermd dorpsgezicht vanwege de kleine dijkwoningen en het kronkelende dijkverloop en de waaien, die restanten van oude dijkdoorbraken zijn. De visuele relatie met het dorp dient te worden versterkt door met name de beeldkwaliteit van bedrijventerrein 't Panhuis te verbeteren. Aan de zuidzijde van Kesteren is de grootschalige woninguitbreiding Casterhoven gepland. De Broekdijk vormt een toekomstige overgangszone tussen stedelijk en landelijk gebied. Binnen de wijk zelf zal een groene overgang worden gerealiseerd. De aanwezige laanboomteelt voorkomt dat de nieuwe bebouwing vanaf grote afstand nadrukkelijk in het landschap aanwezig is.

De beeldkwaliteit van de rand van bedrijventerrein 't Panhuis dient verbeterd te worden door beter aan te sluiten bij het landschap en het beschermde dorpsgezicht langs de Rijnbandijk.

Dorpsranden Ochten

De noordzijde van de kern Ochten krijgt meer een gezicht richting de Linge, door extensieve woningbouw en de aanleg van enkele wandelpaden. De zone langs de Linge wordt nadrukkelijk vrijgehouden en op een natuurlijke wijze ingericht. De veiling zal aan de noordzijde worden voorzien van een afschermdende beplantingssingel.

Aan de oostzijde van de kern is een bedrijventerrein gelegen dat afbreuk doet aan de ruimtelijke kwaliteit ter plaatse, mede doordat vanaf de dijk zicht is op het terrein. Ten tijde dat een revitalisering van het terrein plaatsvindt zal een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit moeten worden meegenomen.

Ten noord-oosten van de kern is een nieuwe ontsluitingsweg gepland vanaf de Bonegraafseweg richting de A15 met een kruising over de Linge. Het is hierbij van belang om het agrarische karakter van de ruimte tussen de Linge en de A15 te behouden omdat dit een van de 'groene' kwadranten vormt op de knoop tussen Ochten en Kesteren.

Het westen van de kern vormt met de Cuneraweg een harde overgang naar het landelijk gebied. Tussen de Burgemeester

H. Houtkoperlaan en de Cuneraweg zal een uitbreiding van het stedelijke gebied plaatsvinden. Door langs de Cuneraweg enkele bijzondere gebouwen in een groene setting te ontwikkelen wordt een goede overgang met het landelijk gebied gerealiseerd. Het is landschappelijk zeer gewenst om het gebied tussen de Cuneraweg en de Heuning groen te houden, als een landschappelijke buffer.

Het zuiden van de kern vormt een fraaie overgang met het landelijk gebied. De dijk vormt een duidelijk zelfstandig element doordat de bebouwing op enige afstand is gelegen in een groene setting, met plaatselijk uitzichtpunten over de uiterwaarden.

Het bedrijventerrein de Heuning vraagt met name aan de zuidzijde om een betere landschappelijke inpassing. Onderzocht zal worden in hoeverre ruimte kan worden gevonden voor de aanleg afschermdende beplanting. Indien geen ruimte aanwezig is zal bij een revitalisering van het terrein nadrukkelijk ruimte voor landschappelijke inpassing moeten worden gereserveerd.

Dorpsranden Dodewaard

Aan de noordzijde van Dodewaard is een betere inpassing van het bedrijventerrein Bonegraafseweg wenselijk, bijvoorbeeld een transparante bomenrij ter verzachting van het beeld. Bij de uitbreiding van dit terrein aan de westzijde wordt in het ontwerp reeds rekening gehouden met het plaatsen van de bebouwing in een groene setting zodat het bedrijventerrein vanuit het landschap niet nadrukkelijk aanwezig is.

Ook de uitbreiding van de woonwijk ter hoogte van Fructus wordt zo gerealiseerd dat er groene elementen in de randen van de wijk worden opgenomen. Er wordt een kleinschalig dorps milieu gerealiseerd met een afwisseling van woningen en hoogopgaande en lagere groenelementen. Voorkomen wordt dat een harde dorpsrand tot ver in het landschap waarneembaar is.

Dodewaard kent een fraaie overgang met het landelijk gebied aan de oostzijde, in de vorm van lintbebouwing van buurtschap Hien en de aanwezige boomteelt. De kleinschaligheid en de variatie in grondgebruik is kenmerkend voor de oeverwal.

Ook aan de zuidzijde is sprake van een fraaie overgang naar het landelijk gebied, met oude lintbebouwing langs de dijk met als contrast de natuur in de uiterwaarden.

Zorgvuldig inpassen bedrijfsrand richting infrastructuurbundel.

5.3 Stimuleren streekeigen erfbeplanting

De aankleding van het landschap wordt voor een groot deel bepaald door particulieren, met hun tuinen en erven in het buitengebied. Zo dragen beplante erven op de oeverwallen in belangrijke mate bij aan de karakteristieke kleinschaligheid en veelvormigheid van dit landschapstype. Door de toename van burgerwoningen in het buitengebied, liggen er bij deze woningen kansen om met erfbeplanting de herkenbaarheid van de landschappelijke opbouw van het gebied te versterken. Daarom is het van belang dat de bij het landschapstype passende beplantingen worden toegepast, zowel wat betreft soortenkeuze als wat betreft beplantingsvormen (lanen, hagen, rietoevers e.d.). Het meest in het oog springende voorbeeld is het toevoegen van hoogstamboomgaarden bij woningen op de oeverwallen, waarmee de dreigende teloorgang van het fruit op de oeverwallen in Neder-Betuwe een beetje kan worden tegengegaan. Bewoners en bedrijven in het buitengebied worden daarom door de gemeente gestimuleerd om streekeigen beplanting toe te passen op die delen van het erf die van buitenaf zichtbaar zijn. Ook de plaatsing van bijvoorbeeld buitenopslag, parkeren en andere minder landelijke aspecten van een erf achter de bebouwing is een middel om de beeldkwaliteit van erven te verbeteren. Deze paragraaf, en met name de lijst van karakteristieke beplantingen en soorten, is daarbij bedoeld als inspiratiebron en leidraad voor landschapsversterkende beplanting op het erf en op kavelgrenzen. De sortimentskeuze

en de vormgeving kunnen zo gemakkelijk worden afgestemd op het landschapstype waarin de beplanting wordt aangebracht. Dan kunnen de erven in de toekomst, meer dan nu het geval is, bijdragen aan een leesbaar landschap dat de identiteit van het rivierengebied uitstraalt.

Moestuin, hagen en een solitair op het erf, waarbij gebruik van streekeigen beplanting wordt gestimuleerd.

Historische erfopbouw als inspiratie voor beeldkwaliteit

Op traditionele erven in het rivierengebied stond vaak een kleine langhuisboerderij, waarin voorin gewoond werd en achterin ruimte was voor vee en opslag. Soms stond er een klein bakhuisje bij, waar men in kookte. Het erf was omzoomd door een doornige haag om het wild buiten te houden. Vaak was het erf praktisch ingedeeld, met voor het huis peren, al dan niet in leivorm, vlak naast het huis een moestuin voor eigen gebruik en soms een bleekveldje om de was te drogen. In de hooimijt werd het hooi opgeslagen. Langs de kevelgrens stonden vaak knotbomen, waarvan elk jaar de nieuwe takken gebruikt konden worden. Achterop het erf stond een geriefhoutbosje om van te stoken en lag de weide voor het vee. Het erf werd gevuld door fruitbomen en bessen om te profiteren van de oogst en het erf was onverhard.

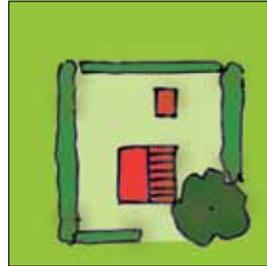
Traditioneel erf in rivierengebied

In de loop van de tijd ontwikkelde zich een rijkere boerderij met erf, waarbij het woonhuis groter werd, vaak een T-boerderij met een groter woongedeelte. Het erf kreeg meer een sierfunctie en verraadde een zekere status. Voor het huis kwamen sierperken met buxus en leilindes en één of meer vrijstaande bomen als statussymbool. Naast het huis stond vaak een solitaire notenboom. De groentetuin bleef aanwezig en er kwamen vaak meerdere hooibergen. Het erf werd verhard met grind en bij de deel, waar het erf intensief gebruikt werd, kwam een klinkerverharding. Fruitbomen bleven een onderdeel van het erf vormen, maar een geriefhoutbosje was niet meer noodzakelijk.

Rijker erf in rivierengebied

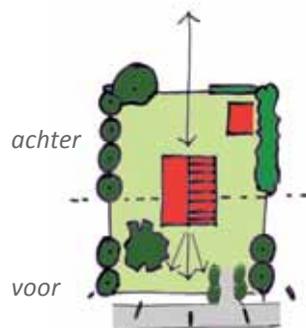
Handreiking beeldkwaliteit erven

Huis en tuin vormen samen een ensemble met een individuele plaats in het landschap

- Streven naar een erf met een landelijk karakter en mogelijk inspiratie putten uit de streekeigen opbouw van erven (zie voorbeeldschetsen).
 - Huis en tuin moeten een onderlinge samenhang hebben en als een ensemble herkenbaar zijn.
 - Elk ensemble van huis en tuin of van bedrijf en erf moet een individuele positie in het buitengebied innemen. Dit bevordert de diversiteit die zo eigen is aan het buitengebied.
- Functies die geen groene uitstraling hebben, zoals parkeren van voertuigen en buitenopslag van goederen moeten bij voorkeur aan de zij- of achterkant van het huis geplaatst worden. Verzachting door beplanting is wenselijk.

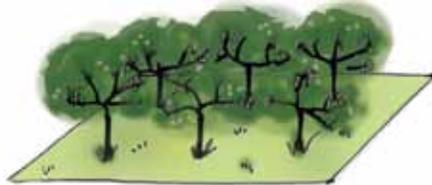

Voor- en achterzijde van het erf zijn verschillend

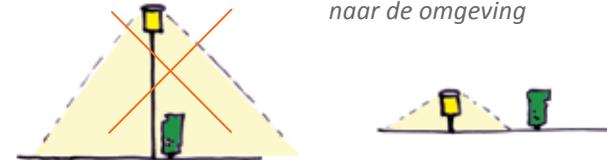
- Er moet een duidelijk onderscheid zijn tussen de voor- en achterkant van het ensemble huis-tuin of bedrijf-erf. Niet alleen de bebouwing draagt hieraan bij, maar ook de beplanting speelt hier een rol in. Representatieve elementen zoals een solitaire boom, een siertuin en leilindes staan voor op het erf en de van oudsher meer gebruiksfuncties, zoals moestuin en hakhoutbosje liggen verder naar achteren.
- De aanblik van grote schuren en blinde muren kan worden verzacht door het aanbrengen van beplanting ervoor, gezien vanaf de openbare weg. Belangrijk is de beleving vanaf de weg, soms ook vanaf de achterzijde over verre afstand. Het is wenselijk om grote wanden te geleden. Dit betekent niet dat ze geheel weggestopt hoeven te worden. Een ontwerp op maat kan inspelen op de specifieke situatie.

*Fruitbomen in het gras
(voor of naast het huis)
bieden een landelijke
uitstraling*

- Het gebruik van streekeigen beplanting wordt sterk aanbevolen, omdat dit een bijdrage levert aan de gewenste karakteristiek van het gebied en omdat deze soorten het doorgaans beter doen. Zie hiertoe de lijst van beplantingen per landschapstype.

*Verlichting laag
aanbrengen op
enige afstand van
de erfafscheiding
voorkomt uitstraling
naar de omgeving*

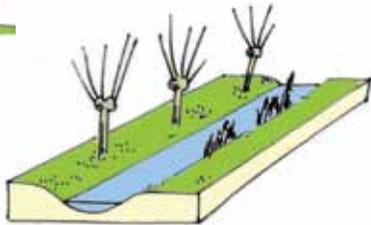

- Algemeen geldt dat de hoeveelheid verharding moet worden beperkt tot het strikt noodzakelijke, om het landelijke karakter te versterken. Daar waar verharding nodig is kan gekozen worden voor traditionele verharding zoals grind en klinkers.
- Overvloedige verlichting past niet in het buitengebied. Noodzakelijke verlichting bij voorkeur aan de gevel plaatsen of laag houden en niet te dicht bij de erfgrans (met uitzondering van de voorzijde).

Hagen dragen bij aan het groene karakter van het buitengebied en voegen natuurwaarde toe (mits passende soorten)

Knotbomen en natuurlijke oevers passen in het buitengebied

erfgrens

erfgrens

Ook op het erf passen hagen, bijvoorbeeld als afscheiding tussen verschillende functies

- Inrichting van de perceels- en erfgrenzen vragen om bijzondere aandacht. Hagen zijn elementen die het landschap kunnen versterken, mits opgebouwd uit de juiste soorten (zie lijst van passende beplanting). De voorkeur heeft streekeigen, inheemse beplanting met voldoende ruimte om te groeien en passend bij de maat en schaal van de bebouwing. Ook beplantingen langs boomgaarden, bijvoorbeeld ter begrenzing van de spuitzone bestaan bij voorkeur uit inheemse soorten, zoals elzen. Wanneer er water aanwezig is dan kan dit geaccentueerd worden met knotbomen en natuurlijke oevers. Beplanting van bonte soorten, coniferen en andere uitheemse beplanting kan wel in de tuin worden toegepast maar niet op de erfgrens omdat ze niet horen bij dit landschap.

5.4

Kiezen van passende beplanting

Zowel voor de inpassing van bestaande en nieuwe dorpsranden en bestaande en nieuwe infrastructuur als voor beplanting van erven in het buitengebied geldt dat sommige boom- en struiksoorten beter passen bij een gebied dan andere. Geschikte soorten groeien beter en zijn gezonder omdat ze immers zijn aangepast aan de grondslag en de waterhuishouding. Daarnaast geldt dat passende beplantingen de leesbaarheid van het landschap versterken, doordat ze bijdragen aan de herkenbare karakteristiek van het landschapstype.

In de openbare ruimte in het landelijk gebied en bij de landschappelijke inpassing van terreinen wordt gebruik gemaakt van streekeigen beplantingssoorten zoals in de schema's op de volgende pagina's is aangegeven. Bontbladige cultivars en andere niet streekeigen soorten zijn mogelijk in de openbare ruimte in de kernen, maar horen niet in de wegbermen en overhoekjes van het landelijk gebied thuis. Door het verspreiden van kennis over gebiedseigen beplantingen worden daarnaast ook bewoners van het buitengebied gestimuleerd om, vooral op de zichtbare randen van erven, streekeigen soorten toe te passen en zo de karakteristiek van het rivierengebied te helpen versterken. Vanzelfsprekend vormt de teelt van laanbomen in allerlei soorten en cultivars op landbouwkavels daarop een uitzondering. Dit wordt niet als landschappelijke beplanting maar als landbouwgewas gezien.

Voor eventuele hagen, bijvoorbeeld om spuitzones in breedte te reduceren, geldt overigens wel weer de voorkeur voor streekeigen soorten. Een showtuin voor de laanboomsector is bijvoorbeeld wel denkbaar als afzonderlijk herkenbare functie (park), maar het past niet bij het rivierenlandschap om verspreid door de gemeente dergelijke bijzondere soorten in het openbaar gebied toe te passen.

De bijgaande lijst van passende beplanting kan behulpzaam zijn bij het kiezen van de juiste soorten, die een bijdrage leveren aan de karakteristiek van het landschap van Neder-Betuwe.

Bacterievuur

Bacterievuur is een plantenziekte die voor de laanboomteelt en de fruitteelt een ernstige bedreiging vormt. De rijksoverheid heeft daarom in het 'Besluit Bacterievuur' bufferzones vastgesteld waarbinnen planten die de ziekte eenvoudig kunnen verspreiden niet mogen worden aangeplant. De gemeente Neder-Betuwe is gelegen in een dergelijke bufferzone. Concreet betekent dit dat de Dwergmispel (Cotoneaster) en Meidoornsoorten (Crataegus) met uitzondering van de cultivars niet mogen worden aangeplant. Voor de uiterwaarden geldt dat meidoornsoorten wel zijn toegestaan.

landschapstype	karacteristieke beplantingen	streekeigen soorten	elementen met betekenis voor de lokale natuurwaarde
I Kleinschalig oeverwallenlandschap 	windsingels	terughoudend gebruik van soorten gevoelig voor bacterievuur meidoorn, els	natuurvriendelijke oevers vochtige graslanden droge en vochtige struwelen akkerranden wegbeplantingen poelen waaien hagen erven
	solitair op erf	rode beuk, treurbeuk, treures, paardekastanje, plataan, goudenregen, tulpenboom, knotlinde, peer, leipeer, noot, mispel, moerbeï	
	overige erfbeplanting	kers, goudenregen, leipeer, vlier, hulst, hazelnoot, notenboom (zijkant)	
	wegbeplantingen, lanen	diverse streekeigen of ingeburgerde soorten eik, kastanje, iep, hoogstamfruit (overpoot), noot	
	knotbomen rond waaien	knotwilg, knot-es, knotpopulier, populier	
	kwelbosjes	wilg, populier	
	solitair op bijzondere plaats (vooral in dorp)	linde	
	struwelen	hazelaar, cornoelje, wilg, veldesdoorn, els, haagbeuk, liguster, sleedoorn, hondsroos, egelantier, Gelderse roos	
	hoogstamboomgaarden	kers, appel, peer, pruim	
	groene erven / boomgaarden	met fruitbomen (hoogstam wenselijk) zoals peer, appel, pruim en kers in diverse variëteiten en moestuinen, bosje	
	geschoren hagen rond erven	veldesdoorn, liguster, beuk (groen of rood), meidoorn	
	natuurlijke hagen	gemengde soorten als meidoorn, sleedoorn, wilde roos, veldesdoorn, hazelnoot, Gelderse roos, knotbomen, hazelaar, wilde appel, peer	
kavelgrensbeplanting	knot-es, knotwilg		

landschapstype	karacteristieke beplantingen	streekeigen soorten	elementen met betekenis voor de lokale natuurwaarde
II Open kommenlandschap 	lange rechte lanen	vooral populieren (ook abeel), wilgen	natuurvriendelijke oevers erven en hagen vochtige graslanden poelen vochtige struwelen liniedijken
	struwelen	populieren en bosplantsoen van rode cornoelje, hondsroos, hazelaar, veldesdoorn, es, els	
	bos	populieren	
	beplante erven	populieren en bosplantsoen van rode cornoelje, hondsroos, hazelaar, veldesdoorn, es, els	
	knotbomen	knotes, knotwilg, knotpopulier	
	liniedijken	noot	
	beplanting langs Linge	essen, knotwilgen	

landschapstype	karakteristieke beplantingen	streekeigen soorten	elementen met betekenis voor de lokale natuurwaarde
III Dynamisch middengebied 	lange rechte lanen	vooral populieren (ook abeel), wilgen	lanen natuurvriendelijke oevers erven en hagen vochtige graslanden poelen vochtige struwelen liniedijken
	struwelen	populieren en bosplantsoen van rode cornoelje, hondsroos, hazelaar, veldesdoorn, es, els	
	bos	populieren	
	beplante erven	populieren en bosplantsoen van rode cornoelje, hondsroos, hazelaar, veldesdoorn, es, els	
	knotbomen	knotes, knotwilg, knotpopulier	
	liniedijken	noot	
	beplanting langs Linge	essen, knotwilgen	
IV Dynamisch uiterwaardenlandschap 	bossen	die tegen periodieke overstroming kunnen, zoals wilgen, populieren, iep	poelen en strangen oobossen en hoogdynamische wateren/oevers stroomdalgrasland
	begroeide oevers van plassen	soorten idem, met mantelvegetatie meidoorn	

5.5 Inpassen geluidsscherm Betuweroute

De recent aangelegde Betuweroute leidt, met zijn opvallende betonnen schermen die tot boven ooghoogte reiken, tot vragen over mogelijkheden om de harde uitstraling ervan te verzachten. Op het schaalniveau van het landschap van Neder-Betuwe als onderdeel van het rivierenlandschap, is in dit landschapsontwikkelingsplan gesteld dat het zeer onwenselijk is om op integrale wijze de Betuweroute te beplanten. De bijzondere doorzichten over de gehele gemeente en de openheid van het middengebied zijn waarden die niet verloren mogen gaan door grootschalige beplanting van een autonome lijn in het landschap. De keuze van een kale aanleg van de infrastructuur, die autonoom in in dit landschap ligt is dus een juiste geweest.

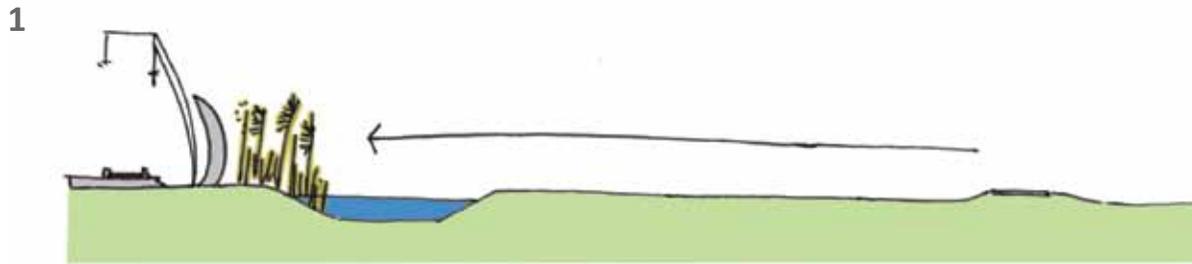
Hoewel de Betuweroute op landschapsniveau dus op een juiste wijze is ingepast, is het mogelijk dat zeer lokaal storende situaties zijn ontstaan. Wanneer enkele specifieke plekken vragen om verzachting van het beeld van de infrabundel, of het geluidsscherm van de Betuweroute in het bijzonder, dan zijn twee soorten oplossingsrichtingen denkbaar: bij de Betuweroute en bij de probleemhouder.

Behorend bij de Betuweroute kan plaatselijk over korte afstand een rietoever worden aangelegd in de berm-sloot van de infrastructuurbundel. Van een afstandje gezien zal een dergelijke beplanting het lange betonnen scherm met zijn harde uitstraling lokaal kunnen verzachten. De beplanting mag niet hoger zijn dan het scherm om de landschappelijke waarden op het hogere schaalniveau niet teniet te doen.

Behorend bij de probleemhouder kan op grotere afstand van de Betuweroute verspreid opgaande beplanting worden aangebracht. Bij voorkeur markeert deze beplanting dan een structuurlijn in het landschap, zoals een waterloop, een oude weg of de overgang naar een de oeverwal. Dan levert deze beplanting tevens een bijdrage aan de verbeterde beleefbaarheid van het landschap. Door de juxtapositie van de Betuweroute, de verspreide beplantingselementen en de waarnemer wordt het beeld van het hoge scherm verzacht.

Alvorens kan worden bepaald welke aanpak voor welke plek geschikt is, moet een nadere verkenning van de betreffende locatie en problematiek plaatsvinden. Het door middel van beplanting verzachten van het scherm mag alleen op zeer locale schaal en met behulp van maatwerk in de bredere landschappelijke context plaatsvinden.

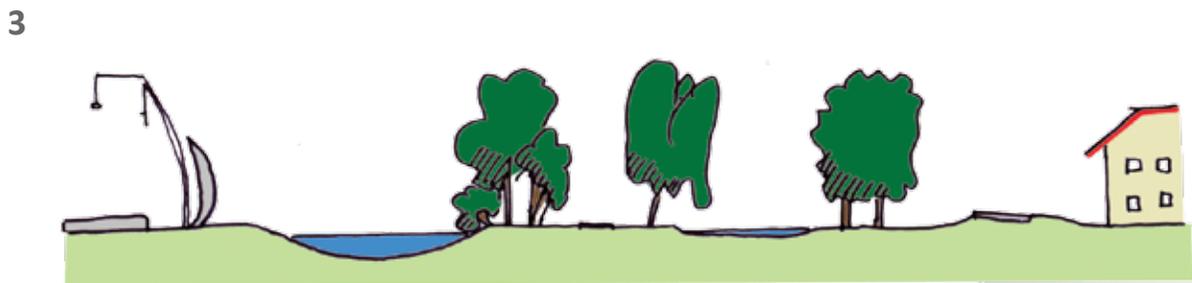

Verzachting van het beeld van geluidsscherm Betuweroute plaatselijk mogelijk door aanbrengen van rietoever in bermsloot

Verzachting van het beeld van geluidsscherm Betuweroute plaatselijk mogelijk door aanbrengen van verspreide opgaande beplanting op grote afstand van de Betuweroute zelf, nabij probleemhouder

Verzachting van het beeld van geluidsscherm Betuweroute plaatselijk mogelijk door integrale ontwikkeling van het gebiedje ervoor, bijvoorbeeld verdichting van het landschap met behulp van landgoedontwikkeling.

Bijlage

A

Overzicht projectgroep- en klankbordgroepleden

Projectgroep

Gemeente Neder-Betuwe

dhr. H. Willemsen (wethouder)
dhr. P. Kegelaar (projectleider)
mw. S. Meullenbruck
dhr. P. van Gompel
mw. D. Eggink
dhr. P. van Essen
mw. Dilling-Meima
dhr. F. van Hemmen
dhr. H. Helmink/ mw. R. Roodbeen
dhr. M. Baars
dhr. W. Akkerman
mw. M. Visser

Programmabureau Rivierengebied

SAB Arnhem

Brons en partners landschapsarchitecten

Klankbordgroep

Vereniging Agrarisch Natuurbeheer

Geldersch Landschap

Historische Kring Kesteren eo.

Waterschap Rivierenland

Boomkwekerij Kring Opheusden

P/A

Milieu Werkgroep Midden Betuwe

B.V Recreatiemaatschappij Rivierengebied

RBT Rivierenland

RECRON

dhr. A. de Boer/ dhr. E. Reijers
dhr. G. van Griensven
dhr. K. van Ingen
mw. H. Nonnekens
dhr. J. Arends
dhr. B. van der Sluis
mw. J. van Rijn
dhr. P. Smits
dhr. J. van Noort
dhr. I.E.M. Gelsing